

**Takaperin laskemista, valmistautumisen tekniikkaa ja
prima vista: vertailussa simultaanitulkkauksen
opetuksen käytäntö ja tutkimuksen antama ohjeistus**

Kristiina Tolvanen
Tampereen yliopisto
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö
Käännöstiede (englanti)
Pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2012

Tampereen yliopisto
Käännöstiede (englanti)
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

Tolvanen, Kristiina: Takaperin laskemista, valmistautumisen tekniikkaa ja prima vistaa: vertailussa simultaanitulkkauksen opetuksen käytäntö ja tutkimuksen antama ohjeistus

Pro gradu -tutkielma, 71 sivua, liitteet 6 sivua, englanninkielinen lyhennelmä 5 sivua
Kesäkuu 2012

Tämän pro gradu-tutkielman tavoitteena on selvittää, miten simultaanitulkkauksen opetukselle alan tutkimuksessa annetut valikoidut ohjeet mahdollisesti toteutuvat Tampereen yliopiston englannin kielen käännöstieteen oppiaineen simultaanitulkkauksen opetuksessa lukuvuonna 2011–2012. Lisäksi tutkielmani kartoittaa yleisellä tasolla, missä ja millaisella laajuudella tulkkausviestintää ja simultaanitulkkausta voi tutkielman tekohetkellä opiskella suomalaisissa yliopistoissa.

Tutkimusmenetelmänä on kvalitatiivinen vertailu yhdistettynä tapaustutkimukseen. Tutkimuksessa esitetyt valikoituja ohjeita vertaan tietoon käytännön tilanteesta Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen simultaanitulkkauksen opetuksessa. Tutkimuksen osalta vertailukohdaksi valitsin simultaanitulkkauksen opetusta koskevan ohjeistuksen kahdesta teoksesta, jotka ovat Daniel Gilen *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training* (1995) sekä Danica Seleskovitchin ja Marianne Ledererin *Pédagogie Raisonnée de l'Interprétation* (1989). Valinta on perusteltu, sillä kirjoittajat ovat alalla hyvin tunnettuja, ja julkaisujen tarjoama ohjeistus on hyvin laajaa. Käytännön tilanteesta tietoa antavana tutkimusmateriaalina toimivat tutkielman tekohetkellä voimassa olevan humanistisen tiedekunnan opinto-oppaan kurssikuvaukset sekä tulkkauksen opetuksesta vastaaville opettajille tekemäni kyselyn vastaukset. Opettajille tarkoitettuun kyselyyn vastasi kaksi henkilöä. Tutkielma ottaa huomioon myös sen, millä tavoin tulkkauksen opetus etenee englannin käännöstieteen oppiaineessa, eli vaikuttavatko simultaanitulkkauksen oppimiseen ja opetukseen myös muut tekijät, esimerkiksi aiemmilta tai muilta aiheeseen liittyviltä kursseilta kerätyt tiedot.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että valitsemieni kahden tutkimusjulkaisun antama ohjeistus vastaa monissa asioissa käytännön koulutusta, mutta myös eroja on havaittavissa. Tutkimuksen kohteena ollut Tampereen yliopiston englannin kielen käännöstieteen oppiaineen simultaanitulkkauksen opetus erottuu julkaistujen tutkimusten ohjeistuksesta ennen kaikkea *prima vista*- eli näkötlukkaus- ja *shadowing*-harjoitusten käytössä valmistautumisena simultaanimenetelmään. Näitä kahta menetelmää eivät kaksi ohjeita antanutta tutkimusteosta joko liittäneet valmistautumiseen tai suositelleet ollenkaan käytettäväksi opetuksessa. Lisäksi selkeästi erottuvia painopisteitä käytännön opetuksessa ovat toimeksianto valmistautuminen sekä käytännön taitojen, kuten asiakkaiden kanssa neuvottelun ja konferenssitulkkauksen sekä reletulkkauksen hallitseminen.

Avainsanat: simultaanitulkkaus, koulutus, tapaustutkimus, prima vista, reletulkkaus, shadowing

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen rajaus ja yhteiskunnallinen merkitys	2
1.2 Tutkielman rakenne.....	4
2. TUTKIMUKSEN OHJEET SIMULTAANITULKKAUKSEN OPETUKSELLE	5
2.1 Keskeisiä käsitteitä.....	6
2.2 Tutkimuksen antama ohjeistus simultaanitulkkiin koulutukselle.....	11
3. TUTKIMUSKYSYMYS JA -MENETELMÄ, TAUSTATIETOA	30
3.1 Tutkimuskysymys.....	31
3.2 Tutkimusmenetelmä: vertailu ja tapaustutkimus	32
3.3 Taustatietoa: simultaanitulkkauksen ja tulkkausopintojen opetustarjonta suomalaisissa yliopistoissa lukuvuonna 2011–2012	35
4. SIMULTAANITULKKAUKSEN OPETUS KÄYTÄNNÖSSÄ JA YHTEYS VALITTUUN TEOREETTISEEN OHJEISTUKSEEN	48
4.1 Tapaustutkimus: simultaanitulkkauksen opetus Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineessa lukuvuonna 2011–2012	48
4.2 Johtopäätökset: toteutuvatko valikoidut tutkimuksen ohjeet käytännössä?.....	60
5. LOPUKSI	65
6. LÄHDELUETTELO	69
LIITTEET	i
ENGLISH SUMMARY	I

1. JOHDANTO

Tulkin työtä on usein kuvailtu kutsumusammattiksi. Se ei ole ihme, sillä tulkille asetetaan työssään monenlaisia vaatimuksia, jotka voivat toisinaan olla jopa ristiriitaisia. Ennakko-oletuksena tulkin työlle on tietenkin riittävä kielitaito vähintään kahdella eri kielellä, jotta viestien välittäminen voisi edes toteutua. Kielitaidon lisäksi tulkilla pitää kuitenkin olla esimerkiksi hyvä muisti ja erinomainen paineensietokyky sekä syvällinen ymmärrys siitä, että tulkkauksen palvelu viestintää. Ristiriitaisuutta tulkin työhön saattaa puolestaan aiheuttaa esimerkiksi se, että kuulijoita pitäisi palvella mahdollisimman hyvin, mutta silti myös puhujalle pitäisi olla uskollinen.

Jotta tulkit voisivat parhaalla mahdollisella tavalla palvella kuulijoitaan viestien välittäjinä, on heillä luonnollisesti oltava ammattiinsa tarvittava koulutus. Pelkkä kahden kielen taito ei siis riitä, vaan tulkkauksen menetelmä ja muita ammattiin liittyviä tekijöitä kuten teknisiä ja eettisiä seikkoja on opeteltava koulutuksen kautta. Koulutuksen avulla voidaan varmistaa myös laatua ja saada aikaan standardisaatiota ammattia harjoittavien keskuudessa. Tästä on suuresti apua esimerkiksi toimeksiantajille ja asiakkaille, sillä he voivat luottaa siihen, että kaikille tulkiksi koulutautuneille on opetettu samantyyppisiä asioita, eli heidän taitonsa ovat suurin piirtein samalla tasolla. Suomessa tulkikoulutus on nykyään rajautunut lähes kokonaan yliopistoihin. Viittomakielen tulkkeja tosin koulutetaan ammatillisessa koulutuksessa. Simultaanitulkiksi on kuitenkin aina koulutauduttava yliopiston kautta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on perehtyä simultaanitulkien koulutukseen Suomessa ja siihen, miten se on yhteydessä tutkimuksessa esitettyyn ohjeistukseen. Tavoitteenani on verrata käytännön toimintatapoja ja opetuksen tavoitteita alan tutkimuksesta valitsemaani ohjeistukseen ja suosituksiin koskien simultaanitulkien koulutuksen järjestämistä. Jotta vertailukohtana toimivan valmiin ohjeistuksen määrä ei paisuisi liian suureksi tai toistaisi liikaa samoja asioita, olen valinnut tarkasteltavaksi kaksi teosta, toisen Daniel Gileltä sekä toisen Danica Seleskovitchilta ja Marianne Ledereriltä. Valinta on perusteltu, sillä kirjoittajat ovat tulkkauksen alan tunnettuja hahmoja, ja heidän esityksensä ja ohjeistuksensa aiheesta on hyvin laajaa. Tutkielman tarkoituksena ei siis ole esitellä kaikkea mahdollista simultaanitulkien opetusta varten annettua teoreettista ohjeistusta vaan keskittyä vain kahden julkaisun antaman ohjeistuksen toteutumiseen käytännössä.

Simultaanitulkkausta on tutkittu paljon esimerkiksi kognitiivisena prosessina (Setton 1999, Moser-Mercer 1997), mutta monella kirjoittajalla ja tutkijalla on ollut sanottavaa myös tulkien

koulutuksesta. Varsin suuri osa tulkkauksen tutkijoista, esimerkiksi Franz Pöchhacker (Pöchhacker 1999), on kuitenkin tyytynyt tutkimaan simultaanitulkkien koulutusta hyvin deskriptiivisellä tavalla. Silti löytyy muutamia, jotka ovat pelkän kuvauksen sijaan antaneet myös ohjeita ja suosituksia koskien sitä, millaisia asioita juuri simultaanitulkeille pitäisi opettaa, millä tavalla ja miksi. Näiden preskriptiivissävytteisten julkaisijoiden joukkoon kuuluvat mm. Daniel Gile sekä Danica Seleskovitch ja Marianne Lederer, ja juuri heidän esittämäänsä ohjeistukseen tutkielma peilaa käytännön tilannetta Suomessa. Vertailu pelkkään deskriptiiviseen tietoon olisi toki mahdollista, mutta preskriptiivinen näkökulma antaa normatiivisuutensa ansiosta todennäköisemmin enemmän tietoa, jota voidaan myöhemmin hyödyntää esimerkiksi opetuksessa.

Työn aihe kumpuaa kirjoittajan omasta mielenkiinnosta tulkin ammattia ja siihen kouluttautumista kohtaan. Rajaus simultaanitulkkaukseen on luonnollista siksi, että simultaanitulkkauksen vaatimustaso asettaa myös opetukselle suuria tavoitteita niin pedagogisesti kuin resurssien puolestakin. Simultaanitulkkauksessa tulkki joutuu suoriutumaan samanaikaisesti monesta tehtävästä ja koetuksella ovat niin muisti kuin stressinsietokykykin. Kipinä vertailevaan tutkimukseen syntyi kun törmäsin sattumalta venäläisen tohtori Peter K. Kornakovin kirjoittamaan artikkeliin 'Five Principles and Five Skills for Training Interpreters' (2000). Artikkelissa Kornakov listaa hyvinkin varman oloisesti, mitä tulkeille pitäisi opettaa ja millä tavalla. Itse en kuitenkaan ollut omien tulkkausopintojeni puitteissa juurikaan törmännyt hänen metodeihinsa ja jäin miettimään, mihin tulkkauksen ja erityisesti simultaanitulkkauksen opetus käytännössä perustuvat. Millaisia metodeja opetuksessa käytetään ja kuka mahdollisesti on niiden taustalla? Annetaanko tutkimuksessa tarkkoja ja selkeitä ohjeita opetusta varten? Eroavatko käytännön toteutusmallit siitä, mitä tutkimuksessa on esitetty? Ovatko nykyiset opetusmenetelmät yhteydessä tunnettujen julkaisujen ohjeisiin? Näihin kysymyksiin pyrin vastaamaan tutkielmassani.

1.1 Tutkimuksen rajaus ja yhteiskunnallinen merkitys

Tulkkaus on ammattina hyvin heterogeeninen sikäli, että eri tulkkausmenetelmiä on erilaisia. Lisäksi tilanteet ja olosuhteet, joissa tulkit työskentelevät, vaihtelevat valtavasti. Useimmiten tulkkaus jaetaan tyylillisesti konsekutiivi- ja simultaanitulkkaukseen, mutta myös puheviestinnän ulkopuolista tulkkausta eli viittomakielistä tulkkausta on olemassa. Menetelmille löytyy myös muita jaotteluja, joita esittelen tutkielman seuraavassa luvussa. Tämä tutkielma keskittyy ainoastaan puheviestintänä tapahtuvaan tulkkaukseen ja sen tulkkausmenetelmistä vain simultaanitulkkaukseen. Tämä tarkoittaa sitä, että mm. konsekutiivitulkkauksesta ei ole tarkoitus keskustella laajasti. Täydellinen erottelu ei kuitenkaan aina ole mahdollista, sillä tulkkausyläkäsitteen alle luetaan molemmat tulkkaustyyliä, ja ovat monin tavoin yhteydessä toisiinsa. Yleensä niiden oppiminenkin tapahtuu toisiinsa limittyen.

Maantieteellisesti tutkielma on rajattu vain Suomeen, sillä laajemman koulutuskartoituksen tekeminen pro gradu-tutkielman puitteissa olisi lähestulkoon mahdotonta. Lisäksi opetuskäytäntöjä tutkielma selvittää ja pohtii perusteellisesti vain yhden yliopiston yhdessä työkielessä. Keskittymällä näin rajattuun tapaukseen on mahdollista saada riittävän syvä ja tarkka kuva opetuskäytännöistä. Yhteen oppiaineeseen keskittyminen on perusteltua myös sikäli, että tulkkauksen ja erityisesti simultaanitulkkauksen opetusta on suomalaisissa yliopistoissa tarjolla vain vähän, eli yhdestäkin yliopistosta ja yhdestä työkieliparista voi valmistua verrattain merkittävä osa suomalaisista tulkeista. Lisäksi tarkkaa selvitystä varten valitussa yliopistossa ja työkielessä tulkkauksen opetustarjonta on muihin yliopistoihin verrattuna varsin laajaa, mikä tarkoittaa sitä että erilaisista simultaanitulkkauksen opetustavoitteista ja -menetelmistä on saatavilla kattavasti esimerkkejä.

Vertailututkimus käytännön opetustyön ja tutkimuksessa esitettyjen ohjeiden osalta rajautuu opetuksen osalta vain ja ainoastaan nykyhetkeen, sillä tavoitteena on saada selville, miten simultaanitulkkausta opetetaan Suomessa juuri nyt, ja miten sitä voitaisiin tulevaisuutta varten kenties kehittää. Tarkoitus ei siis ole esittää diakronista katsausta siihen, millaisin eri tavoin simultaanitulkkausta on vuosien varrella opetettu, sillä historiallinen katsaus ei olisi tutkimuskysymykseen vastaamisen eikä mahdollisen opetuksen kehittämisen kannalta relevanttia. On selvää, että opetus on esimerkiksi tekniikan kehittymisen vuoksi hyvin erilaista kuin kymmeniä vuosia sitten. Sen toteaminen ei erityisemmin palvelisi tulevaisuuden kehitystä.

Yhteiskunnallisesti tutkielman aihe on merkittävä sikäli, että lisääntyneen kansainvälisen yhteistyön sekä globaalistumisen vuoksi tulkkeja ja erityisesti simultaanitulkkeja tarvitaan, kenties jopa enemmän kuin ennen, varmistamaan viestinnän sujuvuutta monikansallisessa ympäristössä kuten esimerkiksi EU:ssa ja YK:ssa. Euroopan Unionin laajetessa työkieliä ja tulkkeja tarvitaan lisää, jotta vaatimus viestien välittämisestä omalla äidinkielellä toteutuisi. Huomionarvoista on myös se, että akateemisesti ja tieteellisen tutkimuksen osalta Suomi on maailman johtavia maita. Suomalaiset tutkijat ovat merkittävässä roolissa esimerkiksi erilaisissa tieteellisissä konferensseissa, joihin tarvitaan myös tulkkeja. Lisäksi suomalaisten suuryhtiöiden velvollisuutena on usein pitää yhtiökokouksensa suomeksi, jolloin tulkkausta tarvitaan vieraskielisille kumppaneille. Tilanteeseen antaa perspektiiviä se, kun alkaa miettiä miten suuri osa suomalaisesta ulkopoliitikasta toimii tulkkauksen varassa. Miten moni kansanedustaja tai poliitikko osaa vieraita kieliä niin hyvin, että pystyy perinteisten kohteliaisuusfraasien lausumisen lisäksi esitelmöimään ja argumentoimaan vieraalla kielellä aiheesta kuin aiheesta? Ei kovinkaan moni. Tulkeille ja erityisesti

ammattitaitoisille tulkeille on siis kysyntää. Ammattitaidon takeena puolestaan toimii hyvä koulutus.

Tutkielman aihe on tapaustutkimuksen kautta ajankohtainen ja merkittävä myös sikäli, että syksystä 2012 eteenpäin tapaustutkimuksen kohteena oleva instituutio, Tampereen yliopisto, siirtyy vanhasta opetusjärjestelmästä uusiin koulutusohjelmiin, jolloin kandidaatintutkinnot ovat yleisluontoisempia. Koulutusohjelmissä varsinainen erikoistuminen tapahtuu vasta maisteriopinnoissa. Tämä aiheuttaa muutoksia opetuksen järjestämiseen ja harkinnassa on varmasti myös se, miten tulkkauksen opetusta jatkossa järjestetään. Tutkielman tuloksista voi olla apua simultaanitulkkauksen opetuksen suunnittelua varten tulevaisuudessa. Lisäksi kurssikuvausten perusteella tehdyn kartoituksen avulla selviää yleisluontoisesti, miten tulkkauksen opetus Tampereen yliopistossa eroaa siitä, millä tavoin tulkkausta opetetaan muissa suomalaisissa yliopistoissa.

1.2 Tutkielman rakenne

Tutkielmassa keskityn ensin esittelemään simultaanitulkkauksen tutkimuksessa opetusta varten julkaistuja ohjeita kahdesta tunnetusta julkaisusta, jotka ovat kirjoittaneet kokeneet tulkkauksen tutkijat. He ovat jo mainitsemani ranskalaiset Danica Seleskovitch ja Marianne Lederer sekä Daniel Gile. Heillä kaikilla on ollut suuri vaikutus tulkkauksen kehittymiseen alana ja myös siihen, miten uusia tulkkauksia koulutetaan. Kuitenkin heidän esittämänsä suositukset simultaanitulkkausten opetuksesta ovat hieman toisistaan eroavia. Se tuo vertailuasetelmaan lisää syvyyttä. Aivan teoriaosuuden alussa avaan lukijalle muutamia keskeisiä tulkkaukseen ja tutkielman aiheeseen liittyviä käsitteitä, jotka toistuvat läpi koko tutkielman.

Tutkimuksen tarjoamien ohjeiden esittelyn jälkeen annan tarkempaa tietoa tutkimuskysymyksestä ja sen selvittämiseen käytetystä menetelmästä. Kun menetelmä on tiedossa, siirryn kuvaamaan, missä ja kuinka laajasti simultaanitulkkauksen opetusta on tällä hetkellä tarjolla suomalaisissa yliopistoissa. Kartoituksen avulla selviää, millaista tulkkauksen ja erityisesti simultaanitulkkauksen opetusta suomalaisissa yliopistoissa on tarjolla ja kuinka laajasti. Samalla lukija saa kuvan siitä, miten suuressa määrin yksittäiset opetuskäytännöt voivat vaikuttaa kokonaisuudessaan kaikkiin simultaanitulkeiksi kouluttautuviin opiskelijoihin niinkin pienessä maassa kuin Suomessa.

Opetuksen kartoituksen jälkeen esittelen tapaustutkimuksen Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineesta, ja sitä kautta sen opetuksen käytännön tilanteesta kerätyt tiedot. Lopuksi vertailen valitsemissani tutkimusjulkaisuissa simultaanitulkkauksen opetukselle asetettuja suosituksia ja ohjeita käytännön tilanteesta kerättyyn tietoon ja selvitan löytyykö eroja tai

yhtäläisyyksiä. Samalla pohdin, mitä merkitystä käytännöllä ja tutkimuksen esittämällä ohjeilla sekä niiden mahdollisilla eroilla ja yhtäläisyyksillä on simultaanitulkkauksen opetukselle Suomessa. Olennainen kysymys on myös se, voitaisiinko tai pitäisikö opetusta kehittää tutkimuksen esittämien ajatusten suuntaan.

Itse tapaustutkimus keskittyy selvittämään, miten simultaanitulkkausta toteutetaan Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineessa. Tapaustutkimuksen aineistona toimivat vapaasti saatavilla olevat kurssitiedot ja oppiaineen simultaanitulkkaukseen liittyvistä kursseista vastaaville opettajille tehdystä kyselystä saadut vastaukset. Tutkimuksen keskittäminen vain yhteen työkieleeseen yhdessä yliopistossa saattaa aluksi vaikuttaa suppealta, mutta se on perusteltavissa sillä, että simultaanitulkkausta ei ylipäänsä ole Suomessa tarjolla laajasti ja itse asiassa tarjonta tuntuu vuosi vuodelta vain vähenevän. Esimerkkinä tästä on tauolla oleva Turun konferenssitulkkiopetus. Lisäksi englanti on maailmanlaajuisesti dominoiva kieli, jota suositaan ja tarvitaan simultaanitulkkauksen käyttöalueilla, vaikkapa juuri konferensseissa. Englanti on työkielistä myös vuosi toisensa jälkeen suosituin hakukohde Tampereen yliopistossa, joka kuuluu Suomen suurimpiin korkeakouluihin (Opiskelijavalinnan tilastotietoja). Näin ollen oppiaineesta valmistuvien osuuskin on luonnollisesti suuri.

2. TUTKIMUKSEN OHJEET SIMULTAANITULKKAUKSEN OPETUKSELLE

Tulkin ammatti on ikivanha, mutta sen status varsinkin akateemisissa piireissä alkoi kehittyä vasta 1900-luvulla. Tulkkaus tieteenalana, englanniksi *Interpreting Studies*, on yrittänyt edetä käännöstieteestä erilliseksi alaksi, aivan kuten käännöstiede alun perin eriytyi itse kielitieteiden alaisuudesta. Akateeminen perusta tieteenalalle luotiin toden teolla vasta 1970-luvulla (Pöchhacker 2004: 44), mutta sen jälkeen tulkkausta käsittelevien julkaisujen määrä on suuresti lisääntynyt. Eriytymisestä huolimatta kääntämistä ja tulkkausta käsitellään edelleen usein myös yhdessä, sillä ilmiöt ovat toisinaan vaikeasti erotettavissa toisistaan. Tosielämässä kääntämistä ja tulkkausta opetetaan usein samoissa koulutusohjelmissa, esimerkiksi juuri Suomessa. Koska tulkkaus on ammattina ja alana hyvin monipuolinen, tutkimusaiheet vaihtelevat suuresti. Onneksi tutkimuksessa annetaan myös ohjeita ja neuvoja siihen, millä tavoin esimerkiksi simultaanitulkkausta tulisi opettaa. Ohjeita on toki olemassa monia, mutta tähän tutkielmaan on valikoitu tietoa vain kahdesta julkaisusta. Niiden kirjoittajat erottuvat selkeästi muista alan tutkijoista laajalla kokemuksellaan, julkaisujen määrällä sekä sillä, miten selkeitä ja yksityiskohtaisia heidän simultaanitulkkauksen opettamista varten antamansa ohjeet ovat.

Ennen perehtymistä tutkimuksen tarjoamiin valmiisiin suosituksiin ja ohjeistukseen tulkin ominaisuuksien kehittämiseksi on kuitenkin syytä avata muutamia aiheeseen olennaisesti liittyviä käsitteitä ja termejä. Käsitelmäärityksen ohessa sivuan lyhyesti simultaanitulkkille asetettuja vaatimuksia, mikä auttaa ymmärtämään tulkin ammattia ja opetusta varten annettua ohjeistusta paremmin. Käsitteiden ja termien määrittelyn jälkeen esittelen valitsemistani kahdesta alan julkaisusta poimimani simultaanitulkkauksen opetuksen ohjeet.

2.1 Keskeisiä käsitteitä

Tutkielman aiheeseen liittyviä keskeisiä käsitteitä ovat simultaanitulkkkaus, konsekutiivitulkkaus, konferenssitulkkaus, työkielet, reletulkkaus, *shadowing* eli varjostusharjoittelu ja *prima vista* eli näkötulkkkaus. Lista vaikuttaa pitkältä, mutta kaikki nämä käsitteet liittyvät tiiviisti tulkkaukseen ja tulkkauksen tutkimukseen ylipäänsä. Niillä on keskeinen asema simultaanitulkin työssä ja tutkielman aiheen ymmärtämisessä. Käsitteiden merkityksen ja sisällön opettelu on tärkeää myös ammattitulkeille, jotta he osaisivat tehdä eron eri tyyllilajien ja toimintojen välille työssään.

Simultaanitulkkaus

Simultaani- eli samanaikaistulkkauksessa puhuja ja tulkki puhuvat osittain päällekkäin. Tulkki seuraa puhujan tahtia vain hyvin pienellä viiveellä ja yrittää samalla toistaa hänen viestintänsä rytmiä ja painotuksia mahdollisimman tarkasti. Simultaanitulkkaukseen voidaan tehdä niin, että tulkit istuvat ja tekevät työtään erillisissä tulkkauksopeissa. Tämä on yleisin toimintatapa. Toinen mahdollisuus tehdä simultaanitulkkaukseen on kuiskaustulkkaus, välineillä tai ilman. Kuiskaustulkkauksessa viestintä tapahtuu nimen mukaisesti kuiskaamalla. Tätä mahdollisuutta voidaan käyttää, kun tulkkauksen tarvitsijoita on vain vähän eikä tarvittavaa tekniikkaa ole saatavilla. Kuiskaustulkkaukseen yritetään kuitenkin yleensä välttää esimerkiksi siksi, että kuiskaaminen rasittaa suuresti tulkin ääntä ja tulkkaminen samassa tilassa puhujan kanssa aiheuttaa ylimääräistä hälyä, joka voi häiritä muita kuulijoita. Simultaanitulkkaukseen suositetaan ennen kaikkea siksi, että se säästää aikaa. (Hietanen 2004: 286–287.)

Käännös- ja tulkkauksalan aatteita ajava yleishyödyllinen järjestö, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (SKTL), tarjoaa verkkosivuillaan määritelmiä joillekin tulkkauksen keskeisimmille käsitteille. Simultaanitulkkauksesta SKTL listaa samoja asioita kuin Kaarina Hietanen artikkelissaan, mutta toteaa lisäksi, että simultaanitulkkauksen tapahtuessa tulkkauksopeista käsin, kuten nykyään useimmiten tapahtuu, yhdessä kopissa pitäisi aina olla vähintään kaksi saman kieliparin tulkkia. Tulkit vuorottelevat ja voivat tarvittaessa auttaa toisiaan. Simultaanitulkkauksen etuina pidetään tehokasta ajankäyttöä, ihmisten mahdollisuutta esittää ajatuksiaan omalla äidinkielellään ja sitä, että tulkkkaus ei häiritse niitä, jotka eivät mahdollisesti sitä tarvitse. Lisäksi simultaanitulkkkaus on

tehokkain menetelmä silloin, kun samassa viestintätilanteessa on käytössä useita eri kieliä. (Tulkkausta eri menetelmillä.)

Konsekutiivitulkkaus

Konsekutiivitulkkauksessa puhuja ja tulkki vuorottelevat. Puhuja puhuu ensin ja tulkki tekee samalla lyhyitä muistiinpanoja. Kun puhuja on saanut viestinsä loppuun, on tulkin vuoro välittää viesti muistiinpanojensa avulla toiselle kielelle. Tämä tapahtuu huomattavasti tiivistetyimmässä muodossa kuin simultaanitulkkauksessa, joka pyrkii välittämään viestit mahdollisimman täydellisesti. Tiivistämisestä huolimatta konsekutiivitulkkaus on kuitenkin merkittävästi hitaampaa kuin simultaanitulkkaus, sillä puhuja ja tulkki eivät puhu samanaikaisesti. Tämän vuoksi konsekutiivitulkkauksen käyttäminen esimerkiksi konferenssitilanteissa on usein hankalaa. (Hietanen 2004: 287.)

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton (SKTL) verkkosivuilta löytyvän määritelmän mukaan konsekutiivitulkkaus on paikallaan kun käytettävissä on runsaasti aikaa ja viestintä tapahtuu vain kahden kielen välillä (Tulkkausta eri menetelmillä). Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi asioimistulkkaukseen liittyvät lääkärikäynnit ja muu arkisten asioiden hoito tulkin avulla. Konsekutiivitulkkausta suositetaan kuitenkin myös mm. liikeneuvotteluissa. Tulkattavan jakson pituudeksi liiton sivut arvioivat 1–4 minuuttia. Tämä on kuitenkin turhan ihanteellinen arvio. Todellisuudessa tulkattavat puhejaksot voivat olla huomattavasti pidempiäkin. Toisaalta tulkattavat puheenvuorot voivat olla toisinaan erittäin lyhyitä. Tällöin kyseessä on konsekutiivimenetelmällä tehty dialogitulkkaus. Konsekutiivitulkkauksen etuna simultaanitulkkaukseen nähden voidaan pitää sitä, että se ei vaadi mitään erillisiä laitteistoja. Kunhan viestinnän kaikki eri osapuolet pystyvät näkemään ja kuulemaan toisensa, se riittää. (Tulkkausta eri menetelmillä.)

Konferenssitulkkaus

Simultaanitulkkaus ja konsekutiivitulkkaus muodostavat yhdessä puhutun viestinnän tulkkausmenelmät tai -tyylilajit. Tulkkausta voidaan kuitenkin lisäksi jaotella esimerkiksi sen mukaan, missä tilanteessa tulkkia tarvitaan. Tästä juontuu nimi konferenssitulkkaus, jota käytetään usein päällekkäin tai hieman sekaisin simultaanitulkkaus-termin kanssa. Viestintätilanteen mukaan nimettyjä tulkkauksen alalajeja ovat lisäksi mm. oikeustulkkaus ja edellä mainittu asioimistulkkaus. Oikeustulkkaus tapahtuu nimensä mukaisesti oikeustilanteissa ja asioimistulkkaus puolestaan hieman arkisemmissä tilanteissa, esimerkiksi lääkärikäynnillä tai vaikkapa pankkitiliä avatessa.

Kaarina Hietasen mukaan konferenssitulkkauksella tarkoitetaan ”konferenssiviestinnän (kongressiesitelmien, esitelmäkeskustelujen, paneelikeskustelujen, lehdistötilaisuuksien jne.) tulkkausta”. Hietanen toteaa, että konferenssitulkkaus on ensisijaisesti yhden ihmisen puheen tulkkaamista simultaanimenetelmällä, mutta konferenssitulkkausnimikkeen alle voi silti toisinaan sujahtaa myös konsekutiivista ja useamman kuin yhden puhujan tulkkausta. (Hietanen 2004: 289.) Marianna Sunnarin mukaan konferenssitulkkauksella viitataan tulkkaukseen, joka tapahtuu erilaisissa kokouksissa ja julkisissa tilaisuuksissa. Hänkin on sitä mieltä, että konferenssitulkin toimenkuvaan voi simultaanitulkkauksen ohella kuulua yhtä lailla konsekutiivitulkkausta. (2004: 305.)

Työkielet

Aivan kuten kääntäjillä, myös tulkeilla on työkieliä. Työkielet eivät kuitenkaan ole sama asia kuin se, mitä kaikkia kieliä henkilö osaa tai puhuu, vaan nimi viittaa siihen, millä kielillä tulkki voi välittää viestejä ammattitaitoisesti (Hietanen 2004: 282). Tämä tarkoittaa siis käytännössä sitä, että tulkki voi olla innokas kielten opiskelija ja osata esimerkiksi kuutta tai seitsemää kieltä, mutta todellisia työkieliä niistä on vain kolme. Työkielissä on myös eroja eri tasojen välillä.

Niin tulkin kuin kääntäjänkin työkielet voidaan jakaa aktiivisiin ja passiivisiin työkieliin. Aktiivisia työkieliä kuvataan vakiintuneesti kirjaimilla A ja B. A-työkieli on kieli, jota kääntäjä tai tulkki osaa parhaiten, ja se on yleensä henkilön äidinkieli. B-työkielellä puolestaan viitataan siihen vieraaseen kieleen, jota henkilö osaa niin hyvin, että voi käyttää sitä varauksetta lähdekielenä ja tietysin varauksin myös kohdekielenä. (Hietanen 2004: 282–283.) Lähdekielellä viitataan käänös- ja tulkkausviestinnässä siihen kieleen, josta viestiä käännetään tai tulkataan, ja kohdekielellä tarkoitetaan kieltä, jolle viesti käännetään tai tulkataan. Kohdekielestä voidaan puhua myös nimityksellä tulokieli. Vaikka kääntäjän ja tulkin työkielijako on samanlainen, voidaan niiden välillä kuitenkin nähdä olevan merkittäviä eroja. Siinä missä kääntäjälle voi riittää työkielessään kirjoitetun viestinnän hallinta, on tulkin osattava lisäksi viestiä sujuvasti myös puhumalla. Kääntäjillä ja tulkeilla on harvinaisia poikkeustapauksia lukuun ottamatta yleensä vain yksi A- ja yksi B-työkieli.

Passiivit työkielet on luokiteltu kirjaimella C. Kaarina Hietasen määritelmän mukaan tulkin C-työkieli on kieli, jota hän pystyy käyttämään lähdekielenä A-työkieleen päin, ja joissakin tapauksissa jopa B-työkieleensä. C-työkieleen ei tulkata. (Hietanen 2004: 284.) Edellä mainittua esimerkkiä noudattaen, mikäli tulkilla olisi kolme työkieltä, yksi niistä olisi passiivinen C-työkieli

ja muut kaksi tasoltaan A- ja B-työkieli. Muita opiskelemissaan kieliä hän ei osaisi niin hyvin, että voisi käyttää niitä edes passiivisesti lähdekielinä.

Reletulkkkaus

Reletulkkkaus on tulkkaukseen liittyvä käsite, jonka ymmärtäminen on tärkeää tulkin toimenkuvan ja tulkikoulutuksen sisältöjen ymmärtämiseksi. Christian Heynold pohtii 1990-luvun alkupuolelta peräisin olevassa kirjoituksessaan Euroopan komission kieliongelmiä ja mahdollista tulkkauksen laadun heikkenemistä unionin laajentuessa. Samaan aikaan hän onnistuu myös määrittelemään reletulkkkausta. Hän tekee ensin matemaattisia laskelmia siitä, kuinka paljon eri kieliä ja tulkkeja tarvittaisiin Euroopan komissiossa, jossa kaikki esitelmät tulkattaisiin kaikille eri kielille, ja toteaa: ”Riippumatta siitä, miten päteviä tulkit ovat, tämä vaatisi reletulkkauksen moninkertaistamista. Reletulkkauksessa tulkkien täytyy tulkata alkuperäisen puheen sijasta kollegoidensa tuotoksia, koska he eivät kykene ymmärtämään alkuperäistä lähdekieltä.” (Tekijän oma suomennos) ¹. (Heynold 1994: 17.) Reletulkkkauksella tarkoitetaan siis yleensä simultaanitulkkkausta tilanteessa, jossa kaikissa kopeissa olevat tulkit eivät ymmärrä lähdekieltä. Tilanne ratkaistaan niin, että he kuuntelevat jonkun toisen tulkin tulkkausta, jonka kieltä he pystyvät ymmärtämään. Sitten he välittävät viestin omaan kohdekieleensä tästä valmiista tulkkeesta.

Reletulkkauksen käyttäminen ei ole suositeltavaa, mutta siihen voidaan turvautua esimerkiksi konferenssitilanteissa, joissa tulkattavia kieliä on useita, ja kaikki tulkit eivät pysty tulkkaamaan kaikkia kieliä. Releen käyttämisen kyseenalaisuus johtuu siitä, että viestin vääristymisen ja lyhenemisen mahdollisuus moninkertaistuu, kun tulkit eivät kykene käyttämään lähteenään alkuperäistä puhetta. Reletulkkkausta joudutaan kuitenkin käyttämään nykyään lähes poikkeuksetta Christian Heynoldin kuvaamissa monikansallisissa tilanteissa, ja siksi sitä myös usein opetetaan jo koulutusvaiheessa. Olisi esimerkiksi kohtuutonta olettaa, että Euroopan Unionin kaikki tulkit osaisivat vähemmistökieltä kuten suomea niin hyvin, että voisivat tulkata siitä omaan äidinkieleensä. Reletulkillä on erityisen suuri vastuu siitä, että hän pystyy välittämään viestin mahdollisimman selkeästi ja täydellisenä, sillä tavallisten kuulijoiden lisäksi tulketta tarvitsevat käyttöönsä myös tulkikollegat.

Shadowing- eli varjostusharjoitukset

Shadowing eli varjostaminen on toisinaan käytetty keino johdattaa opiskelijoita simultaanitulkkkausmenetelmän oppimiseen. *Shadowing*-harjoituksilla tarkoitetaan sitä, että

¹ ”No matter how competent the interpreters are, this would involve a multiplication of relay-interpreting, where interpreters must interpret the renditions of interpreter colleagues instead of the original because they do not understand the source language” (Heynold 1994: 17).

opiskelija toistaa puhetta puhujan perässä. Hän ei siis vielä tulkkaa viestiä toiselle kielelle, vaan vain seuraa puhujaa. Harjoituksessa on kyse kuuntelemisen taidon kehittamisestä, ja samalla myös puheen tuottamista harjoitellaan jossakin määrin. (Gile 1995: 229.)

Shadowing-harjoitusten hyödyllisyydestä on olemassa eriäviä mielipiteitä. Toiset näkevät ne hyödyllisenä ja toiset jopa vastustavat niitä. Todellisuudessa suuri osa opettajista kuitenkin käyttää niitä tutustuttaessaan opiskelijoita simultaanitulkkaukseen. (Gile 1995: 188.) Eriävät mielipiteet ovat sikäli ymmärrettäviä, että toisaalta harjoitusten avulla opiskelija voi harjoitella esimerkiksi puheensa viivettä puhujaan nähden sekä muistinsa käyttämistä, mutta toisaalta toistaminen on varsin mekaanista.

***Prima vista* eli näkötulkkkaus**

Prima vista, englanniksi *sight translation* suomentuu karkeasti näkötulkkaukseksi tai tulkkaukseksi ensi näkemältä. *Prima vista* on erikoinen tulkkauksen muoto, ja sen harjoittelu on joidenkin opettajien mielestä yhteydessä myös simultaanitulkkauksen oppimiseen ja harjoitteluun. *Prima vista* on tavallaan yhdistelmä kääntämistä ja tulkkausta, sillä tulke muodostetaan tekstin pohjalta. Määritelmiä *prima vistasta* on olemassa useita. Esimerkiksi Daniel Gile, joka viittaa *prima vistaan* juuri nimellä *sight translation*, näkökääntäminen, kuvailee sitä lähtökielisen tekstin ääneen lukemiseksi kohdekielellä. Näkötulkkaukseen voidaan tositilanteessa tarvita esimerkiksi silloin, kun osanottajat konferenssissa saavat eteensä vieraskielisen tekstin ja haluavat saada suullisesti selkoa sen sisällöstä. Gilen määritelmässä olennaista on se, että hän laskee näkötulkkaukseksi eli *prima vistaamiseksi* vain tapaukset, joissa tekstin lukee tulkki itse, eli hän ei kuuntele ketään toista, joka lukee sitä. (Gile 1995: 183.)

Myös Franz Pöchhacker on kirjoittanut oman määritelmänsä näkötulkkauksesta eli *prima vistasta*. Hänen mielestään nimeä näkötulkkkaus eli *sight interpreting* voidaan käyttää silloin, kun näkökääntäminen eli *sight translation* tapahtuu tilanteessa, jossa toiminta tapahtuu oikeassa tilanteessa kuulijajayleisön palvelemiseksi. Pöchhacker leikittelee näillä termeillä, ja hänen määritelmänsä näkötulkkauksesta on siis hieman laajempi kuin Daniel Gilen. Siinä missä Gilen määritelmässä tulkki lukee tekstiä itse, Pöchhacker kuvailee myös tapauksia, joissa simultaanitulkilla on kopissaan teksti, jota puhuja lukee. Tulkki siis kuulee paperilla lukevan tekstin kuulokkeistaan, ja hän voi muodostaa tulkkeensa sekä kirjoitetun että puhutun viestin avulla. Pöchhacker ei kuitenkaan suoraan laske tällaista tulkkausta otsikon *sight interpreting* alle, mutta toteaa että näkötulkkauksella on kyseisissä tilanteissa oma osansa. (Pöchhacker 2004: 19.)

Prima vistaamista on tutkinut myös mm. Wilhelm K. Weber (1990). Hän on sitä mieltä, että näkötulkkauksen opettelu tulisi kuulua kaikkien tulkkien opintoihin. Hänen mukaansa erityisesti luonnontieteitä ja tekniikkaa koskevissa tilaisuuksissa välitettäviin viesteihin voi sisältyä lausuntoja ja julistuksia, jotka on valmisteltu kirjoitettuun muotoon. Kun kyseessä on materiaali, joka on valmisteltu luettavaksi kuuntelemisen sijaan, tilanne on tulkille vaikea, mutta simultaanitulkin tehtävänä on saada monimutkainen kirjoitettu tieto välittymään selkeästi kuulijoille. Näihin yllättäviin tilanteisiin opiskelijoita voidaan Weberin mukaan valmentaa opettamalla heille näkötulkkausta. (1990: 44–45.) Ongelmallisten tilanteiden lisäksi näkötulkkaukseen soveltuu Weberin mukaan erinomaisesti myös erilaisiin konferensseihin valmistautumiseen. *Prima vistaamalla* aiheeseen liittyviä dokumentteja tulkki voi ottaa haltuun tarvittavaa sanastoa ja menetelmän avulla hän kykenee lukemaan taustamateriaalia nopeasti. Lisäksi tulkki voi näkötulkkausta käyttäen myös etukäteen valmistella mahdollisesti saamiaan puheita eli pitää itselleen eräänlaiset kenraaliharjoitukset. (1990: 46.)

2.2 Tutkimuksen antama ohjeistus simultaanitulkkien koulutukselle

Jotta henkilö voisi työskennellä tulkkina ja erityisesti simultaanitulkkina, on hänellä oltava tiettyjä ammatin vaatimia ominaisuuksia, joita voidaan kehittää koulutuksen avulla. Tässä kyse ei siis ole luonteenpiirteistä, kuten ujoudesta tai sosiaalisuudesta vaan asioista, joita voi harjoitella. Tulkilta vaadittavista ominaisuuksista on mahdollista luoda yksinkertainen lista esimerkiksi Marianna Sunnarin ja Kaarina Hietasen kirjoitusten perusteella. Molemmat heistä ovat ammattitulkkeja ja tutkijoita. Julkaisuissaan he ovat maininneet ominaisuuksia, joita hyvällä tulkilla eli siis myös simultaanitulkilla tulisi olla.

Marianna Sunnari kuvailee konferenssitulkkausta koskevassa artikkelissaan tulkkauksen laadun olevan olennainen tekijä arvioitaessa kehittymistä koulutuksen aikana. Sunnarin mukaan laatua arvioitaessa huomioidaan erityisesti tulkin tuottamaan tekstiin, sen oikeakielisyyteen, terminologiseen täsmällisyyteen ja muihin tyylliseikkoihin. Lisäksi hyvän tulkin olisi kyettävä myös välittämään puhujan alkuperäinen sävy. Viestin tulisi välittyä samalla tavoin kuin alkuperäiskielellä. Näiden laatuvaatimusten toteutumiseksi tulkilta vaadittavia ominaisuuksia ovat kyky kuunnella ja keskittyä. Tärkeää on osata myös valmistautua tutustumalla aiheeseen liittyvään materiaaliin ja keräämällä sekä opettelemalla sanastoa. (Sunnari 2004: 313–314.)

Laatu on tulkkauksen tutkimuksessa usein toistuva käsite, joka on kuitenkin äärimmäisen vaikea määrittää. Aiheesta on kirjoittanut esimerkiksi Anne Schjoldager (1996). Vaikeaa tulkkauksen laadun arviointi on siksi, että näkökulmia on monia ja eri arvioijilla on eri kriteerejä. Esimerkiksi tulkin itsensä käsitys laadukkaasta tulkkauksesta voi olla aivan eri kuin kuulijan. Juuri näiden

vaikeuksien vuoksi en ole alkanut selvittää laadun käsitettä laajasti tutkielmassani. Ylimalkaisesti voidaan sanoa, että tulkkaus on yleensä laadukasta kun viesti välittyy tarkasti ja viestinnän osapuolet ovat tyytyväisiä.

Kaarina Hietanen toteaa tulkkausviestintää koskevassa artikkelissaan, että ”tulkin ammattitaitovaatimusten lista on yhtä loputon kuin hyvän viestijän taitojen luettelo”. Tämä pitää paikkansa. Tulkeille asetetaan monenlaisia vaatimuksia, jotka vaihtelevat suuresti myös sen mukaan, millainen tulkkaustilanne on kyseessä. Hietasen mielestä tulkin tärkein ominaisuus on kuitenkin suullinen viestintätaito. (2004: 277.) Hän painottaa erityisesti koulutuksen olennaista roolia tulkin taitojen kehittämisessä. Hietanen kirjoittaa seuraavasti:

Koulutuksessa lähdetään järjestelmällisesti kehittämään tulkkaustoimeksiantoihin valmistautumista kuten tiedonhakua ja kriittistä tiedon arviointia, analysointi- ja ennakkointimenetelmiä, tilanohallintaa, kongressitietoutta, yleissivistystä, kuuntelemis-, mieleenpainamis- ja mieleenpalauttamistekniikkaa, äänenkäyttöä ja puhetekniikkaa, puheen estetiikkaa, julkista esiintymistä, tervettä riskinottokykyä, ammattiin liittyvien humanististen arvojen sisäistämistä ja tietysti niiden kielten taitoa, joilla tulkki työskentelee. Itsestään selvää on, että työkielen taito edellyttää vastaavan kulttuurin omaksumista. (2004: 278.)

Lista vaikuttaa pitkältä, mutta se antaa hyvän kuvan siitä, millaisia eri asioita hyvältä tulkilta odotetaan ammatissaan. Humanistisilla arvoilla Hietanen viittaa todennäköisesti tulkin ammattietiikkaan. Onneksi näitä kaikkia taitoja voi kehittää systemaattisesti, eikä tulkiksi aikovien tarvitse esimerkiksi olla valmiita suuria esiintyjä.

Sunnarin ja Hietasen esittämien laatuksiteerien mukaan hyvän simultaanitulkin ominaisuuksista voidaan muodostaa hieman tiivistetty lista. Simultaanitulkkille tärkeitä ominaisuuksia, joita voidaan koulutuksessa kehittää, ovat:

- hyvä ja selkeä puhetyyli
- hyvä kielitaito ja kulttuurintuntemus
- kyky kuunnella ja keskittyä ymmärtämään viesti
- hyvä muisti
- tehtävään valmistautuminen
- stressinsietokyky ja yllättävistä tilanteista selviäminen
- vastuuntunto viestinnän osapuolia kohtaan

Tämä johdatus auttaa paremmin ymmärtämään sitä, miksi ja mitä vaatimuksia silmällä pitäen tutkijat ovat julkaisuissaan antaneet tiettyjä ohjeita simultaanitulkkauksen opetusta varten. Seuraavaksi tutkielma esittää kahden tunnetun tulkkausalan julkaisun ohjeita ja suosituksia siitä, mitä ja miten simultaanitulkeille pitäisi koulutuksen aikana opettaa. Samalla selviää, onko yllä mainitun listan mukaisista ominaisuuksista ja niiden kehittämistä kirjoitettu. Ensimmäisen julkaisun kirjoittaja on tutkija ja tulkkausalan aktiivinen toimija Daniel Gile. Toisen julkaisun kirjoittajat ovat kaksi tunnettua ranskalaisnaista, Danica Seleskovitch ja Marianne Lederer. Teoksissaan kirjoittajat antavat suoraa ohjeistusta simultaanitulkkauksen pedagogiikkaa koskien.

Daniel Gile: prosessin mallintamisesta käytäntöön

Ranskalainen Daniel Gile on yksi kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen tunnetuimpia julkaisijoita. Hän on keskittynyt tutkimaan erityisesti metodologisia aiheita kääntämisessä ja tulkkauksessa. Lisäksi hän on pyrkinyt kehittämään molemmille aloille strategioita tulevaisuutta varten, esimerkiksi juuri koulutukseen. (Lambert, Moser-Mercer 1994 : 6.) Gile on ollut tiiviisti yhteydessä niin kutsuttuun Triesten koulukuntaan tulkkauksen alalla. Koulukunta sai alkunsa 1980-luvulla, kun tulkkauksen tutkimus alkoi keskittyä kognitiivis-psykologisiin teemoihin ja Triesten yliopisto järjesti vuonna 1986 kansainvälisen symposiumin tulkkauksesta. Näihin aikoihin tutkimuskenttä laajeni ylipäättään, mikä tarkoitti että konferenssitulkkauksen aiemmin keskeinen asema tutkimusaiheena alkoi heiketä. (Pöchhacker 1999: 38.)

Kirjassaan *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training* (1995) Gile pureutuu pohtimaan, miten koulutusta kääntäjille ja tulkeille pitäisi järjestää. Esipuheessaan Gile selvittää, miten hän oli itse aikanaan tyytymätön tarjottuihin opetusmetodeihin ja alkoi siksi kehittää omia periaatteitaan kääntämisen ja tulkkauksen opetusta varten. Kirjassa esitetyt ohjeet perustuvat Gilen omaan kokemukseen tulkkina, tulkkien kouluttajana sekä hänen tekemäänsä tutkimukseen. Teoksen ensisijaiseksi kohdeyleisöksi hän on valinnut kääntäjien ja tulkkien kouluttajat. (Gile 1995: xii-xiv.) Gilen mukaan kääntäjien ja tulkkien koulutus on tärkeää kahdesta syystä: koulutuksen avulla kääntäjät ja tulkit voivat hioa taitonsa huippuunsa, ja se tapahtuu nopeammin kuin jos he yrittäisivät kouluttautua omin avuin. Koulutus johtaa myös standardisaatioon esimerkiksi kääntäjien taitojen osalta. (1995: 3.) Kirjassaan Gile pohtii sekä kääntämisen että tulkkauksen opetusta yhdessä ja erikseen.

Gilen ensimmäinen ja hyvin keskeinen suoranainen ehdotus on se, että opetuksen pitäisi alkuvaiheessa sekä kääntämisessä että tulkkauksessa keskittyä tulosten sijasta itse prosessiin. Toisin sanoen, sen sijaan että keskityttäisiin korjaamaan ja arvioimaan työn tulosta, huomio kiinnitetään

siihen, miten johonkin tiettyyn tulokseen on saavuttu ja korjataan opiskelijan toimintatapoja, jolloin tuloskin parantuu. Prosessikeskeisyys ei kuitenkaan ole Gilen mielestä ainoa tapa oppia tulkkamaan. Kun prosessiin on keskitytty aluksi ja saatu opiskelijat tiedostamaan toimintansa syyt ja seuraukset, voidaan siirtyä hiomaan itse tuotosta. (Gile 1995: 10–11.) Tämän periaatteen voidaan nähdä vastaavan menetelmän oppimisen ensisijaisuutta, josta Gilen jälkeen esittelemäni julkaisun kirjoittajat, Danica Seleskovitch ja Marianne Lederer, puhuvat.

Seuraava Gilen keskeinen periaate oppimisen kannalta on tutustuttaa opiskelijat teoriaan. Teoriatieto auttaa heitä ymmärtämään tulkkaukseen liittyviä ilmiöitä ja eri strategioita. Teorian opetuksella on Gilen mukaan toimintoja selittävä voima (1995: 13). Tämä puolestaan edesauttaa ja nopeuttaa kehitystä, ja toimintastrategiat pysyvät helpommin yllä koulutuksen jälkeenkin. Teoreettinen tieto ei kuitenkaan saisi olla aivan mitä tahansa, vaan sille on olemassa tiettyjä kriteerejä. Teoriatiedon tulisi olla yhteydessä opiskelijoiden tarpeisiin, helposti ymmärrettävää, käsittelyssä toistuvasti ja lisäksi sen opettamisen tulisi alkaa vasta kun opiskelijat ovat herkistyneet tutkimuksessa käsiteltäville elementeille. (Gile 1995: 15–16.) Teoriatiedon opettamista varten Gile suosittelee erityisesti malleja, joita hän on itse kehittänyt. Kääntäjille ja tulkeille yhteisesti sopivat mallit koskevat kommunikatiivisuutta, uskollisuutta sekä teknisten puheiden ja tekstien ymmärtämistä. Tulkkaukselle spesifejä ovat kuormitusmalli sekä kielellisen saatavuuden malli, jotka molemmat käsittelevät prosessointikapasiteettia sekä selittävät useita tulkkaukseen liittyvistä ongelmista. (Gile: 1995: 18–19.) Lisätietoa näistä malleista annan hieman jäljempänä.

Tärkeä Gilen periaate opetuksessa on se, että laadun käsite tulisi opettaa sekä kääntäjille että tulkeille ohjaamalla heitä analysoimaan kyseessä oleva kommunikaatiotilanne. Kun tilanne on tiedossa, se otetaan huomioon palautteessa erityisesti tyylin osalta. Tulkkauksen suhteen Gile peräänkuuluttaa ammattimaisen käyttäytymisen opettamista asiakkaiden ja kommunikaatioon osallistujien kanssa, tiimityötä tulkkauksopissa sekä hyviä koppitapoja, joihin kuuluvat esimerkiksi *mute*-toiminnon käyttö tulkkauslaitteistossa, ylimääräisen liikehdinnän ja paperien rapistelun välttäminen sekä siisti ja järjestelmällinen tapa käyttää koppitilaa. Näiden asioiden ohella hän painottaa kohdeyleisön huomioinnin tärkeyttä esimerkiksi sanavalinnoissa ja puheen rekisterissä. Mikäli huonoja valintoja tapahtuu, sen sijaan että opettaja antaisi vain paremman vaihtoehdon, olisi hyvä pikemminkin kyseenalaistaa valinnan sopivuus kontekstissa. Tulkkauksen osalta Gile suosittelee laadun painottamista vasta koulutuksen loppupuolella. (Gile 1995: 41–44.) Näiden asioiden opettaminen vastaa hyvin viestinnän osapuoliin kohdistuvan vastuuntunnon kehittämistä sekä hyvää puhetyyliä, jotka mainittiin ylempänä Sunnarin (2004) ja Hietasen (2004) tietojen perusteella kootussa listassa. Samassa osiossa mainitsin lyhyesti, että laadun käsite on yksi

tulkkauksen tutkimuksen syvistä soista. Gilen näkökulma on selvästikin se, että laatu arvioidaan kommunikaation perusteella.

Kommunikaatiotilanteen analyysin lisäksi Gile painottaa, miten tärkeää on saada opiskelijat luopumaan ylenpalttisesta lähdetekstiuskollisuudesta. Ratkaisuksi turhan konservatiiviseen kääntämiseen ja tulkkaukseen Gile tarjoaa koetta, jonka avulla opiskelijoille osoitetaan, että sama viesti voidaan muotoilla usealla eri tavalla. (Gile 1995: 69–70.) Teoreettiset selitykset eivät hänen mielestään ole tämän asian suhteen kovin hyödyllisiä (1995: 50). Tärkeintä olisi saada opiskelijat kuuntelemaan ja tunnistamaan viesti sen sijaan, että he keskittyisivät sitä ympäröivään ylimääräiseen tietoon (1995: 72).

Jotta tulkkaus olisi mahdollista ja laadultaan hyvää, on viestijän ymmärrettävä viestin sisältö. Tämä pitää paikkansa myös kääntämisen kohdalla. Ymmärryksen tärkeys ja sen opettaminen on yksi Gilen teoksen keskeisistä teemoista. Samalla hän esittää ajatuksen siitä, että ymmärtäminen yleisellä tasolla ja erikoisalan diskurssin ymmärtäminen ovat kaksi eri asiaa, ja niiden välille tulisi tehdä ero myös opetuksessa. Siinä missä yleisen tason ymmärryskykyä voidaan opettaa ja kehittää jo opintojen alussa ja hyvin yleisellä tasolla, erikoisalan tekstien käsittelyä tulisi käsitellä vasta myöhemmässä vaiheessa ja aiheelle varatussa kontekstissa. Kun aihe on hyvin spesifi, Gile ehdottaa tulkkauksen kohdalla opetusmalliksi aidon puheen käyttämistä esimerkiksi luonnontieteiden alalta. Puheen avulla osoitetaan, että ongelmallisessakin tilanteessa vaikeat kielelliset kohdat muodostavat vain pienen osan kokonaisuudesta, ja läpikäymisen jälkeen ymmärtäminen on jo huomattavasti helpompaa. Toisin sanoen tarkoitus on korostaa ymmärtämisen tärkeyttä, mutta näyttää samalla että ymmärtäminen on mahdollista myös sellaisten viestien kohdalla, jotka keskittyvät johonkin tiettyyn erikoisalaan. Gilen mukaan suuri painoarvo on sillä, että opetetaan oikeanlaista asennetta ja systemaattista otetta haastavia tehtäviä kohtaan. Ongelmia uudelleenmuotoilun kohdalla tulee eteen väistämättä, mutta keskittyminen ymmärtämiseen vähentää yleensä henkistä painetta huomattavasti ja täten parantaa tehtävistä suoriutumista. (Gile 1995: 95–98.)

Gile esittelee suoraan tulkkaustilannetta koskevaa ohjeistusta, mutta myös simultaanitulkin taitoihin yleisesti liittyvien taitojen opetusta perehdyttämällä lukijan tiedonkeruun ja omaksumisen tärkeyteen. Sekä tulkkausta että kääntämistä varten tarvitaan kolmentyyppistä tietoa: kielellistä tietoa, johon lukeutuvat terminologinen ja tyylillinen tieto, sekä kielenulkoista tietoa. Perustavanlaatuinen ero tulkkauksen ja kääntämisen välillä on se, että kääntäessä tiedon omaksuminen tapahtuu työn ohessa, kun taas tulkkauksen kohdalla tieto joudutaan hankkimaan ja

omaksumaan enimmäkseen etukäteen. Tämä aiheuttaa huomattavan eron myös siihen, millaisia tiedonomaksumistapoja kääntäjille ja tulkeille opetetaan. (1995: 132–133.)

Gile toteaa, että tiedonhankinta ja sen omaksuminen tulkkausta varten eroavat kääntämisestä kahdella tavalla. Tiedonhaku on vähemmän vaativaa kielellisen ja terminologisen tarkkuuden kannalta, ja konferenssitulkkauksessa suuri osa tärkeästä tiedosta saadaan vapaasti saatavilla olevista konferenssiasiakirjoista sekä paikalla olevilta asiantuntijoilta. Tulkeille tärkeintä on työtehtävään valmistautuminen tietoa keräämällä. Tiedonkeruu erityisesti konferenssitulkkausta varten tapahtuu kolmessa eri vaiheessa: ennen tulkkaustilannetta, viime hetkellä ja lopulta itse tulkkaustilanteessa. Ennen tulkkaustilannetta tulkeilla on aikaa tutkia kaikkia aiheeseen liittyviä dokumentteja, erityisesti niitä, joita on mahdollisesti jo saatu esimerkiksi konferenssin pitäjiltä. Näihin voivat kuulua mm. konferenssiohjelma, osallistujalista ja tietoa konferenssin esitelmistä. Etukäteisvalmisteluun voivat kuulua myös tapaamiset toimeksiantajien kanssa, joissa keskustellaan tulevasta tulkkaustilanteesta ja tulkeilla on mahdollisuus esittää kysymyksiä. Viime hetken valmistautuminen tapahtuu sellaisten dokumenttien perusteella, jotka eivät olleet saatavilla jo aikaisemmin. Tulkkaustilanteessa, lähinnä konferensseissa, valmistautuminen jatkuu esimerkiksi keskustelemalla osallistujien kanssa ja keräämällä tietoa sitä mukaa kun asiassa edetään. (1995: 146–148.)

Gilen mukaan valmistautumisen suhteen olisi tärkeää opettaa, että hyvä tieto löytyy harvoin vain yhdestä lähteestä. Tärkeä neuvo on lisäksi se, että kaikki lähteet eivät ole täysin luotettavia, ja niistä voi löytyä myös virheellistä tietoa. Tiedonhakutaitoja ei pitäisi kuitenkaan opettaa heti alussa vaan olisi hyvä odottaa muiden perustaitojen kehittymistä. Tiedonhankinnan tärkeyttä voisi Gilen mielestä korostaa tulkkauksessa esimerkiksi käyttämällä aitoja konferenssimateriaaleja, joiden avulla tulkattaisiin nauhoitettuja konferenssin puheita. Tämän kautta päästäisiin mahdollisimman lähelle tositalannetta. Opetuksessa voidaan myös erilaisin kokeiluoin testata onko tulkkausta varten parempi kerätä yleistä tietoa aiheesta vai keskittyä terminologiaan. (1995: 153–154.)

Kognitiiviset vaikeudet ovat eräs simultaanitulkkaukseen liittyvä teema, johon Gile tarjoaa selvennystä ja ohjeistusta. Gile toteaa, että tulkkaus vaikeaa jopa helpompien puheiden osalta, mikä hämmästyttää tutkijoita ja tulkkeja itseäänkin usein. Siksi opiskelijoita olisi hyvä auttaa ymmärtämään, miksi tulkkaaminen on niin vaikeaa ja hyväksymään tosiasian. Samalla tulisi kuitenkin tarjota apukeinoja, joilla joitakin vaikeuksista voidaan helpottaa. Pystyäkseen paremmin selittämään tulkkien kokemia suoriutumsvaikeuksia, Gile on kehittänyt jo edellä mainitsemani kuormitusmallin, *effort model*, jossa hän jakaa simultaanitulkkauksen kuormituksen kolmeen eri

osaan. Ne ovat kuunteleminen ja analysointi, puheen tuottaminen ja lyhytaikaisen muistin kestävyys. Niiden lisäksi voi olla olemassa muita toimintoja, mutta mallissaan Gile keskittyy vain näihin kolmeen. (1995: 159–162.) Jokainen näistä kuormituksista vaatii tietyn osan tulkin prosessointikapasiteettia, jota on tarjolla vain rajoitetusti. Ongelmia alkaa ilmetä, kun prosessointikapasiteetin raja tulee vastaan eikä tiettyä kuormitusta varten ole riittävästi kapasiteettia. Juuri prosessointikapasiteettia koskevat rajoitteet erottavat tulkkauksen kääntämisestä. (Gile 1995: 190.)

Kuunteleminen ja analysointi ovat yhteydessä kaikkiin tulkin toimintoihin, jotka tähtäävät viestin ymmärtämiseen (Gile 1995: 162). Gile ehdottaa, että viestin analysointi ja ymmärtäminen on tulkkien kohdalla erityisen intensiivistä, paljon intensiivisempää kuin pelkillä kuuntelijoilla. Tämä puolestaan johtaa siihen, että ymmärtäminen ei ole missään nimessä automaattista, ja sillä on suuri vaikutus prosessointikapasiteettiin. (1995: 165.) Ymmärtämistä seuraa kuormitus, jonka aiheuttaa puheen tuottaminen. Mikäli tulkki ottaa tulkkeessaan liiaksi mallia lähdekielen rakenteista ja kielellisistä ilmaisuista, hän voi päätyä nopeasti umpikujaan. Syynä on se, että kielten välillä on syntaktisia ja kieliopillisia eroja. (Gile 1995: 166.) Lisäksi tällainen suora tulkkauksen ilman merkityksen analysointia johtaa helposti siihen että tuotos saa paljon kielellisiä vaikutteita alkuperäisestä puheesta, esimerkiksi lainasanoja, ja virheiden todennäköisyys kasvaa (1995: 167). Kaikesta tästä seuraa, että puheen tuottaminen ei myöskään ole tulkeille automaattista vaan se voi vaatia huomiota jopa enemmän kuin pitäisi (Gile 1995: 168).

Kolmas ja viimeinen Gilen kuormitusmallin osio koskee muistia, josta tulkkauksessa on erityisesti käytössä lyhytaikainen muisti. Se auttaa puhunnosten tunnistamisessa, sillä sanoja voi joutua tallentamaan muistiin siksi aikaa että pystyy ymmärtämään millaisen viestin ne muodostavat yhdessä. Muiden tulkkiin kohdistuvien kuormitusten tavoin muistitoiminnotkaan eivät ole automaattisia, sillä muistin tarve vaihtelee puheesta ja tilanteesta toiseen. (Gile 1995: 168–169.)

Erillisten kuormitusten avulla Gile muodostaa simultaanitulkkauksesta mallin, jossa simultaanitulkkauksen on yhtä kuin kuuntelu ja analyysi yhdistettynä lyhytaikaisen muistin kuormitukseen ja puheen tuottamiseen. Lisäksi yhtälöön tarvitaan hallintatekijä, jonka avulla kaikkia kolmea kuormitusta säädellään. Minä tahansa hetkenä jokainen kuormitustekijä käsittelee eri komponenttia, vaikka kuormitukset ovat joskus päällekkäisiä ja ennakointiakin tapahtuu. Ajatus siitä, että kuormitukset ovat erillisiä, on Gilen mukaan hyödyllinen kun mietitään strategioita ja selviytymistekniikoita vaikeuksien selättämiseksi. (1995: 169–170.) Ongelmia syntyy esimerkiksi silloin kun puhe on nopeaa tai informatiiviselta sisällöltään hyvin rikasta. Lisäksi myös ulkoiset

tekijät saattavat aiheuttaa ongelmia (Gile 1995: 173). Paljon prosessointikapasiteettia vaativat myös mm. numerot ja nimet (Gile 1995: 190).

Kysymys siitä, pystyykö prosessointikapasiteettia kehittämään ja millä tavalla on yhä vailla vastausta. Suurin osa tulkkiopiskelijoiden koulutuksesta perustuu harjoittelulle (Gile 1995: 187). Gile on sitä mieltä, että vaikka hänen mallinsa ovat teoreettisia, ne olisi silti hyvä opettaa tulkkiopiskelijoille, jotta he kykenisivät itse ymmärtämään tulkkauksen vaikeuksia. Kuuntelu- ja analysointikapasiteetin rajoja voisi hänen mukaansa käsitellä jo tulkkausopintojen alussa. Opiskelijoiden pitäisi ymmärtää, että viestien kuunteleminen tulkkausta varten vaatii eritasoista huomiota kuin tavallinen kuunteleminen. (1995: 188.) Varjostusharjoituksista, *shadowing*, ei Gilellä kuitenkaan ole vankkaa mielipidettä. Hän mainitsee vain, että esimerkiksi monet ranskalaisen École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs (ESIT) -koulun opettajat vastustavat harjoituksia, koska niissä vain toistetaan puhetta samalla kielellä. Kuitenkin monet opettajat pitävät opiskelijoilleen ainakin joitakin varjostusharjoituksia, sillä heidän mielestään ne ovat hyödyllisiä johdatteluna simultaanitulkkaukseen. (1995: 188.)

Itse simultaanitulkkaustilanteeseen Gile antaa ohjeita tulkkauksen selvitysmistaktiikoilla. Hän toteaa, että vaikka valmistautuminen auttaa, ongelmia tulee silti aina esiin varsinaisessa tulkkaustilanteessa (1995: 191). Taktiikoita on olemassa useita erilaisia, ja Gile on muodostanut niitä varten monipuolisen luokittelun erikseen sekä simultaani- että konsekutiivitulkkaukselle (1995: 192). Simultaanitulkkauksen taktiikoiden kolme ylempää luokkaa ovat ymmärrysvaikeuksiin liittyvät tekniikat, ennaltaehkäisevät toimet ja uudelleenmuotoilumahdollisuudet (Gile 1995: 208). Ymmärrysvaikeuksiin liittyviä tekniikoita ovat tulkkeen viivästyttäminen, puuttuvan tiedon täydentäminen kontekstin avulla, kysyminen koppikaverilta sekä kopissa olevien dokumenttien hyödyntäminen. Luonnollisesti mikään näistä tekniikoista ei ole täydellinen patenttiratkaisu, ja niiden käyttökelpoisuus riippuu tilanteesta. (Gile 1995: 192–194.)

Ongelmia ennaltaehkäiseviä tekniikoita ovat muistiinpanojen tekeminen erityisesti nimistä ja numeroista, tulkkeen muodostamisen viiveen säätäminen, informatiivisten kokonaisuuksien katkominen pienemmäksi sekä listaelementtien järjestyksen muuttaminen esimerkiksi listaamalla viimeiset kohdat tulkkeessa ensimmäisenä (Gile 1995: 195–196). Kolmas ylempi kategoria vuorostaan listaa toimia, joilla viestiä voi muotoilla uudelleen. Myös tässä on mahdollista viivästyttää tulketta, käyttää apuna koppikaveria tai kopissa olevia materiaaleja tai korvata tarkka termi yläkäsitteellä, selittämällä, toistaa foneettinen äänne erityisesti nimien kohdalla, hyödyntää lainasanoja, kääntää termejä ekvivalentisti, ilmoittaa kuuntelijoille tulkkausongelmasta, ohjata

kuuntelijat toisen tiedon lähteen pariin, joita voivat olla annetut materiaalit tai ruudulla näkyvä tieto, jättää jotakin tulkkaamatta, keksiä puhesegmentti tai äärimmäisissä tapauksissa laittaa mikki pois päältä. (Gile 1995: 197–201.)

Opetuksessa tällaiset tekniikat tulisi selittää käytännönläheisesti ja ottaa ne mukaan kaikkiin tulkkausharjoituksiin. Gilen mielestä olisi tarpeellista kuitenkin selittää, mitä hyviä ja huonoja puolia kuhunkin selviytymismalliin liittyy. Eri vaihtoehtoihin liittyy valinnan riskejä, joiden olemassaolo opettajan pitäisi tehdä selväksi. Oppilaita pitäisi myös pyytää selittämään, mitä taktiikkaa he käyttivät, jotta he tulisivat tietoisiksi valitsemastaan prosessista. Olennainen seikka on se, että jokaiseen taktiikkaan liittyy päätöksen tekoa. (1995: 207–208.) Ensimmäinen sääntö on se, että tietoa pitäisi saada talteen mahdollisimman paljon, eli esimerkiksi yläkäsitteiden käyttöä vältetään viimeiseen asti (Gile 1995: 201). Tämän ei kuitenkaan pitäisi viedä huomiota pois muilta toiminnoilta (Gile 1995: 202). Kolmas tärkeä eri tekniikoihin liittyvä sääntö on se, että puheen kommunikatiivisuus pitäisi maksimoida. Simultaanitulkkauksessa välitettävän tiedon olisi siis hyvä olla pakattuna mahdollisimman tiiviisti. Gilen neljäs ja viides sääntö simultaanitulkkausta varten liittyvät siihen, että tulkin pitää pystyä säätelemään omaa suoriutumiskykyään sekä säilyttää uskottavuutensa kuulijoiden silmissä, mikäli vain mahdollista (1995: 203).

Gile on myös kiinnostunut tulkeille asetetuista kielellisistä vaatimuksista. Hän mainitsee koulutuksen esteenä olevan puutteellisen kielitaidon ja keinoja, joilla sitä voidaan yrittää kehittää. Ongelmana on usein se, että opiskelijoilla on hyvät kieliopilliset tiedot, mutta heidän sanavarastonsa työkielissä on suppea. Tulkeille terminologian jatkuva kerääminen on tietenkin tärkeää aina. Ongelmaksi kielitaidon puute muodostuu tapauksissa, joissa tulkki ei joko tunne puhujan käyttämiä sanoja tai tuntee ne, mutta ei kykene ymmärtämään niitä ja muodostamaan niille vastineita riittävän nopeasti. Myös syntaksista pitäisi olla riittävän hyvä tuntemus. (Gile 1995: 209–214.) Näitäkin ongelmia varten Gile on luonut jo edellä mainitun kielellisen saatavuuden mallin, jota voidaan käyttää tulkkien kielitaidon kohentamiseksi. Mallissa yksilöllä on jokaisen kielen suhteen aktiivinen ja passiivinen sana- ja sääntövarasto. Kun ne ovat käytössä, ne ovat helpommin saatavilla, samoin kuin niihin linkittyvät muut sanat ja säännöt, mikä on tärkeää tulkkauksessa. Tulkkien kielitaitoa olisi parasta kehittää suullisesti esimerkiksi kuuntelemalla puheita, jotka ovat arkipäiväistä diskurssia spesifimpiä. Gile myös ehdottaa, että tulkkaus on todennäköisesti riippuvaista siitä, mitä kieliä tulkataan, sillä eri kuormitusten määrä riippuu kielten välisistä eroista. (1995: 238.)

Gile esittelee ja arvioi teoksessaan myös kääntäjien ja tulkkien koulutusta koskevaa kirjallisuutta. Hänen kirjoittamansa arviot koskevat valikoituja teoksia, ja yllättäen niiden joukossa on myös Danica Seleskovitchin ja Marianne Ledererin kirjoittama *Pédagogie Raisonnée de l'Interprétation*, toinen tutkielmassa käyttämäni simultaanitulkkauksen opetusta koskeva tiedon lähde. Arviossaan Gile on sitä mieltä, että teos on kyllä hyödyllinen, mutta sävyltään liian kategorinen, ja suosituksia annetaan ilman riittäviä todisteita. Kirjalla on kuitenkin Gilen mielestä informatiivista arvoa, vaikka tieteelliset meriitit hänen mielestään puuttuvatkin. (1995: 254, 259–260.)

Gilen kirjoittama teos kuuluu käännös- ja tulkkausalalan klassikoihin ja hänen ajatuksiinsa viitataan eri julkaisuissa toistuvasti. Materiaalia on runsaasti ja hänen painotuksensa vaikuttaa olevan ennen kaikkea prosesseihin keskittyvissä malleissa, joiden tavoitteena on simultaanitulkkauksen kohdalla havainnollistaa, mitä tapahtuu ja millaisia ongelmia se aiheuttaa. Hän uskoo, että mallien avulla menetelmän periaatteita ja strategioita voidaan opettaa opiskelijoille. Tiivistetyssä muodossa Gilen esittämät ohjeet simultaanitulkkauksen opettamista varten voidaan esittää seuraavasti:

- huomion keskittäminen alkuvaiheessa tulosten sijasta prosessiin
- teorian tunteminen strategioiden muodostamiseksi erilaisia kommunikaatiotilanteita ja mahdollisia ongelmia varten
- ammattimainen käyttäytyminen kopissa ja asiakkaiden kanssa
- eri ratkaisuvaihtoehtojen pohdinta opiskelijoiden kanssa, ei valmiita vastauksia
- keskittyminen viestiin ja merkitykseen, ei vain sanoihin
- erikoisalojen erottaminen tavallisesta diskurssista
- tiedonhakutaidot, kun tulkkauksen perustaidot ovat ensin kehittyneet
- kolmijakoinen kuormitusmalli ja sen vaikutukset prosessointikapasiteetille myös kokeneilla tulkeilla
- selviytymistekniikat ymmärrysvaikeuksiin, ongelmien ennaltaehkäisemiseksi ja uudelleen muotoilua varten: yhteys riskienhallintaan ja päätöksentekoon
- puutteellisen kielitaidon kehittäminen omatoimisesti

Danica Seleskovitch ja Marianne Lederer: tulkkauspedagogiikan pioneerit

Jo ennen Daniel Gilen prosessimalliperusteisten ohjeiden ja suositusten ilmestymistä käytännön tasolla neuvoja tulkkauksen opetukseen antoivat kaksi pitkän uran tehnyttä ranskalaistulkkiä ja tulkkaukseen erikoistunutta opettajaa: Danica Seleskovitch ja Marianne Lederer. He julkaisivat vuonna 1989 tulkkauksen opetusta varten teoksen *Pédagogie Raisonnée de l'Interprétation*. Eri maista olevat vanhemmat ja Euroopan sekasortoinen tilanne takasivat vuonna 1921 syntyneelle Danica Seleskovitchille monikielisen ja -kulttuurisen lapsuuden. Hän opiskeli konferenssitulkiksi

Sorbonnessa, Pariisissa, ja teki pitkän uran työskennellen mm. Yhdysvalloissa ja Ranskassa. Elämänsä jälkipuoliskolla hän omistautui tulkkauksen opettamiselle ja tutkimukselle Ranskassa. Tuloksena oli lukuisia artikkeleita ja kirjoja. (Widlund-Fantini, 2007.) Hän oli mukana rakentamassa tulkkausalan perustuksia 1970-luvulla, erityisesti toimimalla Sorbonnen yliopiston École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs (ESIT) -koulussa. Tulkkauksen alalla on vuosien varrella ollut useita koulukuntia. Juuri Seleskovitchin suurelta osin luotsaama ESIT tunnettiin niin kutsuttuna Pariisin koulukuntana 1980-luvulla. (Pöchhacker 2004: 44–45.) Näillä meriiteillä Seleskovitch on todellakin ansainnut paikkansa yhtenä tulkkausalan tunnetuimmista henkilöihahmoista.

Seleskovitchin tavoin myös Marianne Lederer on tunnettu tulkkausalan opettaja ja julkaisija. Itse asiassa Lederer kirjoitti oman väitöskirjansa juuri Seleskovitchin perustaman tohtorikoulutusohjelman puitteissa ja jatkoi siten Pariisin koulukunnan perinteitä. (Pöchhacker 2004: 35.) Lederer on julkaissut mm. tutkimuksen simultaanitulkkauksen merkitysyksiköistä, *unit of meaning*, sekä tulkin ennakoinnista (1978).

Vaikka Gile esittääkin omassa teoksessaan kritiikkiä koskien Seleskovitchin ja Ledererin teoksen tieteellisyyttä, on kirjalla ja sen kirjoittajilla ollut merkittävä rooli tulkkauksen kehittämisessä alana ja siinä, miten simultaanitulkkeja koulutetaan. Siinä missä Daniel Gilen teos koskee tulkkauksen lisäksi myös kääntämistä, Seleskovitchin ja Lederererin *Pédagogie Raisonnée de l'Interprétation* keskittyy vain ja ainoastaan tulkkaukseen. Ensin he käyvät läpi yleisiä periaatteita, minkä jälkeen konsekutiivitulkkauksen ja simultaanitulkkauksen opetukselle on olemassa omat osionsa. Kumpaakin tulkkaustyyliä kuvaillaan ensin yleisluontoisesti ja sen jälkeen pureudutaan kohta kohdalta siihen, mitä ja miten opiskelijoille pitäisi opettaa, jotta he oppisivat tulkaamaan. Vaikka kirjoittajat toteavat johdannossa, että teoksen ei ole tarkoitus olla ohjekirja vaan ennemminkin järkeen perustuva pedagoginen esitys (1989: 6), on sävy kuitenkin hyvin preskriptiivinen. Vaikka teos julkaistiin jo yli kaksikymmentä vuotta sitten, ovat sen ajatukset yhä suuressa määrin päteviä. Lisäksi se on yhä edelleen yksi kattavimmista ohjeellisista julkaisuista koskien tulkkauksen ja etenkin simultaanitulkkauksen opettamista.

Seleskovitch ja Lederer ovat sitä mieltä, että ennen mitään varsinaisia tulkkausharjoituksia konsekutiivi- tai simultaanimenetelmällä opiskelijat pitää opettaa kuuntelemaan kuin tulkit eli eristämään puheesta sen merkityksen, *le sens*, eikä kuuntelemaan sanoja. Merkityksen ymmärtämisen korostaminen opetuksessa tuli esille myös Gilen ohjeistuksessa. Ymmärtämistä voidaan harjoittaa aluksi tekstien avulla, mutta sen jälkeen Seleskovitch ja Lederer suosittelvat

siirtymistä puheeseen, jotta esimerkiksi prosodia tulisi tutuksi. Ymmärrystä helpottavat myös esimerkiksi visualisointi, narratiivisten elementtien listaaminen, numeroiden huolellinen kuunteleminen, ajatusten yhdistäminen niitä vastaaviin termeihin, ja viestin pääajatusten erottaminen. Nämä kaikki asiat pitäisi siis ymmärtää ja käsitellä jo ennen varsinaisten tulkkausharjoitusten aloittamista. (Seleskovitch, Lederer 1989: 18, 22, 24, 26, 27, 28.)

Tulkkauksen opettamisen Lederer ja Seleskovitch aloittavat konsekutiivista, jonka aikana ei vielä tehdä muistiinpanoja. Tässä vaiheessa aletaan kiinnittää huomio tuotokseen, vaikka sen ei odotetakaan olevan täydellistä. Se tarkoittaa Seleskovitchin ja Ledererin mukaan sitä, että lähtökielestä ei saisi tulla vaikutteita tulkkeeseen ja sanoja on turha jäädä etsiskelemään. Ilmaisun tulisi olla selkeää ja yhdenmukaista alkuperäisen puheen kanssa. (1989: 33–34.) Kaikki edellä mainittu kuuluu valmistaviin harjoituksiin, joiden kesto riippuu opiskelijoiden tasosta. Opettajan vastuulla on päättää, missä vaiheessa voidaan siirtyä seuraavaan vaiheeseen, joka Seleskovitchin ja Ledererin tulkkauspedagogiikassa tarkoittaa muistiinpanojen tekemistä konsekutiivitulkkauksessa. Valmistautumisvaihe ei kuitenkaan heidän mukaansa ole pidempi kuin muutamia päiviä tai viikkoja. (1989: 36–37.)

Myös teoriassa on sijansa Seleskovitchin ja Ledererin pedagogiassa, aivan kuten Gilelläkin. Se toimii taustavoimana koko toiminnalle ja auttaa virheiden korjaamisessa. (1989: 37.) He painottavat, että opiskelijoiden pitäisi teoreettisesti kyetä ymmärtämään tulkkausprosessin eri osat eli se, että merkitys yhdistyy aikaisempaan tietoon ja on eri asia kuin sanat ja lauseet. Muut osat ovat deverbalisaatio eli ymmärtäminen sekä puheen tuottaminen. (1989: 39–42.)

Aiheeseen vihkiytymisen jälkeen näiden kahden ranskalaisnaisen tulkkauspedagogiikassa on aika siirtyä varsinaisen konsekutiivitulkkauksen opetteluun ja sitä tukevien muistiinpanojen tekemiseen. He perustelevat konsekutiivimenetelmän opettamista ennen simultaania sillä, että konsekutiivitulkkaus on valmistavaa harjoitusta simultaania varten. Konsekutiivitulkkaus tutustuttaa opiskelijan tulkkauksen ongelmiin ja auttaa häntä ymmärtämään pala palalta tulkkausprosessin osa-alueet, jotka simultaanitulkin pitää pystyä suorittamaan yhtenä jatkumona. (Seleskovitch, Lederer 1989: 132.) Tämä tutkielma ei kuitenkaan keskity konsekutiivitulkkauksen vaan simultaanitulkkauksen opettamiseen, joten seuraavaksi esitellään, mitä kirjoittajilla on ollut sanottavana simultaanimenetelmän opettamisesta.

Pedagogiansa tueksi kirjoittajat haluavat ensin lyhyesti tiivistää, mitä ongelmia simultaanitulkkauksen aiheuttaa sen harjoittelijoille, eli mihin opetuksessa pitää keskittyä. Heidän mukaansa

simultaanitulkkauksen perustavanlaatuisen ongelma on pystyä erottamaan oma suullinen tuotos siitä, mitä on kuullut (Seleskovitch, Lederer 1989: 130). Merkitysten erottaminen on huomattavasti vaikeampaa kuin konsekutiivitulkkauksessa, jossa tulkilla on enemmän aikaa analysoida kuulemaansa (Seleskovitch, Lederer 1989: 129). Mikäli opiskelija ei pysty erottamaan kuulemiensa sanoja siitä, mitä suustaan ulos suoltaa, on tuloksena usein vain suoria käännöslainoja, joista puuttuu vaadittava idean ymmärtäminen, selkeys ja tarkkuus, jatkuvuus, kohdeyleisön huomiointi, äidinkielen ilmaisun puhtaus sekä puhujan tuotosta noudattava rekisteri ja prosodia (Seleskovitch, Lederer 1989: 130). Juuri näitä ominaisuuksia listasivat myös Hietanen ja Sunnari puhuessaan tulkille asetetuista vaatimuksista.

Seleskovitchin ja Ledererin mukaan ensimmäinen kriteeri simultaanitulkkauksen opettamiselle on tarvittava välineistö, eli ISO-standardien mukaiset tulkkauskopit, joista löytyy tarvittava tekniikka. Sen sijaan opettaminen kielistudiossa ei missään tapauksessa ole suositeltavaa, koska niissä olevat kuulokkeet eivät salli opiskelijoiden kuulla omaa ääntään kunnolla. Niissä ei myöskään ole suljettuja koppeja, joissa tulkit voisivat toimia suojassa ylimääräiseltä hälyltä. Lisäksi kielistudiot on rakennettu perinteisen luokka-asettelun mukaisesti, jolloin näkymä istumapaikalta on hyvin rajattu. Simultaanitulkilla pitäisi olla näköyhteys puhujaan, mikäli vain mahdollista. Kuulokkeiden tulee olla riittävän kevyet, ja opiskelijan on opetettava asettelemaan ne oman makunsa mukaisesti niin, että korvat eivät peity kokonaan. Tällä tavoin hän pystyy kuuntelemisen lisäksi monitoroimaan myös omaa tulkettaan. Simultaanitulkkauksen onnistumisen teknisenä edellytyksenä on myös se, että opiskelija oppii säätämään äänenvoimakkuutta eri puhujien ja omien toimintaedellytystensä mukaisesti. (Seleskovitch, Lederer 1989: 158–160.)

Muihin teknisiin seikkoihin, joita Seleskovitchin ja Ledererin mielestä opiskelijoille pitää opettaa, kuuluvat mikrofonin oikea käyttö ja toiminta kopissa. Simultaanitulkkin olisi osattava pysyä riittävällä etäisyydellä mikrofonista, jotta ylimääräisiä ääniä ei pääsisi kuulijoiden korviin. Mikin avaaminen ja sulkeminen oikeina hetkinä on myös yllättävän vaikeaa opetella, varsinkin alkuvaiheessa, kun kaikki huomio on keskittynyt itse simultaanitulkkaukseen. Jokaista opiskelijaa tulisi ohjata yksilöllisesti harjoitusten yhteydessä mm. äänenkäytössä ja hengitysäntien hallinnassa mikkiin puhuessa. Tulkkipopin suhteen opiskelijoiden on totuttava siihen, että kopissa on läsnä myös muita, ja että kaverista voi usein olla suurta apua. Koppikavereiden välillä vallitsee simultaanitulkkauksessa eräänlainen yhteistyö- ja avunantosopimus, jollaista on vaikeaa löytää muilta aloilta työelämässä. Kohteliaisuus koppikaveria kohtaan on tärkeä taito, samoin kuin kuulijoiden huomioiminen. Siksi avoimen mikin edessä ei pitäisi rapistella papereita, löpistä turhia tai puhua pois päin mikrofonista. Näitä taitoja pitäisi opiskelijoille alkaa opettaa alkaen

ensimmäisestä kerrasta kun he astuvat koppiin. Opettajan pitäisi arvioidessaan kuunnella jatkuvasti puhujaa ja pystyä vaihtamaan kanavaa eri kopista toiselle arvioidessaan tulketta. Tulketta arvioidaan sen koherenssin perusteella ja opiskelijan suoriutumista tarkkailemalla hänen ratkaisujaan. (Seleskovitch, Lederer 1989: 160–161.)

Kirjoittajien mukaan simultaanitulkkauksen opetus perustuu yksilöllisyyteen, sillä eri opiskelijat kokevat vaikeuksia erilaisissa asioissa. Opiskelijoita pitää ohjata ja heidän tuotoksiaan korjata. Tästä johtuen simultaanitulkkausta voidaan opettaa samalla kerralla vain noin kymmenelle opiskelijalle. Jos ryhmä on suurempi, opettajalla ei ole riittävästi aikaa havainnoida jokaista erikseen. Toisaalta liian pieni ryhmä voi olla haitaksi, jos opettaja korjaa opiskelijoita jatkuvasti. Seleskovitchin ja Ledererin ihanneluku opiskelijoiden määrässä yhdellä simultaanitulkkauksen kurssilla on kahdeksan. (1989: 161–162.)

Seleskovitchin ja Ledererin ehdottama simultaanitulkkauskurssin tuntien kulku on seuraavanlainen: Tunnin alussa keskustellaan tulevasta tulkkaustilanteesta, siihen liittyvästä sanastosta ja nimistöstä ja mahdollisista ongelmista. Kurssin jatkuessa opiskelijat alkavat saada aiheita valmisteltavakseen viikon aikana ja alkukeskustelun tarve vähenee, kun vastuu aiheeseen vihkiytymisestä on opiskelijalla itsellään. Koppiin tulisi ottaa aina mukaan paperia, jolle voi tehdä muistiinpanoja tarvittaessa. Tulkattavien osuuksien pituutta pidennetään kurssin kuluessa niin, että lopulta opiskelijat voivat tulkata simultaanisti jopa parikymmentä minuuttia yhtäjaksoisesti. Puheen pituudella on ratkaisevia vaikutuksia suoriutumiseen. Jos tulkattavat puheosuudet ovat liian lyhyitä, opiskelija ei ehdi löytää rytmiään, mutta liian pitkät osuudet voivat kehittää huonoja toimintatapoja. Yleensä korjauksia ei tehdä kesken suorituksen. Poikkeuksena Seleskovitch ja Lederer mainitsevat vain tilanteet, jossa tekniikkaa ollaan vasta opettelemassa ja opiskelijan viive on liian lyhyt tai liian pitkä, mikä vaikeuttaa tulkkausta huomattavasti. (1989: 163–164.)

Vaikka tulkkien tarkoitus on olla varmistamassa viestintää osapuolten välillä, simultaanitulkkauskopissa kuulijoiden olemassaolo unohtuu helposti. Siksi Seleskovitch ja Lederer ohjeistavat, että tulkin pitäisi valita salista jokin kuulija, jolle osoittaa puheensa. Tällöin puhe pysyy sujuvampana ja luonnollisempana. Parasta on, jos kuulija ei kykene ymmärtämään lähdekieltä ollenkaan. Tällöin hän on vain tulkkinsa varassa. Kun opiskelijat kuuntelevat kurssitovereitaan, he havainnoivat virheitä eri tavalla ja ovat vastaanottavaisempia opettajan antamille ohjeille. (Seleskovitch, Lederer 1989: 164–165.)

Yllättävää Seleskovitchin ja Ledererin ohjeissa on se, että he harjoittavat konsekutiivi- ja simultaanitulkkauksia samoilla tunneilla. Heidän tunneillaan konsekutiivitulkkauksen opiskelijat kuuntelevat aluksi simultaanitulkkien suoriutumista, minkä jälkeen simultaanitulkit palaavat kopeista luokkahuoneeseen seuraamaan konsekutiivitulkkauksia. Kuunnellessaan he voivat pohtia omaa tulkkauksiaan. Harjoitusten jälkeen konsekutiivi- ja simultaanitulkit keskustelevat puheen sisällöstä, jolloin he ymmärtävät helpommin virheidensä syyt kuin jos olisivat vain kuulleet kommentteja vain opettajalta. Konsekutiivitulkkauksia harjoitellaan heidän mukaansa simultaanitulkkaukskursseilla siksi, että menetelmä pysyy harjoittelun avulla hallussa, ja se on suora polku simultaanitulkkaustekniikan oppimiseen. Lisäksi tällä tavoin kaikki opiskelijat pääsevät tulkkaukseen, eivätkä vain ne, jotka mahtuvat koppiin. Kurssin aikana voidaan alkuvaiheen jälkeen nauhoittaa tulkkauksia, mutta nauhoituksille ei saisi antaa liikaa huomiota. Nauhoituksia kuuntelemalla opiskelijat voivat arvioida omaa kehitystään ja heikkouksiaan, mutta heidän pitäisi toisaalta pystyä arvioimaan tulkkauksensa laatua jo silloin kun he simultaanitulkkauksia tekevät, ei vain sen jälkeen. (Seleskovitch, Lederer 1989: 165–167.)

Aiemmin tutkielmassa määrittelemieni varjostusharjoitusten suhteen näillä kahdella opettaja-tutkijalla on hyvin vahva mielipide. Johdatuksena simultaanitulkkaukseen ne ovat täysin hyödyttömiä. Kantaansa he perustelevat sillä, että toisin kuin usein luullaan, simultaanitulkkauksen perusongelma ei ole kyetä kuuntelemaan ja puhumaan samanaikaisesti vaan ennen kaikkea ymmärtämään, mitä sanotaan ja siirtämään merkitys toiselle kielelle. Seleskovitchin ja Ledererin mukaan varjostusharjoitukset heikentävät kykyä pystyä ymmärtämään puheesta merkityksiä. Se on vain passiivista toistamista. Sen sijaan opiskelijat voidaan tutustuttaa simultaanitekniikkaan aktiivisella ja kehittämällä taitoja, joita heillä on todennäköisesti jo olemassa. (Seleskovitch, Lederer 1989: 168.)

Varjostusharjoitusten sijasta Seleskovitch ja Lederer kannustavat opettajia käyttämään takaperin laskemista esittelyä simultaanitulkkaukseen. Se tarkoittaa sitä, että ensimmäisellä kerralla koppiin päästessään opiskelijalle osoitetaan, että hän pystyy hyvinkin keskittymään kahteen asiaan samanaikaisesti. Opiskelijoille annetaan jokin suurehko luku, josta alkaen heidän tulee laskea takaperin ääneen omalla äidinkielellään. Samalla he kuuntelevat kuulokkeista toisella kielellä tarinaa joltakin tunnetulta aihealueelta. Opiskelijat kuuntelevat ja luettelevat numeroita takaperin muutaman minuutin ajan. Numeroiden luetteluun täytyy olla tasaista ja selkeää. Kun riittävästi aikaa on kulunut, opiskelijat pääsevät pois kopista ja heidän tulee kertoa niin tarkasti kuin mahdollista, mitä kuuluivat samalla kun luettelivat numeroita. Jos harjoitusta tehdään useita kertoja, lähtönumeroa täytyy vaihtaa, jotta luettelusta ei tulisi automaattista. Myös tarinaa ja sen kieltä voidaan vaihtaa.

Takaperinlaskemisharjoituksia ei ole tarkoitus tehdä kuin muutaman kerran. Se riittää siihen, että opiskelijat ymmärtävät huomion hajaannuttamisen periaatteen. Sen jälkeen voidaan siirtyä muihin harjoituksiin. (1989: 168–169.)

Seuraavaksi vielä ennen varsinaista tulkkausta harjoitellaan lyhyiden tiivistelmien esittämistä kopissa. Tämä harjoitus ei kuitenkaan ole aina pakollinen, varsinkaan jos opiskelijoilla on jo hyvät taidot konsekutiivitulkkauksesta. Opiskelijoita voidaan pyytää myös kommentoimaan vieraalla kielellä esitetyn puheen terminologiaa. (Seleskovitch, Lederer 1989: 169.)

Satuharjoitukset ovat Seleskovitchilla ja Ledererillä oma erillinen alakohtansa. Satuharjoitusten tarkoitus on saada opiskelijat ymmärtämään, että on todellakin mahdollista ilmaista asioita oman kielen konventioiden mukaan, eikä esimerkiksi lainasanoilla tai kömpelöillä käännöksillä. Havainnollistaminen tapahtuu siten, että opiskelijat tulkkaavat simultaanina satua, joka on tunnettu sekä lähtö-, että tulokielen kulttuurissa. Esimerkkinä on mm. Punahilkka. Opiskelijat yrittävät seurata kertojan sanankäänteitä, mutta käyttävät kuitenkin hyvin luontevasti esimerkiksi satuhenkilöiden nimiä omalla äidinkielellään sen sijaan, että sortuisivat tekemään karkeita käännöksiä vieraskielisistä nimistä tai lainaamaan niitä suoraan. Tämän he tekevät siksi, että tuntevat tarinan ja sen henkilöahmot jo etukäteen. Harjoituksella halutaan osoittaa, että simultaanitulkkaukseen perustuu samoille merkityksen ymmärtämisen periaatteille ja sujuvalle kielelliselle ilmaisulle kuin konsekutiivitulkkaukseen. Kun näillä kaikilla yllä mainituilla harjoituksilla on valmisteltu opiskelijoita, voidaan viimein aloittaa todellinen simultaanitulkkaukseen. (Seleskovitch, Lederer 1989: 169–170.)

Kun simultaanitulkkaukseen todella aloitetaan, opettajan tulee tarkkailla riittääkö opiskelijoiden kielitaito tähän uuteen tulkkauksen menetelmään. Kommenteissaan opettaja tekee eron siihen, johtuuko virhe puutteellisesta kielitaidosta vai menetelmän heikosta omaksumisesta. Jos ongelmat johtuvat heikosta kielitaidosta, ei ole muuta ratkaisua kuin kehittää sitä. (Seleskovitch, Lederer 1989: 170–171.) Tämän ongelman mainitsi myös Daniel Gile (1995), ja hän antoi tarkkoja ohjeita siihen, miten tulkille tärkeää suullista kielitaitoa voi kehittää. Apuna Gilellä oli myös kielellisen saatavuuden malli, jonka mainitsin tutkielman edellisessä osiossa.

Seleskovitch ja Lederer (1989) listaavat valmistautumisen tärkeyden myös simultaanitulkkauksessa. He mainitsevat myös näkötulkkauksen, ranskaksi *traduction à vue*. Näkötulkkauksen käsitteen olen määritellyt tutkielmassa jo edellä, sivuilla 10–11. Kyseessä on siis varsinkin konferenssitulkkauksessa yleinen kääntämisen ja tulkkauksen sekamuoto. Seleskovitch ja Lederer

eivät kuitenkaan teoksessaan halua paneutua näkötlukkaukseen sen syvällisemmin. Maininnan saa sen ohella myös retoriikan taito, joka helpottaa viestin välittymistä, mutta jota ei kuitenkaan heidän mielestään voi suuresti kehittää pedagogisin keinoin. (1989: 173.) Melko yllättävää on se, miten voimakas mielipide näillä kahdella kirjoittajalla on näkötlukkauksesta. He toteavat, että näkötlukkaus eroaa hyvin suuresti varsinaisesta tulkkauksesta eikä siksi ole missään tapauksessa hyvä valmistava harjoitus simultaanitulkkausta varten (1989: 185). Siitä huolimatta, kuten yllä on mainittu, he ovat sitä mieltä että näkötlukkaamisen taito on kuitenkin tulkille tarpeellinen, esimerkiksi juuri konferenssitilanteissa.

Opettajalla on simultaanitulkkauksen opetuksessa olennainen rooli. Seleskovitchin ja Ledererin mukaan on toivottavaa, että joka vaiheessa opettaja demonstroisi kopista käsin, mitä hän tarkoittaa suosituksillaan ja ohjeillaan. Opettajan esityksestä opiskelijat voivat myös ymmärtää, että jokainen tulkki toimii hieman eri tyylillä. Sitten he voivat muodostaa itselleen sopivan toimintamallin. Opettajan pitäisi osata erottaa satunnaiset virheet niistä, jotka johtuvat huonosta simultaanitulkkausmenetelmän hallinnasta. Vain työstämällä menetelmään liittyviä virheitä voidaan välttää jatkossa myös satunnaisia virheitä. (Seleskovitch, Lederer 1989: 173–174.) Opettajan tehtävä on ohjata, kertoa mitä tehdä ja miten hyvän tulkkeen aikaansaamiseksi, kiristää vaatimuksiaan ajan myötä sekä mm. suositella aikaisempien oppien kertaamista tarvittaessa (Seleskovitch, Lederer 1989: 175.)

Seleskovitchin ja Ledererin mukaan ensimmäisessä simultaanitulkkauksen harjoittelun vaiheessa olisi hyvä välttää liian vaikeiden aiheiden tulkkaamista. Helpoissa aihepiireissä opiskelijan on helpompi keskittyä menetelmän oppimiseen, ei niinkään esimerkiksi terminologiaan. Aiheiden ei pidä kuitenkaan olla täysin tunnettuja, kuten valmistavissa harjoituksissa käytettävien satujen, vaan lähinnä arkipäiväisiä teemoja. (Seleskovitch, Lederer 1989: 175.) Opiskelijat pitää saada luomaan tarvittavat linkit tulkkaamiensa virkkeiden välille sen sijaan, että yrittäisi sanoa kaiken mahdollisen epäselvänä tuotoksena (Seleskovitch, Lederer 1989: 176–177).

Aluksi opiskelijoilta voidaan sietää hieman kankeampaakin ilmaisua, jos idea kuitenkin välittyy kuulijalle. Harjoituksen myötä ilmaisukin paranee. Siksi yksittäisten kielellisten virheiden korjaamista pitäisi välttää alkuvaiheessa. Muutoin voi käydä niin, että opiskelijat eivät enää keskity olennaiseen. (Seleskovitch, Lederer 1989: 177–178.) Silloin kun suora transkoodaaminen tai kääntäminen on tarpeellista, siis esimerkiksi numeroiden ja nimien kohdalla, opettajat voivat auttaa opiskelijoita selviämään ongelmista kahdella tavalla. He voivat kehottaa opiskelijoita pelastamaan tiedosta edes jotakin, esimerkiksi numeroista suuruusluokan, erisnimistä ylimalkaisen ääntämyksen

ja tarkoista termeistä viittauksen aiheeseen, johon ne liittyvät. Toinen mahdollisuus on se, että puhetta pitävä henkilö pitää transkoodattavien elementtien jälkeen pienen tauon ja mahdollisesti toistaa luvun tai nimen. Harjoitteluun sopivat puheet, joissa luvut liittyvät olennaisesti kerrottavan tiedon ymmärtämiseen. Opiskelijoita ei kannata moittaa siitä, jos he käyttävät esimerkiksi oikean termin tai nimen sijasta vain approksimaatiota, mutta palautteen annossa on hyvä käydä läpi, mikä oikea tai parempi sana olisi ollut. Termien toistelun sijasta on jälleen tärkeämpää ymmärtää mistä puhutaan. Kun menetelmässä on vielä oppimisen varaa, tulkkausta ei tehdä kauempaa kuin muutama minuutti kerrallaan. Kun menetelmä on paremmin hallussa, voidaan siirtyä kuudesta kymmenen minuutin pituisten osioiden tulkkaamiseen. Tällöin opettajan ei tarvitse enää kuunnella alkuperäistä yhdessä tulkkauksen kanssa, vaan hän voi arvioida vain tulketta. Opettaja voi myös joissakin tapauksissa mennä opiskelijan koppikaveriksi tulkkaamaan hetken aikaa vuorotellen. Kun alkaa olla aika siirtyä vaikeampiin aiheisiin, opettaja kuuntelee arvioidessaan jälleen sekä alkuperäistä että tulketta. Seuraavaan vaiheeseen voidaan siirtyä, kun nämä kaksi puhetta ovat opettajan korvissa riittävän samankaltaisia. (Seleskovitch, Lederer 1989: 179–181.)

Seleskovitchin ja Ledererin mukaan simultaanitulkkauksen opettamisen herkin ja tärkein hetki on se, kun taitoa vasta aletaan opetella. Kun metodi on ymmärretty, voi opetuksen toinen vaihe alkaa. Tämä tarkoittaa sitä, että aiheiden vaikeutta lisätään ja tulkkauksen laadun vaatimukset nousevat. Opettajan täytyy osata ottaa opetuksessaan ja palautteessaan huomioon se, että jokainen opiskelija on yksilö. Simultaanitulkkauksen kohdalla yksilöllisyys tarkoittaa sitä, että jokaisella on omat vaikeutensa ja osa-alueet, joilla suoriutuminen saattaa olla heikompaa kuin muilla. Simultaanitulkkauksen metodista pitäisi tulla automaatio, ja siihen vaaditaan harjoittelua, myös omatoimisesti. Harjoitella ei kuitenkaan saisi väsyneenä. Harjoituksissa tehdään myös jonkin aikaa konsekutiivitulkkausta, jonka avulla opiskelijat virittäytyvät tunnelmaan ennen koppiin menoa. Tulkkausvuorojen pituutta lisätään vähä vähältä ja vaatimuksiin lisätään myös puheen rekisterin tarkkailu. (Seleskovitch, Lederer 1989: 181–184, 188.)

Simultaanitulkkausta tarvitaan ennen kaikkea kansainvälisissä kohtaamisissa, joissa tarkoituksena on esitellä erilaisia näkökohtia ja argumentoida. Näitä näkemyksiä ja argumentteja tulkkien pitäisi oppia välittämään täsmällisesti, huolimatta siitä sopivatko ajatukset tulkin omaan ideologiaan vai eivät. Ymmärtäminen, objektiivisuus ja tarkkuus ovat sitä, mitä simultaanitulkilta vaaditaan. (Seleskovitch, Lederer 1989: 185.) Samasta asiasta puhuivat Hietanen (2004) ja Sunnari (2004) korostaessaan vastuuntuntoa viestinnän osapuolia kohtaan. Seuraava lista kokoaa yhteen Seleskovitchin ja Ledererin simultaanitulkkausta varten antaman ohjeistuksen pääkohdat:

- ennen mitään tulkkausharjoituksia opiskelijat pitää opettaa erottamaan merkityksiä puheista ja teksteistä ja kuuntelemaan oikein
- teorian opettaminen on menetelmien oppimisen kannalta tärkeää
- ennen simultaanitulkkauksen opettelua opiskelijan pitää hallita konsekutiivitulkkaus
- simultaanitulkkauksen opetuksen tarvitaan oikeat välineet: kielistudiot ja tavalliset kuulokkeet eivät käy
- alusta asti simultaanitulkkauksen opiskelijoille pitää opettaa oikea koppi- ja mikkikäyttäytyminen, jotta nämä mekaaniset asiat eivät häiritse tulkkinäköä työskentelemistä
- opiskelijoita ohjataan ja korjataan yksilöllisesti, opetuksen apuna voidaan käyttää myös nauhoitteita, mutta ei liikaa
- tunneilla harjoitellaan sekä konsekutiivi- että simultaanitulkkausta, jotta myös aiemmin opittu pysyy mielessä
- valmistavina harjoituksina simultaanimenetelmän opettamisessa voidaan käyttää takaperin laskemista, tiivistelmien tekoa kopissa ja satuharjoituksia, mutta prima vista ja varjostaminen ovat hyödyttömiä
- opiskelijalla pitää olla riittävän hyvä kielitaito
- tulkkeen laatu paranee, kun opiskelijaa neuvotaan valitsemaan salista joku henkilö kuuntelijakseen
- ryhmän koon ihanneluku on kahdeksan
- opettaja näyttää mallia, voi myös tarvittaessa työskennellä jonkin aikaa kopissa yhdessä opiskelijan kanssa
- helpoista aiheista siirrytään vähitellen vaikeampiin ja tulkattavien osuuksien pituutta lisätään
- riippumatta siitä, onko tulkki puhujan kanssa samaa vai eri mieltä, hänen pitää aina tulkata parhaan kykynsä mukaan.

Gilen kritiikki teosta kohtaan tuntuu hieman epärealistiselta ja oudolta, sillä jo sen johdannossa todetaan, että esitellyt periaatteet on muodostettu havaintojen perusteella. Havaintoja puolestaan on tehty kattavasti opetuksesta ja etenemisestä eri tulkkauskielillä sekä erilaisista opiskelijoista. (Seleskovitch, Lederer 1989: 6.) Juuri yksityiskohtaisuudessa ja käytännönläheisyydessä piilee Seleskovitchin ja Ledererin esityksen arvo. He eivät pitäydy yläkäsitteissä ja kehitä vain teoreettisia malleja, vaan selostavat suoraan mitä itse tekisivät ja miksi. Liika tieteellisyys olisi voinut tehdä ohjeistuksesta heikosti ymmärrettävää.

Yhteenvedon avulla esitellyistä kahdesta simultaanitulkkauksen opetuksen ohjeistusta käsittelevästä esityksestä voidaan sanoa, että kirjoittajien välillä on selkeitä samankaltaisuuksia, mutta myös eroja. Erot ovat osittain hyvin selkeitä, toisinaan lähinnä painotuksellisia. Sekä Gile että Seleskovitch ja Lederer ovat sitä mieltä, että kuuntelemisen taito ja merkityksen ymmärtäminen on simultaanitulkille olennaista. Lisäksi molemmat teokset mainitsevat teorian opettamisen yhteyden käytännön oppimiseen, hyvän koppi- ja mikkikäyttämisen, kielitaidon tärkeyden ja sen, että opetuksen täytyy edetä vaiheittain helpoista aiheista vaikeampiin, tavallisesta diskurssista erikoisaloihin, ja tulkkeiden pituutta lisätään vähitellen. Molemmat toteavat myös, että opettajan ei kannata antaa opiskelijoille sisällön suhteen suoraan valmiita ratkaisuja vaan vaihtoehdoista on hyvä keskustella yhdessä. Gilen prosessikeskeisyys tulee esiin myös Seleskovitchin ja Ledererin pedagogiassa, sillä he haluavat varmistaa menetelmän oppimisen ennen etenemistä opetuksessa.

Eroja kirjoittajien välillä on siinä, että siinä missä Gilellä ei ole suoraa mielipidettä varjostusharjoitusten hyödyllisyydestä tai hyödyttömyydestä simultaanitulkkauksen oppimisessa, Seleskovitch ja Lederer tuomitsevat ne täysin. Gile painottaa tiedonhakuaitojen ja valmistautumisen tärkeyttä, omaa kolmijakoista kuormitusmalliaan sekä riskienhallinnan ja päätöksenteon opettamisen olennaisuutta. Seleskovitch ja Lederer puolestaan erottuvat sillä, että he painottavat konsektiivitulkkauksen edeltävän simultaanimenetelmän oppimista. Konsektiivitulkkausta pitää heidän mielestään harjoitella vielä silloinkin kun simultaania opetellaan ja harjoitellaan. He mainitsevat myös, että oikeat välineet, yksilöllinen ohjaus, sopiva ryhmäkoko, mallin näyttäminen ja kuuntelijan valitseminen ovat tekijöitä, joilla opetus saadaan onnistumaan. Seleskovitch ja Lederer puuttuvat myös ammatin etiikkaan todetessaan, että tulkin täytyy puhujan ideologiasta huolimatta tehdä parhaansa. Valmistavina harjoituksina he suosivat takaperin laskemista, tiivistelmiä sekä satujen tulkkausta, jonka Gile myös mainitsee. Hän ei kuitenkaan anna valmistavista harjoituksista mitään selkeää tai vahvaa kannanottoa.

3. TUTKIMUSKYSYMYS JA -MENETELMÄ, TAUSTATIETOA

Tutkimuskysymystä kartoitin alustavasti jo tutkielman johdannossa, mutta käsittelemäni sitä tarkemmin vielä tämän luvun alussa. Sen lisäksi kuvailen tässä luvussa tutkimuskysymyksen ratkaisemisessa käytettyjä tutkimusmenetelmiä, jotka ovat vertailu ja tapaustutkimus. Näiden menetelmien taustaa ja niiden käyttöä juuri tämän tutkimuskysymyksen selvittämisessä perustelen tutkimuskysymyksen selvittämisen jälkeen. Lisäksi taustoitan myös seuraavan luvun tapaustutkimuksen esittelemällä koonnin simultaanitulkkauksen opetustarjonnasta suomalaisissa yliopistoissa lukuvuonna 2011–2012.

3.1 Tutkimuskysymys

Tutkielman tavoitteena on selvittää, vastaavatko kahden tulkkauksen tutkimuksessa keskeisen ja tunnetun julkaisun ohjeet sitä, miten simultaanitulkkausta opetetaan tällä hetkellä Suomessa, vai onko tutkimuksen ja käytännön välillä olemassa eroja. Tutkimuksessa julkaistuista ohjeista olen valinnut vertailukohdaksi edellisessä luvussa esitetyt Daniel Gilen (1995) sekä Danica Seleskovitchin ja Marianne Ledererin (1989) yhdessä kirjoittaman teoksen opit. Valitsin näiden kahden teoksen esittämät ohjeet tutkielmani aineiston vertailukohdaksi, sillä niiden kirjoittajat ovat tulkkausalan tunnettuja hahmoja ja julkaisut suorastaan klassikkoja. Lisäksi kyseiset kirjoittajat ovat verrattain harvinaisia siinä mielessä, että siinä missä valtaosa muista tutkijoista tyytyy kuvaamaan tulkkipäätöksiä enimmäkseen deskriptiivisellä tavalla, Gile, Seleskovitch ja Lederer ovat antaneet preskriptiivisiä suosituksia, ja heidän ohjeitaan käytetään yhä edelleen tulkkauksen opetuksessa. Kuitenkin heidän näkemyksensä eroavat jossakin määrin toisistaan. Näin ollen onkin mielenkiintoista nähdä, onko tutkielman aineisto lähempänä toista julkaisua, yhdistääkö se oppeja molemmista vai onko yhtäläisyyksiä havaittavissa ollenkaan.

Tutkielman varsinainen aineisto eli Tampereen yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-oppaan kurssikuvaukset sekä opettajilta kyselyn avulla kerätty deskriptiivinen tieto hakee vastausta siihen, miten simultaanitulkkauksen opetusta toteutetaan käytännössä verrattuna tutkimuksessa annettuun ohjeistukseen. Aineisto keskittyy tapaustutkimuksen kohteena olevaan Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineeseen. Käytännön tilanne tulee esiin tapaustutkimuksesta, joka koskee simultaanitulkkauksen opetusta Tampereen yliopiston englannin kielen käännöstieteessä. Tarjolla olevista työkielistä tutkimuksen kohteeksi valikoitui englanti siksi, että se on kirjoittajan oma päätyökieli käännöstieteen opetuksessa, minkä ansiosta aineistoa oli suhteellisen helppo kerätä ja lisäksi englannin kieli on maailmanlaajuisesti käytetyin ja erittäin tärkeä simultaanitulkkaustilanteissa eli pääosin konferensseissa ja erilaisissa ylikansallisissa toimitelmissä. Tulkeille, joilla englanti on työkieli, on siis kysyntää. Simultaanitulkkauksen opetuksesta suomalaisissa yliopistoissa tehty yleinen kartoitus tukee vertailua ja syventää kokonaiskuvaa opetuksen tilanteesta.

Tutkielman aineistoa on tarkoitus verrata tulkkauksen tutkimuksessa annettuihin ohjeisiin siitä, miten simultaanitulkkausta tulisi opettaa. Tutkimuksen antamat keskeiset ohjeet on esitelty yllä olevassa teoriakatsauksessa, luvussa kaksi. Ohjeet on valittu kolmelta tunnetulta tulkkauksen tutkijalta, kahdesta eri julkaisusta. Yhdessä tutkielman aineisto ja sekä alan tutkimuksesta kerätyt tiedot vastaavat tutkimuskysymykseen eli siihen, miten simultaanitulkkauksen opetuksen ohjeistus vastaa käytäntöä tiettyjen suositusten osalta.

3.2 Tutkimusmenetelmä: vertailu ja tapaustutkimus

Toteutan tutkimukseni vertaamalla valitsemieni tutkijoiden esittämiä suosituksia ja ohjeita siihen, miten simultaanitulkkausta opetetaan käytännössä Suomessa tutkielman kirjoittamishetkellä. Opetusmenetelmien selvittämisessä olen tutkimusmenetelmänä käyttänyt tapaustutkimusta, jossa selvitys keskittyy vain yhteen yliopistoon ja yhteen oppiaineeseen. Simultaanitulkkauksen opetuksen metodit ja tavoitteet oppiaineen kursseilla selvitin yleisesti lukuvuonna 2011–2012 voimassa olevan opinto-oppaan kurssikuvausten perusteella ja tarkemmin hankkimalla yksityiskohtaisempaa tietoa kurssien tavoitteista ja opetusmenetelmistä simultaanitulkkauksen opetuksesta vastaavilta henkilöiltä.

Tapaustutkimusta tutkimusmenetelmänä muiden joukossa ja suhteessa muihin tutkimusmenetelmiin on tutkittu varsinkin viime vuosina. Uusimpia aiheesta kirjoittaneita julkaisijoita ovat Robert K. Yin (2009) ja John Gerring (2007). Tapaustutkimukset mielletään usein yhteiskuntatieteiden eli esimerkiksi antropologian tai sosiaalipolitiikan tutkimusvälineeksi, ja juuri tästä näkökulmasta sekä Yin että Gerring ovat teoksensa kirjoittaneet. Tapaustutkimus soveltuu kuitenkin yhtä hyvin kääntämisen ja tulkkauksen tutkimukseen ja syy selviää, kun kirjoittajat kuvaavat tapaustutkimusta tutkimusmenetelmänä ja sen soveltuvuutta erilaisiin tutkimuskysymyksiin. Yin toteaa, että tapaustutkimus on sopiva menetelmä erityisesti silloin kun yritetään selvittää miten ja miksi jotakin tapahtuu tai tehdään. Lisäksi tapaustutkimus soveltuu erityisesti tämänhetkisten tutkimusongelmien selvittämiseen, ei niinkään historian tutkimiseen. (Yin 2009: 8–9.) Tapaustutkimus on Yinin mukaan perusteltu valinta, kun tutkija haluaa ymmärtää syvällisesti tosielämän ilmiötä, jota on vaikeaa erottaa kontekstistaan, sillä konteksti on yhteydessä ilmiöön. Tämän ohella tapaustutkimus käyttää useita tiedonlähteitä tukenaan (Yin 2009: 18.) Tapaustutkimukselle mahdolliset tietolähteet Yin jakaa kuuteen kategoriaan, jotka ovat dokumentit, arkistotiedot, haastattelu, suora tarkkailu, osallistuva tarkkailu ja fyysiset esineet, esimerkiksi työkalut tai taideteokset. Yinin mukaan tapaustutkimuksessa on usein käytössä useita erilaisia aineistolähteitä samanaikaisesti. (2009: 98–113.) Haastattelukategoriaan lukeutuu myös *survey* eli kyselytutkimus (Yin 2009: 108). Gerring vuorostaan valittelee, että tapaustutkimusta on usein vaikea määrittää täysin tyhjentävällä tavalla, koska tutkimuksia on yhtä monta lajia kuin niiden tekijöitäkin, mutta hänen oman määrittelynsä mukaan kyse on yhden aiheen intensiivisestä tutkimisesta (2007: 37).

Sekä Yinin että Gerringin listaamat tapaustutkimusta koskevat piirteet pitävät paikkansa myös juuri tämän simultaanitulkkausta koskevan tutkimuksen osalta. Jotta vertailuasetelma tutkimuksen ohjeiden ja opetustapojen välillä toteutuisi, on selvitettävä mihin päämääriin opetuksessa pyritään ja millä menetelmillä. Samalla selviää, miten nykyään opetetaan ja ehkä jopa miksi. Lisäksi selvitys

opetusmetodeista keskittyy juuri nykyhetken eli lukuvuoteen 2011–2012, eikä tarkoitus ole tehdä historiallista katsausta. Tapaustutkimuksessa on käytössä tiedon lähteenä opettajille tehty kysely ja opinto-oppaan tiedot, mikä tukee Yinin käsitystä useista todistettavaista. Kontekstin olennaisuus toteutuu kahdella tavalla. Ensisijassa tapaustutkimuksen konteksti on englannin käännöstieteen oppiaine Tampereen yliopistossa, mutta suuremmassa mittakaavassa kontekstina on koko Suomi. Nämä seikat puoltavat selkeästi tapaustutkimuksen valintaa yhdeksi tutkimusmenetelmäksi juuri tässä tutkielmassa ja sen tutkimuskysymykseen vastaamisessa.

Juuri tämän menetelmän valintaa tukee myös Şebnem Susam-Sarajevan kirjoittama artikkeli tapaustutkimuksesta käännöstieteessä. Siinä hän toteaa, että tapaustutkimus on hyvin yleinen tutkimusmenetelmä käännöstieteessä (2009: 37). Susam-Sarajeva siteeraa artikkelissaan samoja Robert K. Yinin ajatuksia, joita on esitetty jo ylempänä. Lisäksi hän toteaa, että on tärkeää määrittää missä kulkee tapauksen ja sen kontekstin raja. Rajat määritellään ajan ja paikan mukaan. Tällä tavoin tutkimus on hyvin fokusoitu. (2009: 42.) Tapaustutkimus on ominaisuuksiensa lisäksi perusteltu menetelmä simultaanitulkkauksen tutkimuksessa, koska aihe on muutenkin hyvin rajattu. Suomen kaltaisessa pienessä maassa, jossa tulkkauksen ja simultaanitulkkauksen opetusta on tarjolla vähän, voidaan yhden yliopiston tietojen avulla saada hyvin pitkälti selville kokonaistilanne. Tämä tutkimus on tarkasti rajattu, ja sen yllä esitetty kontekstikin on määritetty jo tutkimuskysymyksen asetteluvaiheessa.

Tapaustutkimuksen avulla kerätyn tiedon analysointiin ei ole olemassa valmista pakettiratkaisua. Tämä on ymmärrettävää sikäli, että erilaista tietoa on yhtä montaa lajia kuin tapaustutkimusten aiheitakin. Yin ohjeistaa, että tapaustutkimusta tehtäessä tulisi ensin olla olemassa analyttinen strategia, joka ohjaa tutkimuksen teossa (2009: 130). Yin esittelee kirjassaan neljä yleistä strategiaa, jotka ovat teoreettisiin ehdotuksiin nojaaminen, tapauskuvauksen rakentaminen, kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tiedon käyttö yhdessä sekä kilpailevien selitysten tutkiminen. (Yin 2009: 130–136.) Näistä strategioista tässä tutkielmassa esitettyyn tapaustutkimukseen sopii parhaiten juuri deskriptiivisen kehyksen rakentaminen, sillä koko tapaustutkimuksen tarkoitus on kuvata simultaanitulkkauksen opetuksen järjestämistä tarkoin rajatussa tapauksessa.

Strategian lisäksi tapaustutkimuksen aineiston analysointia varten on Yinin ohjeiden mukaan hyvä olla jokin analyttinen tekniikka (2009: 127) ja hän esitteleekin niitä viisi. Ne ovat *pattern matching*, *explanation building*, *time-series analysis*, *logic models ja cross-case synthesis*, vapaasti suomennettuna valmiin mallin soveltaminen, selityksen rakentaminen, aikajatkumoanalyysi, loogiset mallit ja tapaukset yhdistävä synteesi (2009: 162). Tähän simultaanitulkkausta koskevaan

tutkimukseen sopii Yinin listaamista vaihtoehtoista parhaiten selittävä tekniikka. Tavoitteena on analysoida tapaustutkimuksen aineisto rakentamalla siitä selitys. Ilmiön selittämiseksi on pystyttävä luomaan kausaalisia linkkejä siitä, miten tai miksi jotakin tapahtui, ja tämä tapahtuu yleensä narratiivisessa muodossa. Tulosten vakuuttavuusarvo paranee silloin, kun selityksiä heijastetaan johonkin teoreettisesti keskeisiin ehdotuksiin (Yin 2009: 141.) Juuri niin tässä tutkielmassa on tarkoitus tehdä vertaamalla käytännön tilannetta tutkijoiden ohjeistukseen. Susam-Sarajeva vuorostaan varoittaa yleistysten tekemisestä analyysien perusteella (2009: 44), mutta tässä tutkielmassa esitellyn tapaustutkimuksen tuloksia ei ole tarkoituskaan yleistää tutkimuskohdetta pitemmälle, vaikka tulokset antavatkin jotakin osviittaa siitä, miten simultaanitulokkausta voidaan opettaa Suomessa yleensä.

Tässä tutkielmassa käytin tutkimusmateriaalin keräämisen apuna kyselyä, jonka osoitin kahdelle simultaanitulkkauksen opetuksesta vastaavalle opettajalle Tampereen yliopistossa, englannin käännöstieteen oppiaineessa. Kyselyssä oli listattu erikseen kaikki simultaanitulokkausta koskevat tai taidon oppimista tukevat ja edeltävät tulkkauskurssit. Jokaisen kurssin kohdalla kysyin opettajilta, mitkä heidän mielestään ovat kurssin tavoitteet ja millä menetelmillä niihin pyritään opetuksessa (ks. Liite 1 ja 2). Lisäksi kysyin yleistä tietoa, kuten sen opettaako vastaaja itse kurssia ja järjestetäänkö se lukuvuonna 2011–2012. Kyselyn lopussa esitin vielä kaksi laajempaa kysymystä. Ensimmäinen niistä koski sitä, mikä opettajan mielestä on tärkeintä simultaanitulkkauksen opetuksessa. Toisessa tiedustelin, perustuuko opettajan opetustapa johonkin tiettyyn julkaisuun tai teokseen aiheesta. Näiden kahden viimeisen kysymyksen vastaukset eivät varsinaisesti ole relevantteja opetuksen käytännön kannalta ja siksi niiden tuloksia ei ole esitetty seuraavan luvun analyysiosiossa, mutta halusin kysyä ne saadakseni mahdollisimman kattavan kuvan opettajien toiminnasta.

Kyselyyn vastanneet opettajat ovat vastanneet muidenkin tulkkauskurssien opetuksesta oppiaineessa, eivät kuitenkaan aivan kaikissa. Juuri heidän opettamansa tulkkauskurssit kuitenkin joko käsittelevät simultaanitulokkausta suoraan tai liittyvät taidon oppimiseen. Molemmat opettajat ovat opettaneet tulkkausta jo useita vuosia. Toisen opettajan kokemukset ovat mitattavissa vuosikymmeninä, mutta tällä hetkellä hän opettaa enää vain muutamia kursseja. Nuorempi opettaja on ammatiltaan tulkki ja harjoittaa ammattia opetustyön ohessa. Hän vastaa suurelta osin tulkkauksen opetuksesta käännöstieteen saksan ja englannin oppiaineissa Tampereen yliopistossa.

Tutkimuksen rajaus vain yhteen oppiaineeseen on perusteltu, sillä vaikka kyseessä onkin vain yksi käännöstieteen työkieli, on pelkästään kahden opettajan kautta koulutautunut merkittävä määrä

opiskelijoita vuosien varrella. Yhdenkin opettajan opetuskäytännöillä on suuri merkitys. Opiskelijoiden määrä voidaan suhteuttaa myös siihen, miten vähän simultaanitulkkausta on ylipäänsä tarjolla Suomessa. Lisäksi huomionarvoista on, että simultaanitulkkausta opetetaan yleensä Suomessa käänntieteen oppiaineiden alaisuudessa, joissa opiskelupaikkoja on vain rajoitetusti, ja vain osa aloittavista opiskelijoista erikoistuu tulkkausviestintään. Opetustarjontaa selvitetään tarkemmin tutkielman seuraavassa osiossa, sillä se antaa hyvän kuvan tapaustutkimuksen kontekstista. Sen jälkeen esittelen seuraavassa luvussa tapaustutkimuksen aineiston, opinto-oppaan ja kyselyn tiedot, ja niistä tekemäni deskriptiivisen analyysin, jota sitten vertaan edellä esittelemääni tutkimuksen antamaan ohjeistukseen simultaanitulkkauksen opetuksesta.

3.3 Taustatietoa: simultaanitulkkauksen ja tulkkausopintojen opetustarjonta suomalaisissa yliopistoissa lukuvuonna 2011–2012

Simultaanitulkkauksen opetus Suomessa rajautuu muutamaan yliopistoon, samoin kuin kääntämisen ja tulkkauksen opetus ylipäänsä. Tässä osiossa on tarkoitus esitellä opetustarjontaa siinä määrin, kuin se vapaasti saatavilla olevien tietojen mukaan on mahdollista. Koko tarjonnan esittely on perusteltua siksi, että sen avulla havainnollistuu, miten suuri osa Suomen simultaanitulkkeja kulkee yhden yliopiston kautta ja jopa vain yhdestä oppiaineesta, esimerkiksi juuri tämän tutkielman tapaustutkimuksen kohteena olleesta Tampereen yliopiston englannin käänntieteen oppiaineesta. Sillä, missä tulkki kouluaan käy, on myös merkitystä opintojen sisällölle.

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton (SKTL) Internet-sivujen mukaan kääntämisen ja tulkkauksen opintoja on Suomessa tarjolla Helsingin, Joensuun, Tampereen, Turun ja Vaasan yliopistoissa (Yliopistokoulutus). Tarjonta ja laajuus kuitenkin vaihtelevat suuresti. Lisäksi on syytä muistaa, että opinto-oppaiden tiedot ja kuvaukset opetustarjonnasta ovat usein sangen optimistisia eli tarjonta ei esimerkiksi anna tietoa siitä, toteutuvatko kurssit aina. Yleisluontoisella tasolla tiedot antavat kuitenkin käsityksen siitä, miten laajasti tulkkausta ja simultaanitulkkausta Suomessa opetetaan. Alla on selvitys viiden tulkkauskoulutusta tarjoavan suomalaisen yliopiston tarjonnasta. Viidennen eli Tampereen yliopiston opetustarjontaa selvitan lisäksi seuraavan luvun alussa tulkkauksen ja simultaanitulkkauksen osalta yhdessä oppiaineessa huomattavasti yksityiskohtaisemmin aiheesta tekemäni tapaustutkimuksen avulla.

Turun yliopisto

Turun yliopistossa englannin tulkkausta voi opiskella maisteriohjelmassa nimeltä englannin kieli, kääntäminen ja tulkkaus. Lisäksi työkielivaihtoehtoja oppiaineina ovat saksa ja ranska.

Esittelykurssin suoritettuaan opiskelija voi ilmoittautua englannin linjan kursseille. Tulkkauksen opinnoista opinto-oppaassa kerrotaan seuraavaa:

Tulkkauksen opinnot sisältyvät opetusohjelmaan valinnaiskursseina. Varsinaisten tulkkaukskurssien lisäksi tulkkauksesta kiinnostuneille suositellaan kursseja ”Kansainväliset järjestöt ja EU-tietous” ja ”Kansainväliset suhteet” sekä tutustumista tulkkauksen tutkimukseen. Kursseilla harjoitellaan tulkkauksen perustaitoja ja perehdytään tilanteisiin, joissa tulkkausta tarvitaan. Ammattitulkin pätevyyden voi saada Kääntämisen ja tulkkauksen keskuksen järjestämässä konferenssitulkkaukskoulutuksessa, johon voi pyrkiä suoritettuaan maisterin tutkinnon. (Opinto-opas, Turku.)

On siis selvää, että kääntämisen ja tulkkauksen linjassa etusijalla on kääntäminen, ja tulkkauksen on oikeastaan vain kirsikka kakun päällä. Sitä tarjotaan, jos valinnaisille kursseille on riittävästi tulijoita. Lisäksi kuvaus ammatillisen pätevyyden hankkimisesta on suorastaan harhaan johtava, sillä mainittu konferenssitulkkaukskoulutus on todellisuudessa omien esittelytietojensa mukaan ollut tauolla vuodesta 2010 lähtien. Konferenssitulkkien erikoistumiskoulutuksen Internet-sivuilla sanotaan koulutuksen keskeytymisen syiden olevan taloudellisia. Lisäksi sivuilla sanotaan, että seuraavan kerran erikoistumiskoulutusta on tarjolla aikaisintaan syksyllä 2013. (Konferenssitulkkien erikoistumiskoulutus.)

B-työkieli tulkkaukopinnoissa	Englanti	Saksa	Ranska
Kursseja kandidaattitasolla	-	KÄSA2309, KÄSA2310	KÄRA2179, KÄRA2181
Kursseja maisteritasolla	KÄEN3122, KÄEN3129, KÄEN4470, KÄEN5210	KÄSA2083, KÄSA2084, KÄSA2085, KÄSA2086, KÄSA2087, KÄSA1827, KÄSA1202	KÄRA2174
Mahdollista suorittaa op	8	4+15+4/12=23-31	7+5/10=12-22
Simultaanitulkkausta op	6, joista osa konsekutiivia	9	10-15, joista osa konsekutiivia
Muuta	erillinen kääntämisen ja tulkkauksen maisteriopintolinja, ennakkovaatimuksena esittelykurssi	-	maisteriopinnoissa vain yksi tulkkaukskurssi

Taulukko 1. Tulkkauksen opetus Turun yliopistossa lukuvuonna 2011–2012: työkielet, kurssit ja tulkkaukopintojen maksimilaajuudet.

Humanistisen tiedekunnan voimassa olevan opinto-oppaan tietojen mukaan englannin kielen maisterintutkinto jakautuu viiteen opintolinjaan, joista yksi on kääntäminen ja tulkkaus. Turun yliopiston opinto-oppaan 2011–2012 mukaan tulkkausta on englannin kääntämisen ja tulkkauksen opintolinjan maisteriopinnoissa tarjolla yhteensä neljä valinnaista kurssia, jotka olen listannut myös yllä näkyvään taulukkoon: KÄEN3122 Tulkkauksen perusteet 2 op, KÄEN3129 Tulkkauksen käytäntö 2 op, KÄEN4470 Tulkkauksen jatkokurssi 2 op ja KÄEN5210 Tulkkausseminaari 2 op. Kuvausten perusteella KÄEN3122 on varsin laajasti teoriaa esittelevä kurssi, KÄEN3129 Tulkkauksen käytäntö kurssilla opitaan sekä konsekutiivi- että simultaanitulkkauksen perusteet käytännössä, KÄEN4470 Tulkkauksen jatkokurssi hioo molempia taitoja lisää ja KÄEN5210 Tulkkausseminaari keskittyy kuvauksensa mukaan simultaanitulkkaukseen ja toimeksiantoon valmistautumiseen. (Opinto-opas, Turku.) Kaikilla neljällä kurssilla simultaanitulkkaus on mukana ainakin sivuroolissa, mutta ainoastaan yksi kurssi perehtyy ainoastaan siihen.

Erona englannin tulkkauksen opintoihin ranskan ja saksan tulkkauksessa on se, että kummallakin kielellä on mahdollista opiskella kääntämistä ja tulkkausta oppiaineena jo kandidaatintutkinnossa, ja jatkaa siitä maisterintutkintoon. Aineopinnoissa saksan kääntämisessä ja tulkkauksessa on tarjolla kaksi tulkkauskurssia KÄSA2309 Tulkkauksen perusteet 2 op ja KÄSA2310 Tulkkausharjoitukset 2 op. Ensimmäinen niistä on teoriapainotteisempi ja toisella harjoitellaan tulkkausviestinnän perustaitoja. Saksan osalta maisteriopinnoissa tulkkausta on tarjolla jopa viisi kurssia, jotka on jaettu tarkasti aihealueittain: kaksi kurssia konsekutiivitulkkausta, kaksi kurssia simultaanitulkkausta ja yksi kurssi konferenssitulkkausta. Kurssit ovat KÄSA2083 S11. Konsekutiivitulkkaus I, V 3 op, KÄSA2084 S12. Konsekutiivitulkkaus II, V 3 op, KÄSA2085 S13. Simultaanitulkkaus I, V 3 op, KÄSA2086 S14. Simultaanitulkkaus II, V 3 op, KÄSA2087 S15. Konferenssitulkkaus, V 3 op. Lisäksi vapaaehtoisissa maisteriopinnoissa on tarjolla kaksi kurssia: KÄSA1827 Tulkkauksen teoria 2–6 op ja tutkimus sekä KÄSA1202 Tulkkausviestinnän valmistelu 2–6 op. (Opinto-opas, Turku.)

Ranskan kääntämisen ja tulkkauksen kandidaatinopinnoissa on tarjolla kaksi tulkkauskurssia. Opinto-oppaan kuvauksen mukaan niistä ensimmäinen, KÄRA2179 Tulkkaus I 5 op, sisältää sekä kontakti- että konferenssitulkkausharjoituksia ja lisäksi sillä opitaan muistiinpanotekniikan perusteet. Aineopintojen toinen kurssi, KÄRA2181 Tulkkauksen perusteet 2 op, on teoriapainotteinen. Toisin kuin saksassa ja englannissa, ranskan maisteriopinnoissa tulkkauskurseja ei ole ryhmitelty erikseen. Syynä on varmaankin juuri se, että niitä ei ole tarjolla kuin yksi: KÄRA2174 Tulkkaus, V 5–10 op. Kuvauksen mukaan kurssilla harjoitellaan konsekutiivi- ja simultaanitulkkausta. (Opinto-opas, Turku.)

Kaiken kaikkiaan Turun yliopistossa tulkkausopintoja tarjoaa eniten saksan kääntämisen ja tulkkauksen oppiaine, jossa tulkkausta voi opiskella useampia kursseja sekä kandidaatti- että maisteritasolla. Saksan työkieli erottuu englannista ja ranskasta myös siinä, että kurssisisältöjen jaottelu on suoraviivaisempaa ja selkeämpää. Englannissa vain yksi kurssi keskittyy puhtaasti simultaanitulkkaukseen ja ranskassa yritetään kolmen kurssin puitteissa opetella kaikki mahdollinen tulkkaukseen liittyvä. Ranskan osalta on itse asiassa melko yllättävää, että oppiaineen nimi on kandidaatti- ja maisteritasolla ranskan kääntäminen ja tulkkaus, vaikka varsinaisia tulkkauskursseja on todellisuudessa tarjolla hyvin vähän.

Helsingin yliopisto

Helsingin yliopistossa tulkkausta voi opiskella humanistisessa tiedekunnassa nykykielten laitoksella. Myös tässä yliopistossa kääntäminen ja tulkkaus ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Mahdollisia pääaineita on kolme: englannin kääntäminen, saksan kääntäminen ja venäjän kääntäminen. Lisäksi tulkkausta on mahdollista opiskella erillisenä sivuaineena kahdessa 25 opintopisteen laajuisessa kokonaisuudessa. (Opinto-oppaat, Helsingin yliopisto.) Tulkkaus on nykykielten laitoksen nettisivuilla listattu Muut aineet -alaotsikon alle. Tulkkausopinnoista ja niiden suoritusmahdollisuuksista annettu kuvaus on kuitenkin suppea:

Tulkiksi tähtääville opiskelijoille käännöstiede tarjoaa yhteistyössä kielten oppiaineiden kanssa kaksi tulkkaukseen erikoistuvaa kokonaisuutta. Tulkkauksen opintokokonaisuus I (25 op) sisältää asioimistulkkauksen erityispiirteisiin sekä tilanteisiin ja taitoihin liittyviä kursseja. Tulkkauksen opintokokonaisuus II (25 op), johon on sisäänpääsykoe, keskittyy konferenssi- ja oikeustulkkaukseen. Molemmat kokonaisuudet sisältävät kieliparikohtaisia harjoituksia, jotka järjestetään yhteistyössä kielten oppiaineiden kanssa. (Opiskeltavat aineet – Tulkkaus.)

Yksityiskohtaisempaa tietoa tai kaaviota kokonaisuuksiin kuuluvista kursseista tai mahdollisista työkielistä ei tarjota. Verkossa olevasta yliopiston opinto-oppaasta löytyy hieman tarkempaa kuvausta näistä erillisistä tulkkausopinnoista. Tulkkauksen opintokokonaisuus I CTU100 koostuu tunnistetietojensa mukaan opinnoista, jotka valmentavat asioimistukin ammattiin. Ennen opintokokonaisuuden suorittamista on kuitenkin suoritettava kaksi edeltävää kurssia, jotka ovat CKT111 Kääntäjän kompetenssit ja CKT121 Kääntämisen teoria. Kyseiset kurssit kuuluvat käännöstieteen perusopintojen 25 opintopisteen laajuiseen kokonaisuuteen, jonka kääntämisen opiskelijat suorittavat pakollisena kandidaatin tutkintoa varten. Tulkkauksen opintokokonaisuuteen

I kuuluu yhteensä neljä kurssia, joka ovat CTU101 Kuulomuistin kehittäminen ja puheen pitämisen taito, CTU102 Asioimistulkkauksen perusteet, CTU103 Tulkkaukseen valmistautuminen ja CTU104 Kieliparisidonnaiset harjoitukset. Kurssit CTU102 ja CTU103 ovat luentopainotteisia. Kurseista CTU104 toteutetaan yhteistyössä käännösoppiaineiden kanssa. Esimerkiksi venäjän osalta se vastaa venäjän kääntämisen syventävien opintojen valinnaista kurssia VVK346 Tulkkaus IV, jossa on tarkoitus harjoitella pitkäjaksoista tulkkausta ja muistiinpanotekniikkaa. Saksan kääntämisen puolella kurssia CTU104 vastaa aineopintojen pakollinen kurssi GSK203 Puheviestintä ja tulkkaus, jossa harjoitellaan konsekutiivitulkkausta. (Opinto-oppaat, Helsingin yliopisto.)

Opintokokonaisuus	Tulkkauksen opintokokonaisuus I, CTU100	Tulkkauksen opintokokonaisuus II, CTU200
Kokonaisuuteen kuuluvat kurssit	CTU101-104	CTU201-203
Kokonaisuuden laajuus op	25	25
Muuta	Suoritettava edeltävät kurssit CKT111 ja CKT121	Opetusta kentällä

Taulukko 2. Erilliset tulkkauksen opintokokonaisuudet Helsingin yliopistossa lukuvuonna 2011–2012.

Tulkkauksen opintokokonaisuus II CTU200 valmentaa opiskelijoita ammattitulkkauksen erikoisaloista oikeus- ja konferenssitulkkaukseen. Opintokokonaisuuden suorittajat valitaan erillisen pääsykokeen avulla. CTU200-kokonaisuuteen kuuluu yhteensä kolme erillistä kurssia, jotka ovat CTU201 Oikeustulkkauksen perusteet, CTU202 Konferenssitulkkauksen perusteet ja CTU203 Kieliparisidonnaiset harjoitukset. Näistä ensimmäiset kaksi eli CTU201 ja CTU202 ovat enimmäkseen teoriapainotteisia. Oikeustulkkauksen kurssin on tarkoitus antaa perustiedot oikeustulkkauksen perusteista ja suomalaisista oikeuskäytänteistä. Kurssi toteutetaan luennoilla ja tekemällä oikeussalikäyntejä. CTU202 Konferenssitulkkauksen perusteet antaa nimensä mukaisesti perustiedot konferenssitulkkauksesta ja simultaanitulkkauksesta sen moodina. Opetus painottuu kirjallisuuteen ja luentoihin. (Opinto-oppaat, Helsingin yliopisto.)

Yllättävää Helsingin yliopiston tulkkausopinnoissa on se, että vaikka tulkkauksesta on olemassa edellä kuvatut erilliset opintokokonaisuudet, on tulkkauksen opintoja kuitenkin lisäksi sisällytetty englannin, saksan ja venäjän kääntämisen opintoihin. Näistä kurseista vain osa korvaa erillisten tulkkausopintojen vaatimuksia, eivät kuitenkaan kaikki. Oppiaineessa englannin kääntäminen on aineopinnoissa tarjolla kaksi kurssia: EEK213 Vuorovaikutus ja tulkkaus 3-4 op, joka on tulkkauksen perusopetusta, sekä EEK232 Tulkkaus I 4 op, jossa kuvauksen mukaan tehdään

konsekutiivitulkkausta molempiin suuntiin ja tarjotaan lyhyt johdanto simultaanitulkkaukseen. Englannin kääntämisen syventävissä opinnoissa on tarjolla vielä EEK334 Tulkkaus II 5 op, jossa harjoitellaan konsekutiivitulkkausta molempiin kielisuuntiin ja simultaanitulkkausta englannista suomeen. (Opinto-oppaat, Helsingin yliopisto.)

B-työkieli/ oppiaine	Englanti	Saksa	Venäjä
Kursseja kandidaattitasolla	EEK213, EEK232	GSK203	VVK103, VVK203,
Kursseja maisteritasolla	EEK334	GSK327	VVK303, VVK346
Mahdollista suorittaa op	12–13	11	20
Simultaanitulkkausta op	9, josta osa konsekutiivitulkkausta	8, josta osa konsekutiivitulkkausta	10
Muuta	-	GSK203=CTU104 Tulkkauksen opintokokonaisuudessa	VVK346=CTU104 Tulkkauksen opintokokonaisuudessa

Taulukko 3. Tulkkauksen opetus Helsingin yliopistossa eri oppiaineissa lukuvuonna 2011–2012: työkielet, kurssit ja tulkkausopintojen maksimilaaajuudet.

Saksan kääntämisen oppiaineessa on lukuvuonna 2011–2012 voimassa olevan opinto-oppaan mukaan mahdollista opiskella tulkkausta kahdella eri kurssilla. Aineopintojen kurssi GSK203 Puheviestintä ja tulkkaus, joka yllä mainitun mukaisesti vastaa erillisen tulkkausopintokokonaisuuden kurssia CTU104, on kaikille saksan kääntämisen opiskelijoille pakollinen kurssi. Kurssilla harjoitellaan konsekutiivitulkkausta. Seuraava tulkkauskurssi on syventävien opintojen valinnainen opintojakso GSK327 Tulkkauksen syventävä kurssi, jolla kuvauksen mukaan harjoitellaan lisää konsekutiivitulkkausta ja perehdytään simultaanitulkkaukseen. (Opinto-oppaat, Helsingin yliopisto.)

Venäjän kääntämisen opiskelijat Helsingin yliopistossa aloittavat tulkkauksen harjoittelun hieman aikaisemmin kuin saksan ja englannin kääntämisen lukijat. Jo perusopinnoissa on kaikille pakollinen kurssi VVK103 Tulkkaus I, jolla opinto-oppaan tietojen mukaan opetellaan asioimis- ja konsekutiivitulkkauksen perusteet. Venäjän kääntämisen opiskelijat voivat jatkaa tulkkauksen harjoittelua aineopintojen valinnaisella kurssilla VVK203 Tulkkaus II, jossa harjoitellaan konsekutiivitulkkausta molempiin kielisuuntiin ja syvennetään tarvittavaa muistiinpanotekniikkaa. Syventävissä opinnoissa on tarjolla vielä valinnaiset kurssit VVK303 Tulkkaus III ja VVK346 Tulkkaus IV. Opintojakso VVK303 yhdistää tulkkausharjoitukset maantuntemuksen syventämiseen, ja opetus on yhdistelmä luennointia ja tulkkausharjoituksia. VVK346 Tulkkaus IV on puolestaan tavanomaisempi tulkkauskurssi, jossa harjoitellaan pitkäjaksoista tulkkausta ja muistiinpanotekniikkaa eli aiheena on jälleen konsekutiivitulkkaus. Yllä mainitun mukaisesti kurssi

VVK346 vastaa sivuaine Tulkkauksen opintokokonaisuus I:n kurssia CTU104 kieliparisidonnaiset harjoitukset. (Opinto-oppaat, Helsingin yliopisto.)

Helsingin yliopiston tulkkauksen opetustarjonta vaihtelee suuresti. Siinä missä Turun yliopistossa tulkkauksen opetus on perinteiseen malliin sulautettu täysin eri oppiaineiden alle, on Helsingissä tavallaan käytössä kaksi järjestelmää. Yliopisto on kunnianhimoisesti luonut tulkkausta varten kaksi erillistä sivuainekokonaisuutta, joista tasoltaan ylempi keskittyy vain simultaanitulkkaukseen. Siitä huolimatta yliopisto ei ole kuitenkaan luopunut täysin tulkkauksen opettamisesta kääntämisen oppiaineissa. Kaikkien englannin, saksan tai venäjän kääntämistä opiskelevien on käytävä yksi pakollinen tulkkauksen kurssi, jolla opitaan konsekutiivitulkkauksen perustaidot. Tavoitteena on ilmeisesti antaa jokaiselle kääntämisen opiskelijalle edes jonkinlainen kuva tulkin ammatista ja tulkkauksesta, mutta simultaanitulkkausta opetetaan käännösopiskelijoille vain englannin oppiaineessa ja sielläkin lyhyenä johdantona. Saksan ja englannin kääntämisessä pakollinen tulkkaukskurssi kuuluu aineopintoihin, mutta venäjän puolella jo perusopintoihin. Venäjän kääntäminen tarjoaa lisäksi yllättävän monta muuta valinnaista tulkkauksen kurssia.

Itä-Suomen yliopisto

Itä-Suomen yliopiston Joensuun yksikössä on mahdollista opiskella Filosofisen tiedekunnan humanistisella osastolla tulkkausta kolmessa eri oppiaineessa, jotka ovat englannin kieli ja kääntäminen, saksan kieli ja venäjän kieli. Englannin kieli on oma oppiaineensa, mutta saksan ja venäjän kielissä on tarjolla kääntämistä kandidaatintutkinnossa suuntautumisvaihtoehtona, jonka jälkeen kääntäminen on maisterintutkinnossa nimeltään pääaine. Englannin kielessä jaottelu kääntämiseen ja filologiaan on tehty alusta asti jo oppiainetasolla. (Pääaineet ja suuntautumisvaihtoehdot.)

Kuten alla olevasta taulukosta näkyy, englannin kielen ja kääntämisen oppiaineessa tulkkausta on tarjolla ensin yksi harjoituskurssi 2120704 Tulkkauksen perusteet 2 op, joka on pakollinen aineopintovaiheessa. Kurssilla tutustutaan tulkkauksen perusteisiin ja eri tulkkauslajeihin, harjoitellaan konsekutiivitulkkausta molempiin kielisuuntiin, opetellaan muistiinpanotekniikkaa, pohditaan tulkin roolia eri tilanteissa sekä harjoitellaan myös simultaanitulkkausta. Syventävissä opinnoissa englannin kieli ja kääntäminen tarjoaa vielä valinnaiset kurssit 2133507 Tulkkauksen tutkimus 5 op, jossa perehdytään kirjallisuuteen, sekä 2130811 Käännös- ja tulkkaustoimeksiannot 5–10 op, jossa opintopisteitä voi saada kirjoittamalla raportin omista käännös- ja tulkkaustoistään. (Opinto-opas, Itä-Suomen yliopisto.)

Saksan kielen ja kääntämisen oppiaine tarjoaa aineopinnoissa yhden pakollisen tulkkauskurssin: 2131206 Tulkkauksen perusteet 2 op. Sisältö on opinto-oppaan kuvauksen mukaan lähes täysin sama kuin englannin vastaavan kurssin. Muita tulkkauskursseja saksan kielen osalta ei ole opinto-oppaan tutkintorakenteiden perusteella tarjolla, ei edes syventävissä opinnoissa. (Opinto-opas, Itä-Suomen yliopisto.)

B-työkieli	Englanti	Saksa	Venäjä
Kursseja kandidaattitasolla	2130704	2131206	2131502, 2131702
Kursseja maisteritasolla	2133507, 2130811	-	-
Mahdollista suorittaa op	9-17	2	6
Simultaanitulkkausta op	2	-	-
Muuta	-	-	-

Taulukko 4. Tulkkauksen opetus Itä-Suomen yliopistossa lukuvuonna 2011–2012: työkielet, kurssit ja tulkkausopintojen maksimilaaajuudet.

Venäjän kieli ja kääntäminen ei myöskään tarjoa syventävissä opinnoissa tulkkauskursseja ollenkaan, mutta aineopinnoissa niitä on tarjolla kaksi, ja ne ovat molemmat pakollisia. Kurssi 2131502 Suullinen taito ja tulkkaus 3 op pyrkii kehittämään opiskelijoiden keskustelu- ja kielitaitoa, viestintävalmiuksia, kuullun ymmärtämistä ja sanavarastoa. Oppiminen tapahtuu erilaisten puhe- ja tulkkausharjoitusten avulla. Samalla opiskelijat tutustutetaan puhe-etikettiin ja suullisen referoinnin tarpeeseen. Toinen pakollinen tulkkauskurssi 2131702 Tulkin viestintätaidot 3 op sisältää konsekutiivitulkkauksen harjoittelua, toimeksiantoon valmistautumisen opettelua ja tulkin eettisten periaatteiden ymmärtämistä. Yllättäen kurssikuvaus listaa myös tutustuttamisen videoneuvottelutulkkaukseen. (Opinto-opas, Itä-Suomen yliopisto.)

Itä-Suomen yliopistossa tulkkausopetusta on tarjolla huomattavasti vähemmän kuin esimerkiksi Turun ja Helsingin yliopistoissa. Työkielistä voiton vie englanti, vaikka loppujen lopuksi senkään kurssivalikoima ei tulkkauksen osalta ole erityisen laaja. Englanti on kuitenkin ainoa työkieli, jossa opetellaan myös simultaanitulkkauksen alkeita. Painotus tuntuu jälleen olevan siinä, että kaikki kääntämistä opiskelevat saisivat perusvalmiudet ainakin konsekutiivitulkkauksesta ja ymmärtäisivät tulkin ammattia.

Vaasan yliopisto

Vaasan yliopistossa vaikuttaa kuvausten mukaan olevan tulkkausviestintää tarjolla halukkaille melko laajastikin, mutta työkielivaihtoehdot ovat ainoastaan suomi ja ruotsi. Vaasan yliopistossa kääntämistä ja tulkkausta voi opiskella filosofisessa tiedekunnassa nimikkeen Kielet ja viestintä alla. Opinto-oppaiden ohjesivulta selviää, että tulkkaus on yliopistossa erillinen sivuaine. Vaatimuksena sivuaineen opiskelua varten on se, että opiskelijalla on pääaineena ruotsin kieli ja

pohjoismaiset kielet tai modern finska eli nyky-suomi. (Tulkkaus, Vaasan yliopisto.) Opinto-oppaassa kerrotaan tulkkauksesta seuraavaa:

Tulkkausopintoja voidaan suorittaa vapaasti tai vaihtoehtoisesti valittavina opintoina tai sivuaineena (perusopinnot 25 op, aineopinnot 35 op). Kurssille Tulkkauksen perusteet (3 op) sekä harjoituskurssille Tulkkausharjoitukset, alkeet (2 op) voivat kaikki opiskelijat osallistua pää- ja sivuaineista riippumatta. (Tulkkaus, Vaasan yliopisto.)

Tulkkauksen perusopinnot kurssi TULK1001 Tulkkauksen perusteet 3 op on opinto oppaan tietojen mukaan luentokurssi, jolla on tarkoitus tutustua tulkin työhön sekä tulkkauksen tutkimukseen alan kirjallisuuden avulla. TULK1002 Tulkkausharjoitukset, alkeet 2 op on ensimmäinen käytännön tulkkauskurssi, jolla kokeillaan sekä konsekutiivi- että simultaanitulkkausta yksinkertaisissa tulkkaustehtävissä. Vaikka TULK1002 on vasta ensimmäinen harjoituskurssi, on sillä opinto-oppaan tietojen mukaan tarkoitus perehtyä jo konferenssitulkkauksen järjestämiseen ja tehdä jopa opintokäynti. Tämän harjoituskurssin käytyään opiskelija saa päättää, haluaako hän jatkaa tulkkausta sivuaineena. TULK1003 Tulkkausharjoitukset, perusopinnot 11 op on perusopinnot toinen harjoituskurssi, jossa konsekutiivi- ja simultaanitulkkausharjoituksia jatketaan painottamalla kyseessä olevaa viestintätilannetta. Huomiota kiinnitetään myös valmistautumiseen, oman tulkkauksen analysointiin ja harjoitukset tulkkaamiseen norjasta ja tanskasta suomeen päin aloitetaan. Perusopinnot neljäs ja viimeisin pakollinen tulkkauskurssi on TULK1004 Tulkkaustutkimus teoriassa ja käytännössä 4 op, jolla nimen mukaisesti tutustutaan tulkkauksen teoriaan ja aiheesta tehtyyn tutkimukseen. Tavoitteena on tulkkausprosessin ja tulkkaamiseen vaikuttavien tekijöiden ymmärtäminen sekä alan aineiston analysointi. (Tulkkaus, Vaasan yliopisto.)

Perusopintoihin kuuluvat valinnaiset kuusi opintopistettä voi opinto-oppaan mukaan suorittaa kursseilla RUOT2051 Norjan jatkokurssi 3 op ja RUOT2061 Tanskan jatkokurssi 3 op tai vastaavilla lehtorin hyväksymillä kursseilla. Molemmat kurssit ovat kuvauksen mukaan hyvin filologistyyppisiä opintoja, joilla tarkoituksena on lukemalla ja keskusteluiden kautta ymmärtää paremmin kummankin kielen puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä mm. murteita. (Tulkkaus, Vaasan yliopisto.)

Tulkkauksen aineopinnoissa Vaasan yliopiston tarjoama opetus valmentaa opiskelijoita vaativampien tulkkaustehtävien suorittamiseen ruotsin ja suomen kielillä. Aineopintoihin voi

siirtyä vasta, kun tulkkauksen perusopinnot on suoritettu. Tavoitteena on myös antaa opiskelijalle valmius tulkata norjasta ja tanskasta suomeen päin ja lisätä tietoutta tulkkauksen teoriasta sekä tutkimustiedosta. Aineopinnot suoritettuaan opiskelija voi opinto-oppaan mukaan toimia työelämässä tulkin tehtävissä. Pakollisia aineopintoja Vaasan yliopistossa on viisi kurssia, jotka ovat: TULK2001 Tulkkausharjoitukset, aineopinnot 15 op, TULK2002 Kokous- ja konferenssiruoetsia humanisteille 3 op, TULK2003 Pohjoismaat – yhteistä ja erilaista 2 op, TULK2004 Tulkkausharjoittelu 3 op ja TULK2005 Tulkkauksen kollokvio 6 op. Vaihtoehtoisiin kuuden opintopisteen laajuisiin aineopintoihin kuuluvat esimerkiksi kurssit RUOT2006 Talspråk och talspråkforskning 3 op eli puhekieli ja puhekielen tutkimus sekä RUOT2005 Socio- och psykologisk 3 op. Vaihtoehtoina ovat myös valinnainen tanskan tai norjan aineopintotasoinen kurssi tai muu lehtorin hyväksymä vaihtoehto. (Tulkkaus, Vaasan yliopisto.)

B-työkieli	Ruotsi/pohjoismaiset kielet
Kursseja aineopintotasolla	TULK1001-1004, RUOT2051, RUOT2062, TULK2001-2005, RUOT2005-2006
Kursseja maisteritasolla	TULK3001
Mahdollista suorittaa op	25+35+5=65
Simultaanitulkkausta op	33, joista osa konsekutiivia
Muuta	Tulkkaus erillinen sivuaine

Taulukko 5. Tulkkauksen opetus Vaasan yliopistossa lukuvuonna 2011–2012: työkielet, kurssit ja tulkkausopintojen maksimilaaajuudet.

Aineopintojen tulkkausharjoituskurssi TULK2001 pitää sisällään erityisesti konferenssitulkkaustaitojen harjoittelua simultaani- ja konsekutiivitulkkausmenetelmillä. Tehtäviä valmistellaan ja analysoidaan ja omaa tulkkausta arvioidaan. Painopiste on sujuvuudessa ja kielellisessä virheettömyydessä, samoissa asioissa jotka Hietanen (2004) ja Sunnari (2004) listasivat tulkin perustaidoiksi. Harjoitukseen kuuluu tulkkauksen lisäksi myös omien puheiden ja esitelmien pitäminen. Tulkkausta on tarkoitus harjoitella myös luokkahuoneen ulkopuolella. Kurssin tulkkauskielet ovat opinto-oppaan mukaan enimmäkseen suomi ja ruotsi, mutta myös norjasta ja tanskasta on harjoituksia. Kurssi TULK2002 Kokous- ja konferenssiruoetsia humanisteille on puhevalmiuskurssi, jolla harjoitellaan puheiden pitämistä ja omien ajatusten ilmaisemista ruotsin kielellä sekä tutustutaan kokous- ja konferenssitilanteisiin. Aineopintoihin kuuluu myös maantuntemuskurssin tyyppinen TULK2003 Pohjoismaat – yhteistä ja erilaista, jolla vertaillaan Pohjoismaiden yhteiskuntajärjestelmiä toisiinsa. Kurssilla TULK2004 Tulkkausharjoittelu opiskelijat seuraavat ammattitulkkien työskentelyä toimeksiantoon valmistautumisesta itse tehtävän suorittamiseen. Kurssi suoritetaan niin, että opiskelijat osallistuvat ammattitulkkien kanssa toimeksiantoihin ja valmistautuvat tehtävään aivan kuin olisivat menossa työskentelemään itse. Joissakin tapauksissa opiskelijan on myös mahdollista päästä tulkkaamaan

ilman kuuntelijoita. Aineopintojen viimeinen pakollinen kurssi TULK2005 Tulkkauksen kollokvio on tulkkauksen tutkimukseen keskittyvä kurssi, jolla opiskelija myös tekee pienimuotoisen tulkkaukseen liittyvän tutkimuksen. (Tulkkkaus, Vaasan yliopisto.)

Jotta aineopintojen 35 opintopistettä tulisi täyteen, opiskelijan on vielä suoritettava vaihtoehtoisia aineopintoja kuusi opintopistettä. Vaihtoehtoisiin kursseihin kuuluvat RUOT2006 Puhekieli- ja puhekielen tutkimus, jolla opiskelija saa käsityksen puhutun kielen valtavasta vaihtelusta ruotsin kielessä keskusteluiden ja puheen analysointiharjoitusten avulla, sekä RUOT2005 Sosiaali- ja psykolingvistiikka, joka tutustuttaa mainittujen alojen peruskäsitteisiin ja tutkimuskysymyksiin samalla kun auttaa ymmärtämään, miten mm. ikä, sukupuoli ja yhteiskuntaluokka vaikuttavat kommunikointiin. Tulkkauksen aineopintojen vapaaehtoiset kurssit voi suorittaa myös norjan tai tanskan aineopintotasoisella kurssilla, jolla kieltä opitaan lisää. Kursseja voi myös lehtorin hyväksynnällä korvata joillakin muilla vastaavilla opinnoilla. (Tulkkkaus, Vaasan yliopisto.)

Tulkkauksesta on Vaasan yliopistossa tarjolla vielä vapaavalintainen syventävä opintojakso TULK3001 Tulkkauksen jatkokurssi 5 op. Tällä maisteritason tulkkauskurssilla tehdään opintooppaan kuvauksen mukaan simultaani- ja konsekutiivitulkkausharjoituksia ammattimaisten vaatimusten tasoisesti. Harjoituksia on tarkoitus toteuttaa aidoissa tulkkausympäristöissä ja niitä tehdään suomen ja ruotsin osalta molempiin suuntiin, mutta norjan ja tanskan osalta vain suomen kieleen päin. (Tulkkkaus, Vaasan yliopisto.)

Vaikka tulkkausta ei Vaasan yliopistossa voi opiskella kuin kieliparissa suomi-pohjoismaiset kielet, on kuitenkin selvää että opintoihin on panostettu. Yllättävää on varsinkin se, että vieraina kielinä ruotsin lisäksi opiskelijoille opetetaan tulkkausta myös norjaksi ja tanskaksi. Kursseja ei ole yritetty sisällyttää johonkin olemassa olevaan oppiaineeseen, vaan niistä on tehty oma erillinen sivuaine, jossa tulkin taitoja on mahdollista kehittää hyvinkin laajasti ja monipuolisesti. Tulkkausopintoihin kuuluu silti hieman aiheesta irrallisiakin kursseja, kuten kielten oppimista, sosiolingvistiikkaa ja maantuntemusta. Lisäksi samoilla harjoituskursseilla harjoitellaan sekä simultaani- että konsekutiivitulkkausta. Verrattuna muiden suomalaisten yliopistojen yllä kuvattuun opetustarjontaan, Vaasan yliopisto tarjoaa erittäin hyvät mahdollisuudet päteväitä ammattia harjoittavaksi tulkiksi, vaikka työkielivalikoima onkin kenties rajallisempi kuin muualla. Erityisen lupaavalta vaikuttaa aineopintojen kurssi TULK2004 Tulkkausharjoittelu, jolla opiskelijat pääsevät seuraamaan läheltä ammattitulkin työskentelyä kentällä. Kurssitarjonta tulkkauksen osalta on kuitenkin sekoitus kunnianhimoisuutta ja sekalaisuutta, sillä muiden yliopistojen tulkkauskurssilla ei esimerkiksi enää juurikaan paneuduta maantuntemukseen tai kielen oppimiseen.

Tampereen yliopisto

Jotta kokonaiskuva simultaanitulkkauksen opetuksen tarjonnasta suomalaisissa yliopistoissa tulisi täyteen, esittelen vielä lyhyesti Tampereen yliopiston tulkkauksen ja simultaanitulkkauksen opetuksen yleisellä tasolla oppiaineittain ennen kuin keskityn esittelemään yksityiskohtaisesti vain yhden työkielen opetustarjontaa ja -metodeja kyseisessä yliopistossa.

B-työkieli	englanti	saksa	venäjä
Kursseja kandidaattitasolla	TRMUA1, TRENA1, TRENAK7	TRMUA1, TRSAA1, TRSAA6	TRMUA1, TRVEA1, TRVEAK17, TRVEAK18
Kursseja maisteritasolla	TRMUSM2, TRMUS30-38, TRENS8-9	TRMUSM2, TRMUS30-38, TRSAST2A-B, TRSAST4A-B	TRMUSM2, TRMUS30-38, TRVESM11, VESM11B, TREVESM12, VESM12B
Mahdollista suorittaa op	6+43=49	8+43=51	10/12+43=53/55
Simultaanitulkkausta op	18	18	18
Muuta	-	-	-

Taulukko 6. Tulkkauksen opetus Tampereen yliopistossa lukuvuonna 2011–2012: työkielet, kurssit ja tulkkausopintojen maksimilaajuudet.

Tampereen yliopistossa tulkkausta voi lukuvuonna 2011–2012 opiskella Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelmassa Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikössä. Tulkkausta on mahdollista opiskella kolmella eri B-työkielellä, jotka ovat englanti, saksa ja venäjä. Kuten yllä olevasta taulukosta ilmenee, tulkkausopinnot aloitetaan kaikissa työkielissä aineopinnoissa kahdella esittelykurssilla konsekutiivitulkkaukseen. Näihin kuuluvat teoriakurssi TRMUA1 Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin 2 op sekä kieliparisidonnainen Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin/harjoitukset 2 op, englannin oppiaineessa koodilla TRENA1, saksan puolella TRSAA1 ja venäjän osalta TRVEA1. Nämä kaksi kurssia ovat kaikille käännöstieteen opiskelijoille pakollisia. Harjoituskurssilla tulkataan lyhyitä puhepätkiä, eli kyseessä on konsekutiivitulkkaus. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Kaikille pakollisten kahden kurssin lisäksi tulkkauksen tarjonta aineopinnoissa hieman vaihtelee oppiaineittain. Englannin käännöstieteessä on tarjolla vapaaehtoinen kurssi TRENAK7 Tulkkaus I 2op, jossa aiheesta kiinnostuneet voivat jatkaa konsekutiivitulkkauksen harjoittelua. Sen sijaan saksan puolella samaa laajuutta edustavat kurssi TRSAAK6 Dialogitulkkaus 4 op ja venäjän käännöstieteessä TRVEAK17 4op ovatkin kaikille opiskelijoille pakollisia. Lisäksi venäjän käännöstiede tarjoaa vielä aineopinnoissa vapaaehtoisen kurssin TRVEAK18 Konsekutiivitulkkauksen peruskurssi 2–4 op. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Yhteenvedona Tampereen yliopiston tulkkauksen aineopinnoista voidaan siis sanoa, että kaikille opiskelijoille tarjotaan perustiedot tulkin ammatista ja konsekutiivitulkkinä toimimisesta. Saksan ja venäjän käännöstieteessä pakollista harjoittelua on kuitenkin kurssin verran enemmän kuin englannin käännöstieteessä, ja venäjän käännöstieteessä tulkkausta voi aineopinnoissa halutessaan harjoitella kaikkein eniten. Tältä perusteoriataitojen ja konsekutiivitulkkauksen pohjalta suunnataan maisteriopintoihin, joissa tulkkausta voi opiskella erillisessä tulkkausviestinnän erikoistumisalassa. Maisteriopinnoissa aloitetaan simultaanitulkkauksen harjoittelu. Tampereen yliopiston vahvuutena voidaan pitää tulkkausopintojen suhteellisen suurta laajuutta ja niiden samankaltaisuutta eri työkielten välillä.

Tampereen yliopiston maisteriopintojen tulkkausviestinnän erikoisalan kurssien sisällön kuvaan ja erittelen yksityiskohtaisesti seuraavassa luvussa, kun suurennuslasin alla on nimenomaan englannin käännöstieteen tulkkausopinnot ja tekemäni tapaustutkimus. Tarkemmat kurssilistat ja -kuvaukset ovat luettavissa sieltä. Vaikka kyseessä onkin vain englannin oppiaine, samat tiedot pätevät myös saksan ja venäjän käännöstieteen oppiaineisiin maisteriopintojen osalta, sillä erikoisalojen tavoitteena on ollut tuoda eri kielipareista tulevat opiskelijat mahdollisimman paljon samoille kursseille. Ainoat poikkeukset kurssiluetteloon ja kurssien sisältöön eri oppiaineissa ovat kieliparisidonnaiset opinnot, joissa harjoitellaan konsekutiivi- ja simultaanitulkkausta omilla työkielillä. Siinä missä edellisen sivun taulukon mukaan englannin tulkkausviestinnän opinnoissa on tarjolla kaksi kieliparisidonnaista neljän opintopisteen laajuista kurssia, toinen simultaani- ja toinen konsekutiivitulkkausta, on venäjän ja saksan oppiaineissa vastaavia kursseja yhteensä neljä. Tämä johtuu siitä, että saksan ja venäjän oppiaineissa on yksi kahden opintopisteen laajuinen konsekutiivitulkkauskurssi kumpaakin kielisuuntaan ja sama toistuu simultaanitulkkauksen kohdalla. Näin ollen esimerkiksi englannin käännöstieteen maisteriopintojen kieliparisidonnaista kurssia TREN9 Simultaanitulkkaus en-su-en vastaavat saksan oppiaineessa kurssit TRSAST4A Simultaanitulkkaus saksa-suomi ja TRSAST4B Simultaanitulkkaus suomi-saksa. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.) Opintopistemäärä kieliparisidonnaisista opinnoista on kaikissa työkielissä siis sama, mutta vain englannin käännöstieteessä harjoitellaan tulkkausta yhdellä kurssilla molempiin kielisuuntiin. Tällä ei kuitenkaan ole vaikutusta kurssien sisältöihin.

Vaikka yllä on varsin kattavasti esitetty tietoa siitä, missä yliopistoissa ja millä laajuudella tulkkausta ja simultaanitulkkausta voi suomalaisissa yliopistoissa opiskella, niitä ei kuitenkaan ole tarkoitus verrata suoraan Tampereeseen. Vertailu olisi hyvin hankalaa, suorastaan mahdotonta siksi, että jokainen yliopisto on omalla tavallaan ainutlaatuinen ja niiden opetustarjonta riippuu mm. historiallisista, rahoituksellisista ja sijaintiin liittyvistä tekijöistä. Lisäksi pro gradu-tutkielman

puitteissa olisi lähestulkoon mahdotonta tehdä kattavaa ja yksityiskohtaista selvitystä opetuksen sisällöstä vertailua varten. Tehdyn selvityksen arvo ja merkitys, vaikka se pitkältä vaikuttaakin, on siinä, että se antaa lisätietoa siitä, mihin varsinainen tapaustutkimus sijoittuu ajassa ja paikassa ja mikä tulkkauksen ja ennen kaikkea simultaanitulkkauksen opetuksen tilanne on tällä hetkellä Suomessa. Seuraavassa osiossa esitettävä tapaustutkimus Tampereen yliopistossa saa siis kontekstinsa muiden yliopistojen tarjonnan kautta.

4. SIMULTAANITULKKAUKSEN OPETUS KÄYTÄNNÖSSÄ JA YHTEYS VALITTUUN TEOREETTISEEN OHJEISTUKSEEN

Tapaustutkimukselle ominaisesti tässä tutkielmassa on käytetty monenlaista tutkimusmateriaalia, jotta mahdollisimman paljon tietoa on saatu esiin. Tutkimusmateriaalina ovat toimineet vapaasti saatavilla olevat kurssikuvaukset sekä simultaanitulkkauksen opettajilta kyselyn avulla kerätty tieto. Ennen perehtymistä tutkimusmateriaaliin esittelin edellisessä luvussa tapaustutkimuksen kontekstina toimivan yleisen selvityksen tulkkauksen ja simultaanitulkkauksen opetuksesta Suomessa. Tässä luvussa esittelen ensin tutkimusmateriaalin antamat tiedot käytännön tilanteesta rajatussa tapauksessa ja lopuksi pohdin toteutuuko luvussa kaksi esittelemieni kahden julkaisun ohjeistus simultaanitulkkauksen opetuksessa käytännön tasolla.

4.1 Tapaustutkimus: simultaanitulkkauksen opetus Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineessa lukuvuonna 2011–2012

Tässä osiossa selvitän ja kuvaan tarkemmin, mitä simultaanitulkkaukseen liittyvät opinnot ja simultaanitulkkauskurssit pitävät sisällään Tampereen yliopiston yhdessä oppiaineessa, englannin käännöstieteessä, joka kuuluu Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelmaan kyseisessä yliopistossa. Materiaalina olen käyttänyt tutkielman tekohetkellä voimassa olevan opinto-oppaan kurssitietoja ja opettajilta kyselyn avulla keräämääni tietoa. Opinto-oppaan antamat tiedot on kerrottu seuraavana. Aineopinnoista olen puhunut lyhyesti jo edellisessä luvussa, mutta kuvaan niitä yksityiskohtaisemmin vielä alempana.

Maasteritason erikoistumisopintojen minimilaaajuus Tampereen yliopistossa on 35 opintopistettä. Yhteensä englannin käännöstieteen tulkkausviestinnässä on Tampereen yliopiston opinto-oppaan mukaan maasteritasolla mahdollista suorittaa kaksitoista kurssia, kaiken kaikkiaan 43 opintopistettä. Tulkkausviestinnän erikoistumisalan kursseista kolme keskittyy vain ja ainoastaan simultaanitulkkaukseen. Nämä kurssit ovat TRMUS35 Monikielinen konferenssitulkkauksen kurssi, TREN99 Simultaanitulkkaus en-su-en ja TRMUS38 Monikielinen konferenssitulkkausseminaari. Näiden lisäksi joidenkin muiden maasteritason kurssien voidaan

katsoa liittyvän epäsuorasti simultaanitulkkauksen opetukseen. Näihin kursseihin kuuluvat TRMUSM2 Johdatus tulkkauksen teoriaan, TRMUS31 Toimeksiantoon valmistautumisen tekniikka sekä TRMUS32 Prima vista -harjoitukset. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Tulkkausviestinnän erikoistumisalassa tietyt kurssit ovat pakollisia, toiset puolestaan vapaavalintaisia. Niille, jotka haluavat suorittaa koko erikoisalan, pakollisia kursseja on yhteensä yhdeksän. Pakolliset tulkkausviestinnän maisteriopintojen kurssit on listattu alla olevassa taulukossa. Simultaanitulkkaukseen keskittyvien tai taidon oppimiseen liittyvien kurssien nimet on merkitty lihavoinnilla. Pakollisten kurssien lisäksi opiskelijan täytyy suorittaa valinnaisista tulkkauskurseista ainakin kaksi opintopistettä, jotta hän saa erikoisalan vaatimat kolmekymmentäviisi opintopistettä täyteen. Valinnaisia kursseja on kaksi, ja kurssi TRMUS38 eli Monikielinen konferenssitulkkausseminaari on täysin vapaaehtoinen. Valinnaiset kurssit ovat TRMUS36 Monikielinen liike-elämän tulkkauskurssi sekä TRMUS37 Monikielinen teknisen alan tulkkauskurssi. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

TRMUSM2	Johdatus tulkkauksen teoriaan, 4 op
TRMUS30	Tulkin muisti ja muistiinpanotekniikka, 3 op
TRMUS31	Toimeksiantoon valmistautumisen tekniikka, 2 op
TRMUS32	Prima vista -harjoitukset, 2 op
TRMUS33	Monikielinen asioimistulkkausseminaari, 4 op
TRMUS34	Monikielinen poliisi- ja oikeustulkkausseminaari, 6 op
TRMUS35	Monikielinen konferenssitulkkauksen kurssi, 4 op
TRENS8	Konsekutiivitulkkaus englanti - suomi - englanti, 4 op
TRENS9	Simultaanitulkkaus englanti - suomi - englanti, 4 op

Taulukko 7. Tampereen yliopiston englannin kielen käännöstieteen oppiaineen maisteriopintojen tulkkausviestinnän erikoisalan pakolliset opinnot lukuvuonna 2011–2012. Simultaanitulkkaukseen liittyvät kurssit on lihavoitu.

Ennen kuin opiskelija voi Tampereen yliopistossa erikoistua maisteritasolla tulkkausviestintään, hänen on kuitenkin suoritettava aineopinnoissaan tietyt edeltävät tulkkauskurssit. Nämä kurssit ovat TRMUA1 Johdatus tulkkausprosessiin/luennot, TRENA1 Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin/harjoitukset ja TRENAK7 Tulkkaus I. Tulkkausopintojen jatkamiseksi vaadittaviin kursseihin kuuluu myös aineopintojen kurssi TRENAK11 Puhevalmius II, joka on suoritettava ennen maisteriopintoja. Koska nämä edellä mainitut aineopintojen kurssit ovat englannin käännöstieteen oppiaineessa pakollisia ennen tulkkauksen erikoistumisopintoja, voidaan

niiden katsoa olevan yhteydessä myös simultaanitulkkauksen opetukseen Tampereen yliopistossa. Aineopintotasolla tulkkauksen opetus keskittyy konsekutiivitulkkaukseen. Johdatuskurssit ovat pakollisia kaikille englannin käännöstiedettä Tampereen yliopistossa opiskeleville. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.) Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen tulkkausviestinnän valinnaiset ja vapaaehtoiset opinnot on listattu alla olevassa taulukossa.

<i>TRMUS36</i>	<i>Monikielinen liike-elämän tulkkauskurssi 2 op</i>
<i>TRMUS37</i>	<i>Monikielinen teknisen alan tulkkauskurssi 2 op</i>
TRMUS38	Monikielinen konferenssitulkkausseminaari 6 op

Taulukko 8. Tampereen yliopiston englannin kielen käännöstieteen tulkkausviestinnän erikoisalan valinnaiset ja vapaaehtoiset kurssit lukuvuonna 2011–2012. Täysin valinnainen kurssi on lihavoitu.

Kurssikuvaukset: aineopinnot ja maisteriopinnot

Yleisluontoista tietoa eri tulkkauskurseista ja niiden opetustavoista tutkielman kirjoitusajankohtana löytyi voimassa olevasta Tampereen yliopiston humanistisen tiedekunnan opinto-oppaasta, joka kattaa lukuvuodet 2009–2010, 2010–2011 ja 2011–2012. Opinto-oppaassa on jokaisesta kurssista listattu tietoja mm. vaadittavista opintosuorituksista kurssin läpäisemiseksi, kurssin arvioinnista ja suositelluista suoritusajankohdista. Kurssin sisällöstä ja tavoitteista antavat tietoa kohdat ”sisältö” ja ”osaamistavoitteet”. Kurssin sisällöstä kertova osio antaa tietoa opetustavoista.

Aineopintojen tulkkauskurssit

Koska aineopintojen johdantokurssit TRMUA1 Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin/luennot ja TRENA1 Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin/harjoitukset ovat suoraan yhteydessä toisiinsa, ovat niiden opetustavoitteet samat, samoin suurin osa sisällöstä. Nimiensä mukaisesti TRMUA1 keskittyy teoriaan ja TRENA1 puolestaan tuo mukaan käytännön näkökulman harjoituksiin. Teoria voidaan opettaa jokaiselle työkielille (englanti, saksa, venäjä) yhteisesti, mutta harjoitukset tapahtuvat kielikohtaisesti. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Opinto-oppaan tietojen mukaan näillä ensimmäisillä aineopintojen tulkkauskurseilla keskitytään perusasioiden oppimiseen ja tutustutaan tulkin ammattiin yleisellä tasolla. Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin (TRMUA1) -luentokurssilla osaamistavoitteeksi on listattu tulkin ammattikuvan ja tulkkina toimimisen ymmärtäminen. Tavoitteena on myös tutustua tulkkaukseen yleisesti monivaiheisena prosessina. Käytännössä nämä tavoitteet on opinto-oppaan kuvauksen mukaan tarkoitus toteuttaa tutustumalla erilaisiin tulkkaustilanteisiin ja havainnoimalla, millaisia eri taitoja tulkki tarvitsee. Opetusmenetelmänä käytetään myös valmistautumista ja palautetta.

TRENA1-kurssilla tavoitteisiin pyritään opinto-oppaan mukaan tulkkaamalla lyhyitä puhejaksoja erilaisissa puhetilanteissa. Harjoiteltava tulkkaus on konsekutiivitulkkausta. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Opinto-opas toteaa, että aineopintojen vapaaehtoinen tulkkauskurssi TRENAK7 Tulkkaus I kurssin johdattaa tulkkaukseen julkisissa ja arkipäiväisissä tilanteissa. Tavoitteena on siis harjoitella lisää tulkkina toimimista konsekutiivitulkkauksen avulla. Tavoitteisiin opinto-oppaan mukaan pyritään tulkkaamalla lyhyitä puhejaksoja ja keskustelemalla tehtävistä. Lisäksi opetukseen saattaa sisältyä mahdollisia vierailukäyntejä. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Tulkkausopintoihin epäsuorasti liittyvä aineopintojen kurssi Puhevalmius II eli TRENAK11 keskittyy nimensä mukaisesti puheiden pitämisen harjoitteluun englannin kielellä. Kurssi on pakollinen niille, jotka haluavat syventävissä opinnoissa käydä konsekutiivitulkkauksen kurssin TRENS8. Puhevalmiuskurssilla harjoitellaan erilaisten puheiden pitämistä, sujuvaa englannin suullista ilmaisua sekä erilaisten puheiden pitämiseen liittyvien teknisten laitteiden kuten mikrofoniin käyttöä. (Hopkins 2011.) Tämän kurssin avulla varmistetaan, että tulkkausopintoja jatkavilla on jo valmiiksi käsitys siitä, mitä asioita yleisön edessä puhuvan henkilön pitää muistaa. Samalla kasvatetaan esiintymisrohkeutta, jota tulkkinakin väistämättä tarvitsee työssään.

Maisteriopinnot: erikoisalana tulkkausviestintä

Maisteriopinnoissa simultaanitulkkaukseen keskittyviä tai taidon oppimiseen olennaisesti liittyviä kursseja on yhteensä kuusi. Näistä kursseista viisi kuuluu pakollisiin opintoihin ja yksi eli TRMUS38 Monikielinen konferenssitulkkausseminaari on vapaaehtoinen. Kuitenkin koko tulkkausviestinnän erikoistumisopintojen suorittamiseksi opiskelijan on suoritettava myös konsekutiivitulkkaukseen keskittyviä tai liittyviä kursseja. Periaatteena erikoistumisalan opinnoissa on ollut se, että opiskelija keskittyisi vain yhteen vaihtoehtoon. Lukuvuonna 2011–2012 tarjotut erikoisalajat olivat tulkkausviestintä, laki ja hallinto, kaunokirjallinen ja audiovisuaalinen kääntäminen sekä tekniikan kääntäminen ja lokalisointi (Erikoisalajat). Kuitenkin mm. kurssien heikon tarjonnan ja opiskelijan omien jakautuneiden kiinnostuksen kohteiden vuoksi joissakin tapauksissa opiskelija on voinut saada henkilökohtaisen opintosuunnitelman perusteella suorittaa kahden erikoisalajan opintoja, jolloin hän käy vain osan erikoisalajan kursseista.

Tampereen yliopiston tulkkausviestinnän maisteriopinnoissa ainoa täysin tulkkauksen teoriaan keskittyvä kurssi on TRMUSM2 Johdatus tulkkauksen teoriaan. Teoriakurssin tarkoituksena on opinto-oppaan kuvauksen mukaan se, että opiskelija ymmärtäisi miten tulkkausta on tutkittu, miten

paljon ja mitä menetelmiä tutkimuksessa on käytetty. Lisäksi tavoitteena on opettaa opiskelijaa etsimään ja arvioimaan tulkkaukseen liittyvää tietoa omatoimisesti, jotta hän voisi hyödyntää sitä käytännössä, koulutuksessaan ja mahdollisesti myös omassa tutkimuksessaan. Tulkkausteoreettisen tiedon omaksumiseksi listatut menetelmät vaikuttavat hyvin perinteisiltä. Menetelmiksi luetaan opinto-oppaassa kirjallisuuden esittelemisen, referointi, tiedonhaun soveltaminen ja lukeminen. Opinto-oppaassa mainitaan lisäksi, että kurssi on mahdollista suorittaa joko luentokurssina tai osallistumalla kirjallisuustenttiin. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Vaikka teoriakurssilla ei harjoitella simultaanitulkkausta tai keskustella siitä erityisesti, voidaan kurssin kuitenkin katsoa liittyvän simultaanitulkkauksen oppimiseen. Syy on se, että tutustuessaan tulkkauksen tutkimukseen opiskelija saa selville myös paljon tietoa siitä, mitä simultaanitulkkauksesta on kirjoitettu. Lisäksi simultaanitulkkauksen tutkimus onnistuu erittelemään ja kuvaamaan yksityiskohtaisesti simultaanitulkkauksen eri vaiheita, ongelmia ja osatekijöitä. Tuntiessaan nämä opiskelija voi soveltaa tietoa harjoitellessaan simultaanitulkkausta.

Seuraava Tampereen yliopiston tulkkausviestinnän kurssi englannin käännöstieteessä, joka ei keskity simultaanitulkkaukseen itseensä, mutta jonka voidaan nähdä olevan yhteydessä taidon oppimiseen, on TRMUS31 Toimeksiantoon valmistautumisen tekniikka. Kurssin tavoitteena on pyrkiä hallitsemaan ja ennaltaehkäisemään toimeksiantoihin ja eri tulkkaustilanteisiin liittyviä yllätyksellisiä ominaisuuksia. Tavoitteena on myös oppia käsittelemään toimeksiantoihin liittyviä materiaaleja ja erilaisia kysymyksiä. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Kurssi on suoraan yhteydessä simultaanitulkkaukseen, sillä kaikessa tulkkauksessa etukäteisvalmistautuminen on äärimmäisen tärkeää. Opinto-oppaan mukaan valmistautumista pyritään opettamaan kurssilla analysoimalla erilaisia toimeksiantoja ja tulkkaustilanteita, työstämällä materiaaleja ja keskustelemalla mahdollisista yllätyksellisistä tilanteista ja jännittämisestä. Toimeksiantoon valmistautumisen opetusmenetelmänä käytetään erilaisia aiheeseen liittyviä harjoituksia. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Kolmas pakollisten tulkkausviestinnän erikoisalaopintojen kurssi englannin kielen käännöstieteessä Tampereen yliopistossa on TRMUS32 *Prima vista* -harjoitukset. *Prima vista* nimellä tarkoitetaan sananmukaisesti tulkkausta ensi näkemältä. Opinto-opas itsessään ei oikeastaan ollenkaan avaa *prima vista* -menetelmän olemusta. Kurssin oppimistavoitteeksi on lyhyesti ja ytimekkäästi listattu, että opiskelija oppii *prima vista* -menetelmän. Opetusmenetelmänä on perehdytys *prima vistaan* ja sen harjoittelu sekä A- että B-työkieleen päin. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Prima vista -käsitteen merkityksen simultaanitulkkauksessa olen selvittänyt tarkemmin tutkielman luvussa kaksi. *Prima vistaamisella* tarkoitetaan tulkkausta, joka pohjautuu johonkin tekstiin. *Prima vistaus* on tarpeen esimerkiksi silloin, kun puhuja näyttää kuulijoille jotakin lähdekielellä kirjoitettua tekstiä esityksensä yhteydessä. On merkittävää, että *prima vista* -kurssia tarjotaan Tampereen yliopiston tulkkausopinnoissa, sillä siitä ei ole mainintaa muiden suomalaisten tulkkausta tarjoavien yliopistojen kurssitarjonnassa. Ainakin tämän kurssin osalta Tampereen yliopisto vaikuttaisi olevan edelläkävijä.

Ensimmäinen erikoisalaopintojen puhtaasti simultaanitulkkauksen harjoitteluun keskittyvä kurssi on TRENS9 Simultaanitulkkaus englanti-suomi-englanti. Kurssitavoitteeksi mainitaan yksinkertaisesti simultaanitulkkaustekniikan oppiminen ja menetelmänä on perehdyttäminen simultaanitulkkaukseen sekä simultaanitulkkausharjoituksia. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.) Kurssin nimi kertoo, että simultaanitulkkausta harjoitellaan kurssin aikana molempiin kielisuuntiin, eli lähde- ja kohdekielinä käytetään sekä englantia että suomea.

Pakollisten opintojen jälkeen kursseja, joilla harjoitellaan simultaanitulkkausta, on jäljellä kaksi. Kurssit ovat TRMUS35 Monikielinen konferenssitulkkauksen kurssi sekä TRMUS38 Monikielinen konferenssitulkkausseminaari. TRMUS35 -kurssin tavoitteena on antaa opiskelijalle käsitys konferenssitulkkaustilanteista ja -käytännöistä. Tavoitteena on oppia myös reletulkkaus ja kaiken kaikkiaan perehtyä konferenssitulkkaukseen. Perehtyminen tapahtuu opinto-oppaan mukaan tutustumalla konferenssitulkkauksen erityispiirteisiin sekä harjoittelemalla eri alojen puheiden tulkkausta sekä tavallisissa luokkatilanteissa että kentällä. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Monikielinen konferenssitulkkausseminaari TRMUS38 vie konferenssitulkkauksen ja simultaanitulkkaustaidot vielä askelta pidemmälle. Kurssikuvauksen mukaan konferenssitulkkaustietämystä on tarkoitus kehittää vielä pidemmälle, samoin kuin tilanteiden hallintaa ja tulkkitiimissä toimimista. Myös reletulkkina toimimista on tarkoitus harjoitella. Oppimistavoitteet pyritään saavuttamaan kartuttamalla opiskelijoiden yleistä konferenssitietoutta sekä harjoittelemalla konferenssitulkkausta ja tulkattavana olemista sekä opetustilassa että kentällä. (Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto.)

Kaiken kaikkiaan opinto-oppaan yleisistä kurssikuvauksista paistaa läpi niiden optimistisuus ja yleisluontoisuus. Sekä opetustavoitteiden- että menetelmien kuvauksissa mainitaan hyvin laajoja linjoja, ei niinkään yksityiskohtia. Eräs huomio, joka opinto-oppaan antamista tiedoista voidaan

tehdä, on se, että annettavien tietojen ja kuvausten ymmärtämiseksi opiskelijalla pitää olla jo melko paljon tietämystä tulkkauksesta yleensä, eri tulkkausmenetelmistä sekä kaikista niistä viestintätilanteista, joissa tulkkausta voidaan tarvita. Tulkkaukseen täysin perehtymättömälle maallikolle suurin osa kurssitiedoista avautuu tuskin ollenkaan. Tämä tarkoittaa sitä, että erikoisalaopintoihin siirryttäessä Tampereen yliopistossa opiskelijalla oletetaan selvästikin olevan melko laaja ja yksityiskohtainen ymmärrys siitä, mitä tulkkaus oikeastaan on.

Yleisesti ottaen Tampereen yliopiston tulkkausopetus erottuu muista Suomessa tulkkausta opettavista yliopistoista positiivisesti sillä, että se ei yritä keskittyä kursseilla moneen asiaan yhdellä kertaa vaan kurssit on jaettu melko tarkasti aihepiireittäin. Tällöin opiskelija voi keskittyä omaksumaan pienempiä kokonaisuuksia kerrallaan, ja hän pääsee harjoittelemaan eri tulkkaustyyliä vuorotellen. Toisaalta esimerkiksi Seleskovitch ja Lederer (1989) kannustivat yhdistämään konsekutiivi- ja simultaanimenetelmän harjoittelun opetuksessa.

Opettajilta kerätty tieto kurssien opetustavoitteista ja -metodeista

Koska opinto-oppaan tarjoama tieto kunkin simultaanitulkkauskurssin tai taidon oppimiseen yhteydessä olevan tulkkauskurssin opetustavoitteista ja -metodeista on parhaimmillaankin suppeaa, tutkielman vertailunäkökulman toteutumisen vuoksi oli tärkeää saada myös hieman yksityiskohtaisempaa tietoa siitä, miten opettajat pedagogisesti kursseilla toimivat. Ongelman ratkaisemiseksi hankin tarkempaa tietoa kyselyn avulla, jonka osoitin simultaanitulkkaukseen keskittyvien tai simultaanitulkkausmenetelmän oppimista tukevien kurssien opettajille Tampereen yliopistossa, englannin käännöstieteen oppiaineessa (ks. Liite 1 ja 2). Tulkkauksen opettajia monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelmassa on hyvin rajallinen määrä, sillä tulkkaus on vain yksi erikoisala muiden joukossa. Siksi kyselyyn vastaajia on vain kaksi.

Kyselyssä simultaanitulkkaukseen keskittyvät tai liittyvät kurssit oli jaoteltu samaan tapaan kuin aiemmin esitellyssä opintorakenteessa. Kursseja on listattu yhteensä yhdeksän ja jokaisesta niistä esitettiin viisi samanlaista kysymystä, jotka koskivat kurssin oppimistavoitteita ja opetusmetodeita, sitä oliko kurssi opettajan itsensä mielestä yhteydessä simultaanitulkkauksen oppimiseen, onko kurssi tarjolla Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineessa lukuvuonna 2011–2012 ja oliko vastaaja opettajana kurssilla nyt tai oliko hän opettanut sitä aiemmin. Lopuksi kyselyssä oli kaksi kurssisisällöistä riippumatonta kysymystä. Ensimmäinen niistä kysyi, mikä opettajan itsensä mielestä on tärkeintä simultaanitulkkauksen oppimisessa tai opettamisessa. Toinen kartoitti, perustuuko kyseisen opettajan opetustyyli johonkin tiettyyn aiheesta tehtyyn oppaaseen tai muuhun julkaisuun. Kuten olen jo aiemmin maininnut luvun kolme toisessa osiossa, nämä kaksi

jälkimmäistä kysymystä eivät suoraan liittyneet tutkimusaineiston keräämiseen vaan antoivat ennemminkin parempaa kokonaiskuvaa tilanteesta tutkijalle itselleen. Siksi en ole esitellyt näiden kahden kysymyksen vastauksia seuraavassa analyysiosiossa.

Kysely annettiin opettajille joulukuussa 2011, ja he palauttivat vastauksensa helmikuussa 2012. Nuorempi opettaja vastasi laajasti kaikkiin kyselyn kohtiin, sillä hän opettaa kaikkia siinä listattuja kursseja ja on hyvin suurelta osin vastuussa koko tulkkausalan pyörittämisestä oppiaineessa. Vanhempi opettaja vastasi kyselyyn vain niiden kurssien osalta, joiden opettamiseen osallistuu tutkielman tekohetkellä. Kyselyn vastaukset on kuvattu alla.

Polku kohti simultaanitulkkausta alkaa Tampereen yliopistossa edellä kuvatuista johdatuskursseista TRMUA1 ja TRENA1. Opettajien mukaan luentokurssin TRMUA1 tavoitteena on saada opiskelijat ymmärtämään tulkin ammattikuva niin, että he pystyvät sen myös itse määrittelemään. Lisäksi opiskelijan pitäisi kurssin loputtua tuntea eri tulkkauksen alat, ymmärtää tulkille asetettavia vaatimuksia sekä mahdollisia ongelmatilanteita. Tarkoituksena on myös, että opiskelija pystyy kuvaamaan tulkkausprosessin eri vaiheet. Opetusmenetelmänä on perinteinen luennointi, johon yhdistyy myös keskustelua ja yhteistä pohdintaa. Luennoilla tutustutaan eri tulkkaustilanteisiin, tulkkina toimimisen edellytyksiin ja valmistaudutaan tulkkaustilanteisiin.

Luentokurssin ohella kaikille pakollinen opintojakso on englannin käännöstieteessä TRENA1, jossa tulkkausta aletaan harjoitella. Vanhempi opettaja totesi kurssin tavoitteen olevan antaa yleiskäsitys tulkkauksesta ammattina ja prosessina. Nuorempi vastasi tavoitteen olevan tutustuttaa opiskelijat dialogitulkkaukseen ja lyhytkestoisten puhejaksojen tulkkaukseen erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Tavoitteena on samalla myös oppia pääsemään eroon tulkkina toimimiseen liittyvästä jännityksestä ja hermostuneisuudesta. Koska kurssi on opiskelijoiden ensikosketus tulkkaukseen, sen tavoitteena on opettajien mukaan antaa opiskelijoille mahdollisuus arvioida omia edellytyksiään mahdollisesti jatkaa tulkkauksen opintoja. Tampereen yliopistossa tulkkausta opetetaan juuri samassa järjestyksessä kuin Danica Seleskovitch ja Marianne Lederer (1989) ovat ohjeistaneet: ensin konsekutiivi- sitten vasta simultaanitulkkaus.

TRENA1-kurssin opetusmenetelmiksi opettajat listaavat konsekutiivitulkkausharjoitukset, joissa keskitytään ensin lyhyisiin puheisiin. Niistä siirrytään kurssin aikana koko ajan pitempiin, jotta muisti kehittyisi. Opiskelijoita kannustetaan tekemään muistiinpanoja, ja niitä varten annetaan jonkin verran ohjeistusta. Kurssin opetukseen kuuluu myös vierailijoiden käyttäminen opetuksessa, jotta opiskelijat tottuisivat eri ääniin ja puhetapoihin. Opettajina on yksi suomea ja yksi englantia

äidinkielenään puhuva henkilö. Opetusmetodeihin kuuluu palautteen antaminen jokaiselle erikseen, sekä keskittyminen yksilökohtaisiin vahvuuksiin. Nuorempi opettaja toteaa lisäksi, että oppimisen helpottamiseksi tällä kurssilla yritetään pitää tunnelma melko kevyenä ja rentona, mutta kuitenkin asiallisena. Tällä tavoin voidaan poistaa turhia jännityksiä opiskelijoilta. Yhteys Seleskovitchin ja Ledererin pedagogiikkaan löytyy myös siinä mielessä, että nuorempi vastaaja painottaa yksilökohtaisiin kehittämiskohteisiin keskittymistä, ja juuri yksilöllisyys on näiden kahden tutkijan mielestä tärkeää opetuksessa.

Viimeisin aineopintojen pakollinen tulkkauskurssi simultaanitulkkausta kohti edettäessä on konsekutiivitulkkaukseen keskittyvä TRENAK7. Siinä jatketaan ensimmäisen harjoituskurssin periaatteita eli syvennetään dialogi- ja konsekutiivitulkkauksen perusteita, mutta tavoitteena on laajentaa tilanteiden kirjo epämuodollisten lisäksi myös enemmän muodollisiin. Kurssin tavoitteena on valmistaa opiskelijoita vaativampia syventävien opintojen erikoisalakursseja varten. Tavoitteena on lisäksi antaa osa suorituksen arviointivastuusta opiskelijoille itselleen. Näihin tavoitteisiin pyritään opetuksessa antamalla lisää ohjeistusta muistiinpanotekniikkaan, tulkkamalla eri muodollisuusasteisia puheita ja tekemällä vierailukäyntejä. Tulkkausharjoitusten aihepiiri vaikeutuu ja opiskelijat joutuvat pitämään puheita myös itse. Kenttäharjoitukset johdattelevat pohtimaan tulkin roolia ja käytöstä.

Syventävien opintojen teoriakurssi TRMUSM2 tähtää siihen, että opiskelijat tuntisivat tulkkauksen teoriaa ja pystyisivät hyödyntämään siitä ammentamiaan tietoja omassa tulkkauksessaan. Kurssi on perinteinen luentokurssi, jolla esitellään kirjallisuutta ja harjoitellaan tiedonhakua. Opetusmenetelmiin kuuluvat lukeminen, sekä eri tutkimuksia käsittelevät keskustelut ja pohdinnat. Kurssi on mahdollista suorittaa myös itsenäisesti kirjatenttinä. Teoriatiedon tärkeyttä opiskelijoille korosti myös Daniel Gile (1995) teoksessaan.

Simultaanitulkkaukseen kiinteästi yhteydessä olevan kurssin TRMUS31 Toimeksiantoon valmistautumisen tekniikka tavoitteena on opettajien vastausten mukaan se, että opiskelijat osaisivat aina valmistautua tulkkaustoimeksiantoon edes jollakin tavalla, mutta pystyisivät silti sietämään eteen tulevia yllätyksiä, jotta käytös olisi ammattimaista. Ammattimaisesta käytöksestä puhui myös Daniel Gile (1995). Kurssin tavoitteena on etsiä taustamateriaalia ja oppia työstämään sitä. Kurssin käytännönläheisyys tulee esiin siinä, että opettaja listaa tavoitteeksi myös kyvyn neuvotella asiakkaiden kanssa ja huomioida henkinen ja fyysinen valmistautumisen tarve. Näihin kaikkiin tavoitteisiin opetus pyrkii luennoimalla, esittämällä esimerkkejä ja tarjoamalla pohdintatehtäviä yksin ja ryhmässä.

Tampereen yliopiston erikoisuus on kaikissa työkielissä eli myös englannissa tarjottava syventävien opintojen *prima vista* -harjoituskurssi TRMUS32. *Prima vistan* määritelmän olen esitellyt jo aiemmin luvun kaksi alussa. Kurssin tavoitteena on se, että opiskelija ymmärtäisi *prima vistaamisen* merkityksen tulkkauksessa ja siihen valmistautumisessa. Näin hän tietäisi, miten, missä ja milloin sitä voi harjoittaa. Käytännössä kurssin tavoite on oppia *prima vista* -tekniikka ja tietää, miten sitä voi käyttää ja millaisissa tilanteissa. Tekniikka ja sen käyttömahdollisuudet opitaan kurssin aikana tekemällä erilaisia *prima vista*- eli näkötulkkauksiharjoituksia. Myös Daniel Gile (1995) mainitsi *prima vista* -taidon omassa teoksessaan, mutta ei antanut sille ohjeistuksessaan erityistä painotusta. Kurssia opettava nuorempi kyselyyn vastaaja on vakaasti sitä mieltä, että *prima vistaamisella* on yhteys simultaanimenetelmän oppimiseen. Hänen mukaansa tekniikka harjoittaa vastinehakua, josta on suoraan hyötyä simultaanitulkkauksessa.

Kieliparisidonnaisen simultaanitulkkaukskurssin TRMUS9 tavoitteena on yksinkertaisesti tutustuttaa opiskelijat simultaanitulkkauksen tekniikkaan. Tampereen yliopistossa tämä on englannin käännöstieteen oppiaineessa ensimmäinen simultaanitulkkaukseen keskittyvä kurssi. Tekniikkaa opetetaan tulkkauksella laajasti eri aiheita molempiin kielisuuntiin, aluksi omaan äidinkieleen eli suomeen päin. Tilanteesta riippuen opetus voidaan opettajien mukaan aloittaa tekemällä kopissa puheen täydennysharjoituksia sekä *shadowing* -harjoituksia. Näissä harjoituksissa eteneminen tapahtuu tutuista materiaaleista kuten saduista vaikeammin ennakoitaviin. Varjostusharjoituksille Danica Seleskovitch ja Marianne Lederer (1989) antoivat jyrkän tuomion, mutta satuja he kuitenkin kehottivat tulkkamaan. Kun varsinainen simultaanitulkkauks aloitetaan, tulkataan ensin vapaata puhetta. Tämän jälkeen siirrytään yhä valmistellumpiin aiheisiin. Tämän kurssin kohdalla nuoremman opettajan mielestä on ensiarvoisen tärkeää, että alussa opiskelijoille ei anneta mitään materiaaleja. Tällä toimintatavalla voidaan varmistaa, että opiskelija oppii keskittymään ensisijaisesti puhujan kuuntelemiseen, ei tuijottamaan apunaan olevia papereita. Daniel Gilekin (1995) totesi, että tiedonhaun taitoja ei kannata opettaa ja korostaa heti harjoittelun alussa.

Suoritettuaan kieliparikohtaisen simultaanitulkkaukskurssin opiskelija voi osallistua kurssille TRMUS35 Monikielinen konferenssitulkkauksen kurssi. Sen tavoitteena on antaa opiskelijoille käsitys konferenssitulkkauksen erityispiirteistä, eli siitä miten se eroaa muista tulkkauksen lajeista. Tavoitteena on, että opiskelija ymmärtää tulkin roolin konferenssissa, konferenssien puhetyypit, reletulkkauksen ja sen, mitä tulkkitiimissä työskentely merkitsee. Kurssin jälkeen opiskelijan tulisi osata toimia konferenssitilanteessa vanhemman tulkkikollegan koppelikaverina yleisluontoisessa konferenssissa. Konferenssitulkkauksista opetetaan harjoittelemalla tulkkauksista simuloituissa konferensseissa, joissa opiskelijat toimivat vuorotellen eri rooleissa. Opetukseen kuuluu myös

huolellinen valmistautuminen konferenssiin. Konferenssitulkkauksista ei kumpikaan valitsemistani julkaisuista eritelty simultaanitulkkauksen opettamisen ohjeistuksessa erilliseksi tulkkauksen alaksi, vaan he näkivät usein simultaanin ja konferenssitulkkauksen suoraan synonyymeinä. Tampereen yliopistossa ero on kuitenkin tehty, ja konferenssiharjoittelu on selkeä painotus opetuksessa.

Viimeinen Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen syventävien opintojen tulkkauksen erikoisalan kurssi on TRMUS38 Monikielinen konferenssitulkkausseminaari. Vastauksista selviää, että kurssin tavoitteena on syventää edeltävän kurssin TRMUS35 taitoja sekä tarjota myös valmiuksia toimia kentällä konferenssitulkkina. Opetus tapahtuu kartuttamalla konferenssitietämystä ja toimimalla eri rooleissa harjoituskonferensseissa. Menetelmänä on harjoitella konferenssitilanteita niin luokassa kuin kenttätilanteissa. Vastauksista kuitenkin selviää, että tätä kurssia ei ole pystytty järjestämään kertaakaan vuosina 2009–2012, jolloin tässä tutkielmassa käsiteltävä opetusohjelma on ollut voimassa.

Opettajien vastauksista näkyy selvästi, että vaikka varsinaisia puhtaasti simultaanitulkkaukseen keskittyviä kurseja on Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineessa tarjolla vain yksi, tai kolme jos konferenssitulkkauskurssit lasketaan mukaan, opetusohjelma on kuitenkin pyritty rakentamaan niin, että eri taitoja harjoiteltaisiin mahdollisimman johdonmukaisesti ja monipuolisesti. Tällä tavoin eri kursseilla opitut taidot voivat tukea toisiaan. Seuraavaksi on aika pohtia, miten näiden eri kurssien tavoitteet ja opetusmenetelmät vastaavat Daniel Gilen (1995) sekä Danica Seleskovitchin ja Marianne Ledererin (1989) ohjeita siitä, miten simultaanitulkkausta tulisi heidän mielestään opettaa. Alla oleva taulukko esittelee yhteenvetona tässä tutkielman osiossa kuvaamani tiedon, jonka keräsin tapaustutkimuksen avulla simultaanitulkkauksen opetuksen käytännön tilanteesta.

Kurssin koodi ja nimi	Opetuksen tavoitteet kurssikuvausten ja opettajien mukaan	Menetelmät tavoitteiden saavuttamiseksi kurssikuvausten ja opettajien mukaan
TRMUA1 Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin/luennot	-tulkin ammattikuvan ymmärtäminen ja kyky määrittellä se -eri tulkkauksen alojen ja tulkille asetettavien vaatimusten tuntemus -käsitys ongelmatilanteista -tulkkausprosessin vaiheiden kuvaaminen	-luennointi, keskustelut, pohdinnat -tutustuminen eri tulkkaustilanteisiin -tulkin toimintaedellytysten määrittely -tulkkaustehtäviin valmistautuminen

TRENA1 Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin/harjoitukset	-yleiskäsitys tulkkauksesta ammattina ja prosessina -tutustuminen dialogi- ja lyhytkestoiseen konsekutiivitulkkaukseen eri tilanteissa -jännityksen hallitseminen	-tulkataan lyhyitä puheita, joiden kestoja pidennetään kurssin kuluessa muistin parantamiseksi -muistiinpanot, joihin jonkin verran ohjeistusta -vierailijapuhujien käyttäminen -yksilökohtaista palautetta suoriutumisesta, painoarvo vahvuuksille
TRENAK7 Tulkkaus I	-dialogi- ja konsekutiivitulkkauksen perusteiden syventäminen -eri puherekisterien hallinta -oman taidon arvioinnin kehittäminen	-lisää ohjeistusta muistiinpanotekniikkaan -eri muodollisuusasteisten puheiden tulkkauksista -harjoituksia kentällä -vaikeampia aiheita -tulkin roolin ja käytöksen pohdintaa
TRMUSM2 Johdatus tulkkauksen teoriaan	-tulkkauksen teorian tunteminen -teoria- ja tutkimustiedon hyödyntäminen omassa tulkkauksessa	-luennointia, kirjallisuuden esittelyä, tiedonhakua -lukemista, keskustelua
TRMUS31 Toimeksiantoon valmistautumisen tekniikka	-osata aina valmistautua -oppia sietämään yllätyksiä -ylläpitää ammattimainen käytös -osata etsiä taustamateriaalia ja työstää sitä -oppia neuvottelemaan asiakkaiden kanssa -osata huomioida henkisen ja fyysisen valmistautumisen tarve	-luennointia, esimerkkejä -pohdintatehtäviä -harjoituksia yksin ja ryhmässä
TRMUS32 Prima vista -harjoitukset	-ymmärtää <i>prima vista</i> merkitys -tietää, miten sitä tehdään, missä -oppia harjoittelemaan tekniikkaa hyödyntäen	-erilaisia <i>prima vista</i> -harjoituksia
TRENS9 Simultaanitulkkaus en-su-en	-tutustuttaa opiskelijat simultaanitulkkauksen tekniikkaan	-tulkataan laajasti eri aiheita, ensin en-su, sitten su-en -kurssin alussa mahdollisesti täydennys- ja <i>shadowing</i> -harjoituksia -simultaanina ensin vapaata puhetta, sitten yhä valmistellumpia aiheita -materiaaleja vältetään alussa, jotta viestin kuunteleminen ja ymmärtäminen opittaisiin kunnolla

TRMUS35 Monikielinen konferenssitulkkauskurssi	-antaa käsitys konferenssitulkkauskurssin erityispiirteistä -ymmärtää, miten konferenssitulkkaus eroaa muista tulkkauskurssin lajeista -ymmärtää tulkin rooli konferenssissa, tietää mitä puhetyyppejä siellä on esillä, tietää mitä tarkoittaa reletulkkaus ja mitä merkitsee työskennellä osana tulkkitiimiä -osata toimia vanhemman tulkin koppikaverina kurssin jälkeen yleisluontoisessa konferenssissa	-harjoittelua simuloituissa konferensseissa -toiminta eri rooleissa -valmistautuminen konferenssiin
TRMUS38 Monikielinen konferenssitulkkausseminaari	-syventää aikaisemman konferenssitulkkauskurssin tietoja ja taitoja -kehittää kenttävalmiuksia	-konferenssitietämyksen kartuttaminen -toimiminen eri rooleissa konferenssissa -konferensseja simuloituina sekä kenttätilanteita

Taulukko 9. Simultaanitulkkaukseen liittyvät ja taidon oppimista edeltävät kurssit Tampereen yliopiston englannin kielen käännöstieteen oppiaineessa lukuvuonna 2011–2012: kurssien nimet, tavoitteet ja opetusmenetelmät, yhteenveto opinto-oppaan tiedoista ja kyselyn vastauksista.

Yllä olevaan taulukkoon olen listannut kaikki yhdeksän Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineen kurssia, jotka ovat suoraan tai epäsuorasti yhteydessä simultaanitulkkauskurssin opetukseen. Samat kurssit on listattu yksitellen opettajille osoittamaani kyselyyn. Taulukkoon olen koonnut opinto-oppaan tiedoista ja kahdelle opetuksesta vastaavalle henkilölle tekemästäni kyselystä koostamani tiedot kyseisten kurssien tavoitteista ja opetusmenetelmistä. Tämä taulukko esittää siis kokonaisuutena sen, mitä simultaanitulkkauskurssin käytäntö tapaustutkimukseni rajoissa on Tampereen yliopistossa. Seuraavassa osiossa vertaan näitä keräämiäni tietoja kahdesta julkaisusta keräämiini ohjeisiin, jotka esittelin edellä luvussa kaksi. Tällöin selviää, vastaavatko käytäntö ja valikoidut ohjeet toisiaan vai ovatko ne kenties aivan erillisiä.

4.2 Johtopäätökset: toteutuvatko valikoidut tutkimuksen ohjeet käytännössä?

Tässä alaluvussa kokoan yhteen tulkkauskurssin tutkimuksen antamaa ohjeistusta suhteessa tapaustutkimuksen avulla selvitettyihin käytännön tavoitteisiin ja opetusmenetelmiin. Samalla

vastaan tutkimuskysymykseeni siitä, toteutuvatko teoreettiset ohjeet käytännön opetuksessa. Kun tapaustutkimuksen avulla kerättyä tietoa verrataan tutkijoiden antamiin ohjeisiin ja suosituksiin simultaanitulkkauksen opettamisesta, jotka olen esitellyt tutkielman luvussa kaksi, on nähtävissä eroja ja painotuksia, mutta myös tiettyjä samankaltaisuuksia.

Lähemmän tarkastelun jälkeen on selvää, että Tampereen yliopiston englannin kielen käännöstieteen oppiaineen simultaanitulkkauksen opetuksen malli ei ainakaan täysin perustu kumpaankaan esitellyistä julkaisuista, vaan se ennemminkin yhdistelee niitä kahta. Lisäksi yliopiston opetuksessa on mukana joitakin elementtejä, joita kumpikaan tieteellinen esitys ei juuri käsitellyt. Merkittävää tulosten arvioinnissa yleisellä tasolla on se, että vaikka Seleskovitchin ja Ledererin teos on julkaistu jo vuonna 1989, ovat monet sen opit selvästikin yhä ajankohtaisia ja käytössä opetuksessa.

Englannin käännöstieteen simultaanitulkkauksen opetus Tampereen yliopistossa noudattaa Danica Seleskovitchin ja Marianne Ledererin esittämiä ohjeita siinä mielessä, että simultaanitulkkauskurseja edeltää varsin kattava konsekutiivitulkkauksen opetteluvaihe. Itse tunneilla ei kuitenkaan eri menetelmiä sekoiteta, vaan kummallekin menetelmälle on omat kurssinsa, toisin kuin julkaisussa neuvottiin. Ohjeistus teoksesta *Pédagogie Raisonnée de l'Interprétation* (1989) toteutuu myös siinä, että Tampereen yliopiston tulkkauskurseilla opiskelijoille annetaan yksilöllistä palautetta kunkin omien vahvuuksien ja heikkouksien mukaan. Yhteinen tekijä on myös se, että simultaanitulkkauskurssilla TREN9 todella nauhoitettiin välillä opiskelijoiden tulkkausta. Nauhoilta opiskelijoiden piti analysoida omaa tulkkaustaan ja muodostaa sitten erilaisia välitavoitteita ja yhteenvetoja omasta suoriutumisestaan. Seleskovitchin ja Ledererin ohjeiden mukaisesti nauhat eivät kuitenkaan olleet käytössä koko aikaa, eli ne eivät saaneet liikaa huomiota opetuksessa vaan opiskelijoiden pitää osata analysoida tuotostaan myös itse tulkkaustilanteessa. Yhteneväisyys ei kuitenkaan nauhojen osalta päde siinä, että niitä käytettäisiin tulkkausmateriaaleina opetuksessa. Gile (1995) sekä Seleskovith ja Lederer (1989) mainitsivat nauhojen käytön opetusmateriaalina ja toisinaan jopa suosittelivat sitä. Tätä käytäntöä ei kuitenkaan Tampereen yliopistossa ole noudatettu, vaan paikalla on aina oikea puhuja. Tämän valinnan perusteluna voi mahdollisesti olla se, että mikäli simultaanitulkkausta harjoitellaan vain tulkkaamalla nauhoitetta, opiskelijat eivät voi havainnoida puhujan nonverbaalista viestintää eli eleitä ja ilmeitä. Nauhojen käyttöä tulkkausmateriaalina voitaisiin kuitenkin joissakin tapauksissa harkita esimerkiksi säästösyistä.

Tampereen yliopiston opetus eroaa tutkimuksen antamasta ohjeistuksesta sikäli, että englannin käännöstieteen oppiaineen opettajien mielestä *prima vista* -menetelmällä on yhteys simultaanitulkkauksen opetteluun, ja se on valmistava harjoitus menetelmää varten, mutta myös oma erillinen taitonsa. Lisäksi simultaanimenetelmän opetuksessa tutkimuksen kohteena olleessa yliopistossa voidaan alkuvaiheessa käyttää *shadowing*-harjoituksia. Seleskovitch ja Lederer vastustivat jyrkästi *prima vistan* ja varjostamisen käyttämistä valmistavina harjoituksina simultaanimenetelmään ja Gilellä ei ollut niistä suoraa mielipidettä. Molemmissa tutkijoiden julkaisuissa kuitenkin todettiin, että näkötlukkaus on simultaanitulkille olennainen ja tarvittava taito, jolle on usein käyttöä konferenssitilanteissa. *Prima vista* -kurssin tarjoaminen on myös seikka, joka erottaa Tampereen yliopiston muista suomalaisista yliopistoista tulkkauksen kurssitarjonnassa, sillä minkään muun yliopiston opinto-oppaiden tiedoissa vastaavasta ei ollut mainintaa. Tapaustutkimuksen kontekstina olleet yliopistot eivät ole lainkaan homogeenisiä tarjontansa laajuudessa, mutta eivät myöskään sen sisällössä.

Sekä käytännön opetus Tampereen yliopistossa että tutkijoiden mielipiteet ovat yhteneväisiä siinä, että simultaanitulkkauksen opiskelijoille ei tule antaa valmiita ratkaisuja vaan ennemminkin kannustaa heitä pohtimaan omien ratkaisujensa tasoa ja mahdollisia parannuskeinoja. Samoilla linjoilla ollaan myös sen suhteen, että puheiden vaikeustasoa ja tulkkeen pituutta lisätään vähitellen, sekä siinä, että opiskelijat pitää opetuksen keinojen avulla saada kuuntelemaan viestiä ja eristämään siitä merkityksiä sen sijaan, että he kääntäisivät puhetta sana sanalta toiselle kielelle. Menetelmät ymmärtämisen ja merkitysten eristämisen opettamiseksi ovat kuitenkin kahdella julkaisulla ja Tampereen yliopiston opettajilla hieman erilaisia. Gile varmistaa merkityksen ymmärtämisen sillä, että metodi opitaan kunnolla. Tämä tarkoittaa sitä, että hänen pedagogiikassaan keskitytään simultaanitulkkauksen alkuvaiheessa itse prosessiin, ei niinkään sen tuloksiin. Seleskovitch ja Lederer noudattavat samaa taktiikkaa, mutta sen lisäksi he suosivat jo ennen mitään tulkkauksen harjoittelua sitä, että opiskelijat joutuvat analysoimaan tekstejä ja puheita löytääkseen sieltä olennaisen. Tampereen yliopiston opetuksessa merkityksiä opitaan kuuntelemaan siten, että simultaanitulkkauksen harjoittelun alkuvaiheessa opiskelijoiden ei tule ottaa mukaan koppiin mitään valmista materiaalia. Taustalla heillä on myös konsektiivitulkkauksen taito, aivan kuin Seleskovitch ja Lederer (1989) ohjeistivat.

Myös teorian tiedon opetuksen tavoite vastaa tutkijoiden esittämiä näkemyksiä: teoriaa kannattaa opettaa, koska simultaanitulkkauksen opiskelijat voivat hyödyntää tietoja omassa oppimisessaan ja heijastaa omia kokemuksiaan tutkijoiden esittämään tietoon. Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen käytäntö kuitenkin eroaa Daniel Gilen opeista siinä, että Gilen mielestä teoriaa

pitäisi opettaa vasta, kun opiskelija on tutustunut tulkkausmenetelmän ongelmiin. Englannin käännöstieteessä on kaksi teoriapitoista johdatuskurssia, joista ensimmäinen edeltää tai osuu päällekkäin konsekutiivitulkkauksen harjoittelun kanssa ja toinen edeltää simultaanitulkkauksen harjoittelua. Teoriaa opiskellessa opiskelijan omat kokemukset ongelmatilanteista ovat siis vielä varsin vähäisiä.

Tekniset asiat ovat jälleen yksi asia, josta vallitsee tutkijoiden ja Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen opetuskäytäntöjen välillä konsensus. Gile toteaa, että jo alkuvaiheessa on tärkeää opettaa opiskelijat käyttäytymään tulkkausopissa oikein. Samoilla linjoilla ovat Seleskovitch ja Lederer selvittäessään, mitä tarkoittavat oikealla koppi- ja mikki-ikäyttämällä. Oman kokemukseni perusteella mikki- ja koppikäyttämiseen sekä yhteistyöhön koppikavereiden kanssa panostettiin myös Tampereen yliopiston simultaanitulkkauksen kursseilla.

Välineistä Gile (1995) ei mainitse mitään, kenties siksi että hän pitää asiaa niin itsestään selvänä. Seleskovitch ja Lederer (1989) ovat kuitenkin katsoneet tarpeelliseksi tähdentää, että simultaanitulkkauksen opettamista varten pitää ehdottomasti olla oikeanlaiset välineet. Toisin sanoen kielistudiot ja niiden kuulokkeet eivät missään tapauksessa ole hyväksyttäviä vaan opiskelussa pitää olla käytössä ISO-standardien mukaiset tulkkauskopit mikrofoneineen ja kuulokkeineen. Lisäksi opettajalla pitää olla mahdollisuus kuunnella sekä opiskelijoiden tulkkaamista että alkuperäistä puhetta voidakseen arvioida heidän suoriutumistaan. Tampereen yliopistossa simultaanitulkkausta opetetaan erityisessä luokassa, jonka perällä on kolme erillistä tulkkausoppia. Luokka on varustettu riittävällä tekniikalla ja tarjolla on myös useita tulkkien kuuntelemiseen tarvittavia kojeita. Tekniset asiat ovat siis kunnossa myös tosielämässä.

Eettiset seikat vaikuttavat olevan hyvin mukana niin käytännön opetuksessa kuin tutkijoiden ohjeistuksessakin. Listatessaan erilaisia tulkkaukseen sopivia selviytymistaktiikoita Gile toteaa, että tulkin on osattava tehdä päätös siitä, mikä tekniikka on milloinkin sopivin, ja hänen on tietoisesti hallittava niitä riskejä, joita viestin välittämiseen liittyy. Seleskovitch ja Lederer painottavat sitä, että simultaanitulkin on kyettävä tulkkaamaan tarkasti ja loogisesti huolimatta siitä, että puhujan ideologia ei välttämättä vastaa tulkin omaa ajatusmaailmaa. Eettisyys on Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen tulkkausopinnoissa käsittelyssä jo heti alussa, kun opiskelijat tutustutetaan konsekutiivimenetelmään ja tulkin roolia pohditaan. Lisäksi tulkin rooli on puheenaiheena myös toimeksiantoon valmistautumisen kursseilla.

Sekä Tampereen yliopisto että tutkijat mainitsevat valmistautumisen tärkeyden simultaanitulkkauksen kannalta, mutta yliopistossa se tuntuu olevan selkeä painotus. Kaikki ovat sitä mieltä, että aiheeseen pitää perehtyä etukäteen, tietoa ja sanastoa pitää kerätä ja vielä itse tulkkaustilanteessakin voi preparta itseään. Englannin käännöstieteen tulkkausopintojen kurssi toimeksiantoon valmistautumisen tekniikka ottaa opettajan vastauksen mukaan huomioon tiedonhankinnallisten aspektien lisäksi myös fyysisen ja henkisen valmistautumisen. Se on selkeä ero tutkijoiden antamaan ohjeistukseen nähden.

Seleskovitchin ja Ledererin ohjeet ja suositukset eroavat Gilen vastaavista sekä varsinaisesta opetuksesta Tampereen yliopiston englannin työkielessä siinä, että he suosivat valmistavina harjoituksina selkeästi takaperin laskemista ja tiivistelmiä. Näitä ei englannin työkielen simultaanitulkkauskurssilla harjoiteltu, mutta sen sijaan satuja tulkattiin ja myös joitakin aukkoharjoituksia tehtiin. Valmistautumisharjoitusten ohella Seleskovitch ja Lederer kannustavat opiskelijoita valitsemaan aina salista kuulijan, jolle tulkkeensa kohdistavat, jolloin laatu pysyy hyvänä. Ideana tämä oli ainakin itselleni uusi, vaikka nyt tuntuu oudolta, etten ollut ajatellut sitä itse. Tämän ohella he antavat suosituksen siitä, miten suuri tai pieni simultaanitulkkausryhmän koko tulisi enimmillään ja pienimmillään olla, jotta opetus olisi onnistunutta, sekä kannustavat opettajia näyttämään opiskelijoille mallia. Nämä toimintatavat olisi hyvä ottaa mukaan myös Tampereen yliopiston simultaanitulkkauksen opetukseen. Samoin voisi myös harkita teoriakurssien sijoittumista suhteessa käytännön harjoituksiin.

Kuten mainittu, Tampereen yliopiston englannin kielen käännöstieteen simultaanitulkkauksen opetuksen tavoitteet ja menetelmät ovat monella tavoin yhteneväisiä tutkijoiden ohjeiden kanssa. Opetuksen käytäntö ei kuitenkaan ole suoraan verrannollinen kummankaan esitellyn teoksen suosituksiin, vaan molemmista julkaisuista on havaittavissa elementtejä opetuksessa, kuten yllä on kuvattu. Lisäksi Tampereen yliopisto eroaa tutkijoiden ohjeista muutamilla selkeillä tavoilla. Ensinnäkin simultaanitulkkauksen opetus painottaa suuresti valmistautumisen tärkeyttä, sillä valmistautumiselle on omistettu kokonainen oma kurssi. Kurssilla käsitellään valmistautumista monella eri tavalla, ja se sisältää myös sen, että opiskelijat oppivat neuvottelemaan asiakkaiden kanssa. Tästä ei tutkimuksessa ole mainittu mitään, vaikka neuvottelutaito on äärimmäisen käytännöllinen ja simultaanitulkkiin työllistymisen kannalta olennainen asia.

Selkeä ero on myös siinä, että opettajilta saatujen tietojen mukaan simultaanitulkkausta harjoitellaan Tampereen yliopiston englannin työkielessä molempiin suuntiin. Tutkijat kuitenkin puhuvat vain omaan äidinkieleen päin tulkkauksesta. Tämän ohella Tampereen yliopiston

englannin käännöstieteen simultaanitulkkauksen opetuksella on selkeä painotus myös näköitulkkauksen opettelussa. Opetuksessa näköitulkkaus nähdään tulkille olennaisena taitona, joka johdattelee simultaanimenetelmän oppimiseen, toisin kuin tutkijat ajattelivat.

Eräs suuri käytäntöä ja tutkimuksen ohjeistusta erottava tekijä on myös se, että Tampereen yliopiston tulkkausviestinnän erikoisalassa on kaksi erillistä konferenssitulkkaukseen keskittyvää kurssia. Konferenssitulkkaus nähdään selvästikin niin tärkeänä ja kuitenkin tavallisesta simultaanitulkkauksesta erottuvana toimintana, että sitä halutaan opettaa opiskelijoille omana lajinaan. Eroa tavalliseen simultaanitulkkaukseen on ilmeisesti haluttu korostaa. Englannin käännöstieteen konferenssitulkkauksen kurssilla opetellaan mm. reletulkkausta.

Tulosten arvioinnissa on syytä ottaa huomioon, että Seleskovitch ja Lederer sekä Gile ovat suunnanneet pedagogiset ohjeensa mitä suurimmassa määrin koulutusohjelmille, jossa tulkkaus on keskiössä. Näin ollen kaikki esitellyt tutkijoiden ohjeet eivät esimerkiksi aikaa vievyytensä ja laajuutensa puolesta täysin sovellu suoraan käytettäväksi esimerkiksi Tampereen yliopistossa. Tästä johtuu esimerkiksi se, että valmistavia harjoituksia tuskin voitaisiin käydä läpi yhtä paljon ja perusteellisesti kuin Seleskovitch ja Lederer suosittelevat. Tampereen yliopistossa tulkkaus on yksi maisteriopintojen erikoisala muiden joukossa, ja sitäkin edeltää suuri määrä kääntämistä kandidaatintutkinnossa. Koulutusohjelman käännöspainotteisuuden vuoksi täydellistä ammatillista pätevyyttä esimerkiksi simultaanitulkkauksen osalta tuntuu nykyisen kurssitarjonnan avulla olevan vaikea saavuttaa. Oletuksena tuntuu lähinnä olevan, että opiskelija pätevöityy itse kentällä tai hakeutuu omatoimisesti jatkokoulutukseen. Toisaalta myös edeltävät käännösopinnot ja pääsykoe takaavat sen, että ainakin englannin käännöstieteen oppiaineen aloittavien opiskelijoiden kielitaito on erittäin hyvä. Tästä johtuen Gilen sekä Seleskovitchin ja Ledererin mainitsema puutteellisesta kielitaidosta johtuvat tulkkaukseen liittyvät ongelmat ovat koulutusohjelmassa harvinaisia.

5. LOPUKSI

Tässä pro gradu- tutkielmassa olen pyrkinyt selvittämään, toteutuvatko tietyissä tutkimusjulkaisuissa simultaanitulkkauksen opetuksesta annetut ohjeet käytännössä, eli vastaako opetus niitä neuvoja ja suosituksia, joita osa alan tutkijoista on antanut. Tutkielman aineiston vertailukohdaksi valitsin kaksi tunnettua tulkkausalan julkaisua, joissa annetaan hyvin laajasti preskriptiivisiä ohjeita simultaanitulkkauksen opetusta varten. Julkaisut olivat Daniel Gilen *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training* (1995) sekä Danica Seleskovitchin ja Marianne Ledererin kirjoittama *Pédagogie Raisonnée de l'Interprétation* (1989). Kahden julkaisun valinta on perusteltua, sillä niiden antamat tiedot ovat hyvin kattavia ja toisaalta suurempaa

vertailua olisi ollut hyvin vaikea tehdä pro gradu -tutkielman puitteissa. Se, että julkaisuja on enemmän kuin yksi antaa kuitenkin käsitystä siitä, millä tavoin ohjeistus voi eri tutkijoiden kohdalla erota. Valitsemani kaksi teosta ovat tunnettujen tutkijoiden kirjoittamia ja alalla suorastaan klassikoiden asemassa. Kummastakin julkaisusta nousi tiettyjä painotusalueita ja mielenkiintoisia neuvoja. Kokosin ne listoiksi, joita sitten vertasin käytännöstä keräämääni tietoon.

Tutkielmani varsinaisen aineiston keräsin tapaustutkimuksen avulla. Tapaustutkimuksen kohteena oli Tampereen yliopiston Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelman englannin käännöstieteen oppiaine, ja sen simultaanitulkkauksen opetus lukuvuonna 2011–2012. Aineistona käytin sekä voimassa olevan humanistisen tiedekunnan opinto-oppaan antamia tietoa kurssien tavoitteista ja niiden sisällöstä, että simultaanitulkkaukseen keskittyvien ja aiheeseen liittyvien kurssien opetuksesta vastaaville henkilöille osoittamaani kyselyä. Kyselyyn vastasi kaksi henkilöä, joista toinen vain osittain, sillä hän opettaa nykyään enää vain muutamaa kurssia.

Tapaustutkimuksen taustaksi ja simultaanitulkkauksen tilannetta kuvaavaksi kontekstiksi tein myös lyhyen selvityksen siitä, missä ja millä laajuudella tulkkausta ja ennen kaikkea simultaanitulkkausta on mahdollista opiskella Suomessa tällä hetkellä. Opetusta tarjoaa viisi yliopistoa, joiden työkieli- ja kurssitarjonnan selostin jokaisen instituution osalta tutkielman luvussa kolme. Koin selvityksen tekemisen olennaiseksi sen kontekstia antavien ominaisuuksien lisäksi siksi, että tulkkauksen tarjonnasta Suomessa ei ainakaan tällä hetkellä ole valmiiksi tarjolla yhteen koottua tietoa. Tämä on harmillista, sillä eri instituutioiden tarjonnan vertaileminen on hankalaa kun tietoa on tarjolla hajanaisesti monessa eri paikassa.

Selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että tulkkauksen ja simultaanitulkkauksen opetusta on yhä tarjolla muutamissa suomalaisissa yliopistoissa, mutta johdonmukaisuus sekä yliopistojen oman tarjonnan sisällä ja eri oppilaitosten välillä puuttuu. Varsinaisen ammatillisen pätevyuden saavuttaminen tuntuu toisinaan olevan asia, jota opinnoissa ei ole otettu huomioon. Yliopistoissa lähinnä Vaasassa, Helsingissä ja Tampereella on tulkkausopintoja tarjolla niin laajasti, että opiskelijat voisivat kaikki ne käytyään olla suoraan valmiita ja päteviä simultaanitulkin kenttätöihin.

Aineiston perusteella selvisi, että Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineessa tulkkauksen opinnoissa on systemaattisesti suunniteltu rakenne. Harjoittelu aloitetaan aineopinnoissa konsekutiivitulkkausharjoituksilla, minkä jälkeen opiskelija voi halutessaan erikoistua maisteriopinnoissa tulkkausviestintään. Maisteriopinnoissa eri tulkkausmenetelmille on

olemassa omat kurssinsa ja tarjolla on myös muita taitoja kehittäviä ja ammatin vaatimuksiin vastaavia kursseja. Selkeitä painotuksia englannin käännöstieteen simultaanitulkkauksen opetuksessa ovat toimeksiantoon valmistautuminen, *prima vistaus* eli näkötulkkaus, yksilöllisen palautteen antaminen ja konferenssitulkkaustaitojen hallitseminen.

Tutkielman johtopäätöksenä voidaan sanoa, että tutkimuksen ohjeistus ja käytäntö vastaavat toisiaan yllättävän hyvin. Joitakin eroja on kuitenkin olemassa. Tulevaisuuden kannalta simultaanitulkkauksen opetuksen käytäntö vaikuttaa olevan Suomessa kohtalaisen hyvissä kantimissa, ainakin jos tarjonta ja kurssisisällöt säilyvät samalla tasolla kuin Tampereen yliopiston englannin käännöstieteen oppiaineessa lukuvuonna 2011–2012 ja kurssit toteutuvat. Opetus noudattaa valikoitujen tutkijoiden esittämiä ohjeita, mutta tietyin varauksin. Omat painopisteet opetuksessa on määritelty, ja niihin on panostettu. Opettajat eivät myöskään ole sokeasti uskoneet tutkijoiden mielipiteitä esimerkiksi *prima vista* tai *shadowing* -harjoitusten kohdalla, vaan noudattavat omaa vaistoaan ja kokemustaan opetusmenetelmien käytössä. Valmistautumisharjoitusten laajuutta ja kirjoa voisi kuitenkin jatkossa miettiä opetuksessa. Esimerkiksi Danica Seleskovitchin ja Marianne Ledererin (1989) takaperinlaskemismenetelmä vaikuttaa hyvin mielenkiintoiselta. Lisäksi heidän suosimaansa mallioppimista voisi myös kokeilla opetuksessa eli opettajat voisivat näyttää mallia siitä, miten he tulkkavat itse simultaanimenetelmällä.

Esitin johdantoluvussa muutaman apukysymyksen varsinaisen tutkimuskysymykseni eli opetuksen käytännön ja tutkimuksen antaman ohjeistuksen vertailun tueksi. Pohdin sitä, millaisia metodeja opetuksessa käytetään ja kuka mahdollisesti on niiden taustalla, sekä antaako tutkimus tarkkoja ja selkeitä ohjeita opetusta varten. Lisäksi halusin selvittää, eroavatko käytännön toteutusmallit siitä, mitä tutkimuksessa on esitetty ja ovatko nykyiset opetusmenetelmät yhteydessä tunnettujen julkaisujen ohjeisiin. Opetuksessa käytettyjä metodeja ovat tutkimusaineistoni perusteella sekä perinteiden kontaktiopetus, jossa yhdistyvät harjoittelu ja palautteen antaminen yksilöllisesti. Simultaanitulkkauksen oppimisen tukena käytetään menetelmänä myös luennointia. Teknologiaakin on otettu mukaan, sillä harjoitustulkkauksia toisinaan nauhoitetaan ja opiskelijat joutuvat harjoittamaan itsereflektiota analysoidessaan suoriutumistaan. Tekemäni vertailu osoitti, että menetelmien taustalla on monessa asiassa tutkimuksen antamat suositukset, eli tutkimus todella on antanut ohjeita simultaanitulkkauksen opetukseen. Käytännön toimintamallit eroavat valitsemieni tutkimusten suosituksista jossakin määrin, mutta tämä voi johtua esimerkiksi teknologisesta kehityksestä tai siitä, millaisen koulutuksen opettaja itse on saanut. Se on myös sikäli luonnollista,

että vertailuasetelmassani käytin vain kahta julkaisua, enkä yrittänytkään esitellä kaikkea mahdollista simultaanitulkausta varten kirjoitettua ohjeistusta.

Tutkimuksen tulokset olisivat voineet olla erilaisia tai mahdollisesti hieman tarkempia, mikäli opettajille suunnattu kysely olisi rakennettu teoriataustaksi valittujen julkaisijoiden ohjeistuksen perusteella. Siinä voisi kuitenkin olla vaarana, että kysymyksistä tulisi liian johdattelevia. Tässä tutkielmassa käyttämäni kyselyn vahvuutena on juuri sen yleisluontoisuus ja se, että opettajat saattoivat vastata kysymyksiin niin laajasti kuin halusivat ja joutuivat itse miettimään, mitä itse asiassa opettavat milläkin kurssilla. Juuri johdattelevuusongelman vuoksi valitsin tiedonhankintamenetelmäksi kyselyn esimerkiksi haastattelun sijasta. Toinen mahdollisuus muokata kyselyä ja tämän tutkimuksen asetelmaa voisi mahdollisesti olla se, että pyytäisi opettajia kertomaan mahdollisimman tarkkaan, millaista teoritietoa he ovat opetuksensa taustana käyttäneen ja tutkia sitten toteutuvatko heidän mainitsemansa teoritiedot opetuksen käytännössä.

Eräs mahdollinen tapa jatkaa simultaanitulkausta ja sen pedagogiikkaa koskevaa tutkimusta voisi olla kysyä suomalaisilta ammattitulkeilta, mitä taitoja heille on opetettu koulutuksessa ja pyytää heitä arvioimaan onko niistä ollut hyötyä ammatissa. Tällöin voitaisiin saada selville, ovatko suomalaisissa yliopistoissa simultaanitulkeille opetetut taidot yhä ajankohtaisia ja tarpeellisia, vai olisiko opetus päivityksen tarpeessa, jotta se vastaisi paremmin kentällä eteen tulevia vaatimuksia.

Toisaalta, jos aihetta haluaa käsitellä edelleen selvityksenä simultaanitulkkien koulutuksen eroista, olisi mielenkiintoista tutkia myös sitä, missä määrin Suomen käänös- ja tulkkikoulutuksen yhdistävä malli on ainutlaatuinen verrattuna muihin maihin. Samalla voisi miettiä, olisiko mahdollista tai edes kannattavaa muuttaa koulutusta niin, että tulkkauksen olisi kääntämisestä kokonaan erillinen ala ja oppiaine.

Koulutuksen sisältöjen, tarjonnan ja laajuuden miettiminen olisi tärkeää juuri tämän tutkielman havaitseman hajanaisuuden vuoksi. Kuten jo johdantoluvussa mainitsin, tulkeille ja simultaanitulkeille on tarvetta kansainvälisillä areenoilla eli koulutusta pitäisi ehdottomasti olla saatavilla. Jotta tulkit voisivat valmistuttuaan toimia ammatissaan mahdollisimman pätevästi ja yhteistyössä, olisi hyvä että heille kaikille olisi opetettu suunnilleen samoja taitoja samassa laajuudessa. Mikäli tämän toteuttaminen vaikuttaa nykyisten perustutkinto-ohjelmien puitteissa vaikealta tai suorastaan mahdottomalta, olisi hyvä jos halukkaille olisi tarjolla esimerkiksi juuri Turun konferenssitulkkauksen tyyppinen erikoistumiskoulutus. Näin voitaisiin varmistaa Suomen asema kansainvälisillä kentillä ja tulkkauksen ammattitaidon säilyminen maassamme.

6. LÄHDELUETTELO

- Erikoisalat. Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelma. Kieli-, kirjallisuus- ja käännöstieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto.
<http://www.uta.fi/ltl/trans/erikoisalat/index.html> sivulla käyty 11.1.2012
- Gerring, John 2007: *Case Study Research: Principles and Practices*. Cambridge University Press, New York.
- Gile, Daniel 1995: *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia.
- Heynold, Christian 1994: 'Interpreting at the European Commission.' Teoksessa Cay Dollerup, Annette Lindegaard (toim.) *Teaching Translation and Interpreting 2. Insights, Aims, Visions. Papers from the Second Language International Conference*. Elsinore, Denmark 4-6 June 1993. s. 11–18. John Benjamins Publishing Company. Amsterdam/Philadelphia.
- Hietanen, Kaarina 2004: 'Tulkkausviestintä ammattina.' Teoksessa Riitta Oittinen ja Pirjo Mäkinen (toim.) *Alussa oli käännös*. s. 277-304. Tampere University Press.
- Hopkins, John 2011: TRENAK11 English Public Speaking. Department of Translation Studies, University of Tampere. <http://www.uta.fi/FAST/AK11/> Päivitetty 29.11.2011.
- Konferenssitulkki-erikoistumiskoulutus. Konferenssitulkki-koulutus. Humanistinen tiedekunta. Turun yliopisto. <http://www.konftulk.utu.fi/> Sivulla käyty 13.1.2011
- Kornakov, Peter K. 2000: 'Five Principles and Five Skills for Training Interpreters.' META, Volume 45, n.2, June. s. 241–248.
- Lambert, Sylvie ja Barbara Moser-Mercer (toim.): 1994. *Bridging the Gap: Empirical Research in Simultaneous Interpretation*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia.
- Lederer, Marianne 1978: 'Simultaneous interpretation - units of meaning and other features.' Teoksessa Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger (toim.) *The Interpreting Studies Reader*. 2002. s.130-140. Routledge: New York.
- Moser-Mercer, Barbara 1997: 'Process Models in Simultaneous Interpretation'. Teoksessa Franz Pöchhacker, Miriam Shlesinger (toim.) *The Interpreting Studies Reader*. 2002. s. 148-161. Routledge: New York.
- Opinto-opas 2009–2010, 2010–2011, 2011–2012*. 2009: Tampereen yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Opinto-opas, Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Humanistinen osasto. Vieraat kielet ja käännöstiede. <https://wiola.uef.fi/webodi/> Sivulla käyty 29.1.2012.
- Opinto-opas 2009–2012, Tampereen yliopisto. Monikielisen viestinnän ja käännöstieteen koulutusohjelma, B-työkieli englanti FM. Opinto-opaat 2011–2012. Tampereen yliopisto. <http://www10.uta.fi/opas/tutkintoOhjelma.htm?rid=5894&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2011>

- Opinto-opas, Turku. Humanistinen tiedekunta 2011-2012. Kieli- ja käännöstieteiden laitos.
Englannin kieli, kääntäminen ja tulkkaus. Turun yliopisto.
<https://nettiopsu.utu.fi/opas/oppiaine.htm?opsId=129&uiLang=fi&lang=fi&lvv=2011&aine=ENGGK> Sivulla käyty 13.1.2012
- Opinto-opaat. Helsingin yliopisto.
<https://weboodi.helsinki.fi/hy/frame.jsp?Kieli=1&avattavaSivu=opasopiskopas.jsp?Kieli=1> Sivulla käyty 15.2.2012.
- Opiskelijavalinnan tilastotietoja. Tampereen yliopisto.
<http://www.uta.fi/opiskelijaksi/tilastot/index.html> Sivulla käyty 20.4.2012.
- Opiskeltavat aineet -tulkkaus. Helsingin yliopisto.
<http://www.helsinki.fi/nykykielet/aineet/tulkkaus.html>
- Pääaineet ja suuntautumisvaihtoehdot. Itä-Suomen yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Humanistinen osasto. Vieraat kielet ja käännöstiede. <http://www.uef.fi/filtdk/hum/paaaineet-ja-suuntautumisvaihtoehdot> Sivulla käyty 29.1.2012.
- Pöchhacker, Franz 1999: 'Teaching Practices in Simultaneous Interpreting.' The Interpreters' Newsletter n. 9/1999, Trieste, EUT Edizioni Università di Trieste. s. 157-176
- Pöchhacker, Franz 2004: *Introducing Interpreting Studies*. Routledge, New York.
- Schjoldager, Anne 1996: 'Assessment of Simultaneous Interpreting'. Teoksessa Cay Dollerup ja Vibeke Appel (toim.) *Teaching Translation and Interpreting 3*. s. 187-195. Benjamins: Amsterdam/Philadelphia.
- Seleskovitch, Danica ja Marianne Lederer 1989: *Pédagogie Raisonnée de l'Interprétation*. Didier Érudition, Opoce.
- Setton, Robin 1999 : *Simultaneous Interpreting: A cognitive-pragmatic analysis*. John Benjamins: Amsterdam/Philadelphia.
- Sunnari, Marianna 2004: 'Konferenssitulkkaus – tietoa, taitoa, yhteistyötä.'. Teoksessa Riitta Oittinen ja Pirjo Mäkinen (toim.) *Alussa oli käännös*. s. 305–316 Tampere University Press.
- Susam Sarajeva, Şebnem 2009: 'The Case Study Research Method in Translation Studies.' The Interpreter and Translator Trainer 3(1). s. 37–56.
- Tulkkaus, Vaasan yliopisto. Humanististen tieteiden kandidaatin ja filosofian maisterin tutkintojen opinto-opas 2011-2012. Sivuaaineet.
http://www.uwasa.fi/kieletjaviestinta/opaat/opas2011/26_tulkkaus_20112012.pdf Sivulla käyty 29.1.2012
- Tulkkausta eri menetelmillä. Kääntäminen ja tulkkaus. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, SKTL.
http://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkkaus/tulkkausta-eri-menetelmilla/ Sivulla käyty 15.1.2012.
- Weber, Wilhelm K. 1990: 'The Importance of Sight Translation in an Interpreter Training Program.' Teoksessa David ja Margareta Bowen (toim.) *Interpreting - Yesterday, Today, and Tomorrow*. s. 44–52. SUNY.

Widlund-Fantini, Anne-Marie 2007: 'Danica Seleskovitch: An Exceptional Life.' AIIC.
<http://aiic.net/ViewPage.cfm/page2655.htm> Sivulla käyty 9.4.2012.

Yin, Robert K. 2009: *Case Study Research: Design and Methods*. Sage, California.

Yliopistokoulutus. Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, SKTL.
http://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkkaus/alalle-toihin/opiskelu/koulutusyksikot/ Sivulla
käyty 2.2.2012

LIITTEET

LIITE 1: Kysely simultaanitulkkauksen opetuksesta Tampereen yliopistossa suomeksi

Tampereen yliopisto: käännöstiede, englanti
Kysely simultaanitulkkauksen opetuksesta
Joulukuu 2011

Vastaa kysymyksiin mahdollisimman tarkasti.

A. Varsinaista simultaanitulkkausta edeltävät ja taidon oppimista tukevat kurssit

1. TRENA1 Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin/harjoitukset (aineopinnot)

- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
- Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
- Koetko opettajana, että kurssilla on yhteys simultaanitulkkauksen oppimiseen?
- Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?
- Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?

2. TRMUA1 Johdatus tulkin ammattiin ja tulkkausprosessiin/luennot (aineopinnot)

- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
- Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
- Koetko opettajana, että kurssilla on yhteys simultaanitulkkauksen oppimiseen?
- Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?
- Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?

3. TRENAK7 Tulkkaus I (aineopinnot)

- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
- Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
- Koetko opettajana, että kurssilla on yhteys simultaanitulkkauksen oppimiseen?
- Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?
- Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?

4. TRMUSM2 Johdatus tulkkauksen teoriaan (syventävät erikoisalan opinnot)

- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
- Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
- Koetko opettajana, että kurssilla on yhteys simultaanitulkkauksen oppimiseen?
- Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?
- Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?

5. TRMUS31 Toimeksiantoon valmistautumisen tekniikka (syventävät erikoisalan opinnot)

- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
- Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
- Koetko opettajana, että kurssilla on yhteys simultaanitulkkauksen oppimiseen?
- Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?
- Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?

6. TRMUS32 Prima vista -harjoitukset (syventävät erikoisalan opinnot)

- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
- Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
- Koetko opettajana, että kurssilla on yhteys simultaanitulkkauksen oppimiseen?
- Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?
- Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?

B. Kurssit, joilla keskitytään simultaanitulkkaukseen

1. TRENS9 Simultaanitulkkaus en-su-en (syventävät erikoisalan opinnot)

- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
- Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
- Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?

- Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?
2. TRMUS35 Monikielinen konferenssitulkkauksen kurssi (syventävät erikoisalan opinnot)
- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
 - Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
 - Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?
 - Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?
3. TRMUS38 Monikielinen konferenssitulkkausseminaari (syventävät erikoisalan opinnot)
- Mitkä ovat kurssin oppimistavoitteet?
 - Millä metodeilla tavoitteisiin pyritään opetuksessa?
 - Järjestetäänkö kurssi englannin käännöstieteen opinnoissa lukuvuonna 2011–2012?
 - Oletko kurssilla opettajana nyt? Jos et, oletko opettanut kurssia aiemmin ja koska?

C. Lopuksi kurssisisällöistä riippumattomia kysymyksiä:

- a. Mikä on mielestäsi tärkeintä simultaanitulkkauksen opettamisessa/oppimisessa?
- b. Perustuuko opetustapasi johonkin tiettyyn tutkimukseen tai oppaaseen? Jos perustuu, nimeä se.

KIITOS VASTAUKSISTASI!

LIITE2: Kysely simultaanitulkkauksen opetuksesta Tampereen yliopistossa englanniksi

University of Tampere, English Translation
 Questionnaire about the teaching goals and methods of simultaneous interpreting
 December 2011

Please answer the questions as thoroughly as you can.

- A. Courses that precede simultaneous interpreting classes at Tampere University, and thus support learning the skill in the long run
 1. TREN1 Introduction to Interpreting as a Profession and as a Process/exercises (intermediate level)
 - What are the learning objectives of the course?
 - What teaching methods are being used to reach these objectives?

- Do you as a teacher consider that this course is connected to learning simultaneous interpreting?
 - Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?
 - Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?
2. TRMUA1 Introduction to Interpreting as a Profession and as a Process/lectures (intermediate level)
- What are the learning objectives of the course?
 - What teaching methods are being used to reach these objectives?
 - Do you as a teacher consider that this course is connected to learning simultaneous interpreting?
 - Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?
 - Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?
3. TRENAK7 Basic Consecutive Interpreting (intermediate level)
- What are the learning objectives of the course?
 - What teaching methods are being used to reach these objectives?
 - Do you as a teacher consider that this course is connected to learning simultaneous interpreting?
 - Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?
 - Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?
4. TRMUSM2 Introduction to Interpreting Theory (advanced level)
- What are the learning objectives of the course?
 - What teaching methods are being used to reach these objectives?
 - Do you as a teacher consider that this course is connected to learning simultaneous interpreting?
 - Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?
 - Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?

5. TRMUS31 Commission Preparation (advanced level)

- What are the learning objectives of the course?
- What teaching methods are being used to reach these objectives?
- Do you as a teacher consider that this course is connected to learning simultaneous interpreting?
- Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?
- Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?

6. TRMUS32 Prima Vista Exercises (advanced level)

- What are the learning objectives of the course?
- What teaching methods are being used to reach these objectives?
- Do you as a teacher consider that this course is connected to learning simultaneous interpreting?
- Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?
- Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?

B. Courses that focus solely on simultaneous interpreting

1. TREN9 Simultaneous Interpreting English-Finnish-English (advanced level)

- What are the learning objectives of the course?
- What teaching methods are being used to reach these objectives?
- Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?
- Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?

2. TRMUS35 Multilingual Conference Interpreting Course (advanced level)

- What are the learning objectives of the course?
- What teaching methods are being used to reach these objectives?
- Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?

- Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?
3. TRMUS38 Multilingual Conference Interpreting Seminar (advanced level)
- What are the learning objectives of the course?
 - What teaching methods are being used to reach these objectives?
 - Is the course being arranged in English Translation studies during the academic year 2011-2012?
 - Are you teaching the course during this academic year? If not, have you taught the course in previous years? When?
- C. Final questions that are not tied to the content of individual courses:
- a. What do you think is the most important thing about teaching/learning simultaneous interpreting?
 - b. Is your way of teaching based on some specific research or guide? If so, name the publication, please.

THANK YOU FOR ANSWERING!

ENGLISH SUMMARY

Counting Backwards, Preparing for Commission and Learning Prima Vista: Comparing Teaching Practices in Simultaneous Interpreting to Pedagogical Instructions from Research in the Field

Introduction

Simultaneous interpreting is a profession where many skills are required from the person performing the message transfer. Fortunately, the qualities and skills that simultaneous interpreters need in their work can be learned with the help of proper training. This study focuses on discovering what selected publications in the field of Interpreting Studies have suggested that simultaneous interpreters be taught, and whether the instructions from research are being followed in real-life context.

The topic arose from my personal interest into interpreting and especially simultaneous interpreting as a profession. The teaching aspect began intriguing me when I read an article by Peter K. Kornakov (2000), where he states quite convincingly what should be taught and how to students of simultaneous interpreting. I had never encountered his methods during my own studies, which is why I wanted to know whether actual teaching is based on suggestions given by research in the field. Furthermore, proper training ensures standardization in the profession, which means that certain skills could be expected from every working simultaneous interpreter if the training is consistent. Therefore, what is being taught and how during the training is highly significant to the entire profession.

The study focuses only on simultaneous interpreting and not, for example, consecutive interpreting because simultaneous interpreting is a difficult task to perform, and in order to learn the skill properly, high-quality teaching is also required. Learning the skill often demands more from the individual than consecutive interpreting, for example, because the tasks of listening, understanding and producing overlap in the simultaneous mode. Consecutive interpreting, however, has to be introduced and mentioned several times in relation to this topic because it is connected to learning simultaneous interpreting. The scope of this study is narrowed only to Finland, and actual teaching practices are studied in depth in one major of one university. Because simultaneous interpreters work as message mediators in international settings, such as conferences, enterprises and, for example, in the European Union, the topic of the study is significant for the entire Finnish society. Qualified simultaneous interpreters can ensure that the voice of our nation will be heard now and in the future.

Instructions for teaching simultaneous interpreting

Many scholars in the field of Interpreting Studies have indeed focused on how to train simultaneous and other interpreters successfully. Their studies, however, have mainly remained descriptive. Nevertheless, there are some authors who have dared to give direct instructions concerning what and how should be taught to simultaneous interpreters during their training and why. The publications I chose to present the recommendations and instructions of simultaneous interpreting in this study are from the books *Basic Concepts and Models for Teaching Translation and Interpreting* (1995) by Daniel Gile and *Pédagogie Raisonnée de l'Interprétation* (1989) by Danica Seleskovitch and Marianne Lederer. Choosing these two publications is justified because they give broad suggestions and instructions about teaching simultaneous interpreting in a rather prescriptive manner. Furthermore, the authors are widely known in the field and they have published several important studies regarding interpreting. Choosing more than one publication, however, gives the idea of how the instructions may differ. For the purposes of my own study, I have carefully examined their instructions and presented them in this thesis. In the analysis section I have then compared them to the information I gathered about actual teaching practices in a limited case.

Method

In order to answer the research question of this study, how instructions given by interpreting research relate to actual teaching practices, I have combined two methods. For gathering research material, I have conducted a case study of a selected major, English Translation, in one Finnish university, University of Tampere, during the academic year 2011–2012. The information gathered with the help of the case study is then compared to instructions and recommendations for teaching simultaneous interpreting from two selected publications named in the previous paragraph. I decided to limit the amount of information regarding real-life practices to one major for mainly two reasons. First, it would have been extremely difficult a task to cover all majors in all Finnish universities, where simultaneous interpreting is taught. Secondly, focusing on one major gives the opportunity to examine actual teaching practices in a detailed manner.

The institution that I chose for my case study is University of Tampere because it is the institution where I have received my own training. This is why it was relatively easy to find information about teaching practices and course contents. Moreover, the University of Tampere is one of the largest universities in Finland, and offers a large variety of interpreting and simultaneous interpreting studies in comparison to the other universities where interpreting can be studied in the country. As a result, a relatively large number of all the interpreters trained in Finland nowadays receive their education from this university. Moreover, because the number of courses offered is greater than in

many other universities, Tampere offers a vast amount of examples about actual teaching practices. On a wider scale, my teaching and interpreter training related study focuses only on Finland, since providing information about training in other countries would have been nearly impossible and made the study too broad.

To answer my research question, I am comparing the instructions from selected publications and the material given by the case study. A case study method is particularly suitable for this type of a research question because the study focuses intensively on a current issue and aims to find out as much as possible about the teaching phenomenon in context. To support the case study and provide an idea about its context, I also present a general investigation into where and to what extent simultaneous interpreting is taught in Finnish universities overall. The results of the investigation suggest that simultaneous interpreting can be studied at five different universities in Finland, but the scope and content of the studies varies greatly.

Material

To gather research material for this study, I used a case study method. As already mentioned, the case study focuses on the teaching practices of simultaneous interpreting in the major of English Translation at the University of Tampere, Finland. The case study focuses on this very limited entity because it provides a substantial amount of information for comparisons to be made. The University of Tampere is relatively large, the English Translation program there is very popular, and a relatively wide selection of interpreting and simultaneous interpreting courses is offered. The number of interpreters graduating from as large an institution as the University of Tampere is quite extensive in comparison to the other universities offering similar studies. Thus, the case study gives a good idea of what a large number of Finnish simultaneous interpreters are being taught.

The case study focuses first on material from the Curricula Guide of the Faculty of Humanities at the University of Tampere. All courses are listed in the guide, and a brief description of the teaching objectives and methods is also given. To support my case study, I decided to gather more detailed information about course contents with the help of a questionnaire to the members of staff that teach simultaneous interpreting and related courses in English Translation. The questionnaire was addressed to two teachers. This number might seem very small at first, but in fact there are only a few members of English Translation staff who teach interpreting at all, and mainly the two people who gave their replies currently teach simultaneous interpreting.

Results

University of Tampere offers altogether nine courses that are either directly or indirectly related to learning simultaneous interpreting. The courses that I considered to be indirectly related to learning the skill are compulsory courses that precede practicing the simultaneous mode, or they cover a topic that is essential to the profession as such. According to the teachers' answers to the questionnaire, essential teaching methods in these courses include individual feedback, using tape-recordings for self-reflection, learning thoroughly the *prima vista* sight translation skill and using shadowing exercises as an introduction to the simultaneous interpreting method. Major topics covered during the training towards becoming simultaneous interpreters include learning consecutive interpreting first, interpreting theory, booth behavior, preparing for a commission and conference interpreting.

The results show that the current teaching practices of simultaneous interpreting in English Translation at the University of Tampere are not entirely based on either one of the publications that I present in the second chapter of this thesis. The two publications and current teaching definitely meet in some aspects, but there are differences as well. The greatest similarities were technical aspects. Daniel Gile (1995) stresses booth manners and Danica Seleskovitch and Marianne Lederer (1989) state that proper ISO-standard interpreting booths are essential for teaching the method successfully. The teaching at University of Tampere fulfills both of these requirements. Both publications and actual teaching also agree that simultaneous interpreters must prepare for their commissions, increase their vocabulary, and remain ethical in all situations.

The instructions given by Danica Seleskovitch and Marianne Lederer (1989) meet reality in certain aspects. For example, simultaneous interpreting students in English Translation do learn consecutive interpreting at first. The teaching at Tampere University, however, does not mix the two methods in the same courses even though Seleskovitch and Lederer recommend this. Other similarities to these two authors are individual feedback and taping the interpretations for self-reflection purposes. Nevertheless, University of Tampere has not, for example, used counting backwards as an introduction to the simultaneous interpreting. Similarities between Daniel Gile's (1995) suggestions and real-life teaching in English Translation include not giving the students ready solutions, but making them reflect on their own, and teaching interpreting theory. Interpreting theory, however, is taught at University of Tampere earlier than what Gile recommends.

Aspects that separate the teaching of simultaneous interpreting in the English Translation major from the instructions given by selected research include the *prima vista* sight translation method,

shadowing exercises, mental preparing for commission, and conference interpreting. Seleskovitch and Lederer (1989) state that *prima vista* has no connection to learning simultaneous interpreting, and Daniel Gile (1995) does not mention that either, although he does agree that it is a useful skill to have. The teachers of simultaneous interpreting in English Translation at the University of Tampere do, however, consider *prima vista* to be related to learning the method. Furthermore, Seleskovitch and Lederer (1989) condemn shadowing exercises entirely as an introduction to the simultaneous method, whereas they are sometimes used at the University of Tampere. Even though both publications mention that students should be taught to prepare for their commissions, neither of them mentions mental preparation, which is also discussed in the preparation course that English Translation interpreting students have. It also seems that University of Tampere considers conference interpreting to be a separate branch of ordinary simultaneous interpreting, so much so that two specialized conference interpreting courses are offered, where working in teams and relay interpreting are taught among other important conference skills.

Discussion

As a result of the limited scope that a Master of Arts thesis can have, the results of this study are perhaps less universal than they could be in a larger study, but they still give valuable insight into simultaneous interpreter training in Finland. According to my analysis, the instructions for teaching simultaneous interpreting gathered from two publications are followed in reality to a certain extent. Actual teaching, however, does have other methods and topics that it highlights.

If one wishes to continue examining a similar topic, it would be possible to inquire the teachers directly what kind of studies they use in their teaching and then see whether their answers match reality. Another way to continue would be, for example, to try and compare interpreter training programs on an international level.

Concluding remarks

This study shows that the instructions and suggestions given in two selected publications about teaching simultaneous interpreting are followed in reality, but not entirely. Some suggestions that the research publications present could be introduced to actual teaching in the future. For example, teachers could give a model performance for their students. Overall, the study shows that there are great differences between Finnish universities when it comes to teaching interpreting and simultaneous interpreting. Creating more similarity would be a good goal for the future. Similar training would promote good quality interpreting and possibly lead to better co-operation between interpreters.